

Arnošt Lustig

Démanty noci

Uchvacující hrdinství mladých lidí
tváří v tvář kruté realitě

Mladá fronta

Démanty noci

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.mf.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz

MLADÁ FRONTA

Arnošt Lustig

Démanty noci – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

MLADÁ FRONTA

Arnošt Lustig

DÉMANTY
NOCI

Mladá fronta

Copyright © Arnošt Lustig – dědicové, 1958, 2011

ISBN 978-80-204-2393-1 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-204-5026-5 (ePDF)

ISBN 978-80-204-5025-8 (ePUB)

ISBN 978-80-204-5027-2 (Mobi)

V bludičkách noci, kterou je válka, jsou děti démantem světla
a smutným květem naděje.

P R A V D A

Je-li v člověku něco bezelstného a čistého i v dospělosti a stáří,
jsou to někdy jen nejlepší pozůstatky z dob jeho dětství.

Z K U Š E N O S T

To dobré v člověku se projevuje činem.

V Í R A

Sousto

Ervín se mračil. Jeho kočičí oči, vsazené do podlouhlé úzké lebky, proplouvaly neklidně víčky. Svíral rty hněvivě, do tenké nafialovělé křivky. Sotva odpověděl Čikimu na pozdrav. Pod paží mačkal kalhoty, stočené do klubka.

„Co za ně dáš?“ zeptal se po chvíli. Nechal ted’ plandat nohavice ve vzduchu a řídkým, ořechově hnědým tkanivem na zadníci prosvítalo.

Čiky se šklebivě zazubil: „Kdes tohle sebral?“

A pak: „V tomhle spodním rouše,“ okukoval manžety a podšívku, „by se neukázal ani Kristus.“

„Mně zajímá teď jenom jediný, Čiky,“ odrážel úsměch Ervín. „Co bych za ně moh’ dostat.“ Řekl to rychle, skoro až příliš, jak se mu zdálo.

„Ani vzkříšenej Kristus,“ opakoval ledabyle Čiky, „v té nejpodělanější lodžský ulici.“

A hned, když viděl, jak to Ervínovi cuká u čelistí: „Na kolenou jsou ještě dost dobrý, Kdes je vzal?“

Vlaštovky létaly docela nízko. Ervín je pozoroval se snivou nepřítomností a neodpověděl, poněvadž tuhle otázku čekal, připravil se na ni a obrnil se proti ní již tolíkrát cestou sem. Začal zas pozvolna stáčet své málo oslnivé zboží.

Na rohu se ukázal člen vnitřní pořádkové služby.

„Smradi zelený,“ prohodil ledově a přelétl zášlehem oka jejich pouhulá tílka.

A potom: „Koukejte zmizet.“

Otočili se k němu nevšímavě zády.

„Snad to není taková tajnost,“ ozval se potom Čiky. „Každej pozná, že jsou to kalhoty velkého člověka.“ A zlostněji: „Čeho se bojíš, pitomče. Snad ti je nesežeru.“

„Čeho bych se bál?“ odpověděl vyhýbavě Ervín. Zase mlčel a mrkal a cukání se mu trhavě ukázalo na tváři.

Sevřel pevně nohavice pod paží: „Potřebuju je proměnit.“

„Je to hadr,“ prohlásil najednou Čiky znalecky.

„Není to hadr,“ odpověděl věcně Ervín, „kecáš. Je to anglická látká.“

„Pokusil bych se teda někde,“ podvolil se Čiky, „ale na půl.“

„Jak to?“

„Krásně,“ řekl Čiky s převahou. „Tys je někde otočil a já je proměním.“

A pak, když mu Ervín předal balíček, vytáhl Čiky z kapsy kus motouzu a převázel jej, s uměleckou kličkou. Stáli zde v úzké uličce, vydlážděné jen řídce kočičími hlavami, a lidé, pokud tu občas procházeли, se jim museli vyhýbat. Někde v pozadí tu a tam zahrčela tramvaj, ale nebylo ji vidět. Někdo na ně začal kýtat z protějšího okna. Nevěnovali tomu pozornost a nepoznali, zda jim hrozí nebo kyne.

Ted' držel menší s nich, Čiky s dohola ofikanou hlavou, hnědé kárované kalhoty pod paží zrovna tak úzkostlivě, jako prve Ervín.

„Ale abys neucuk,“ zapochyboval. „Já si s tím ošoupu nohy a …“

„Neboj se,“ řekl rychle Ervín. Sotva se zbavil kalhot, bylo na něm znát ulehčení. Cukání u čelistí mu docela ustalo.

„To já jen tak,“ kasal se hned Čiky. „A jestli si jako o tamtom myslíš, že je to taková tajnost, je mi to tedy fuk.“

„Umřel mi fotr,“ řekl náhle Ervín věcně.

„Aha,“ odpověděl Čiky. „Ptám se kvůli tomu, co bych měl říct, kdyby něco …“

„Samo,“ prohodil Ervín a pořád se díval do země.

„Taky jsem to nemoh' vědět,“ dodal Čiky s omluvnou výčitkou.

„Ted' je zajímavý jen jedno, jestli to máš kde vyměnit,“ řekl opět rychle Ervín. Vrhl kradný pohled na Čikyho obličeji a pak zase na kalhoty. „Ale honem, rozumíš.“

„Mám,“ odpověděl pohotově Čiky. „To je jasný.“ Napadlo ho ihned, že Ervín hodlal zvýšit hodnotu svého zboží, když bylo od jeho otce a když se s ním *tohle* stalo.

„Kde?“ dorážel Ervín.

„U starého Mojšeho,“ lhal Čiky.

„Kdo to je?“ ptal se Ervín. „Tohle jméno jsem ještě neslyšel.“

„Největší lump v Lodži,“ odpověděl Čiky přesvědčivě. Pásł se na Ervínově údivu.

„Jen se moc nenaparuj,“ hučel Ervín. Nebylo mu příjemné han-drkovat se tu, i když by mu na tom jindy vůbec tak nezáleželo. Ani vlastně nechtěl. Něco mu tahle slova vkládalo do úst.

„Žes o něm ještě neslyšel,“ podotkl Čiky, „na tom nemůže docela nic změnit. Je to největší gauner v Lodži. Originál, Ervíne.“

„Co by mi za to moh’ dát?“ dotázal se Ervín hluše.

„Snad *nám*, ne?“ opravil ho Čiky.

„No jistě,“ řekl Ervín. Ale znělo to tak divně. Skoro se bál, že tomu nebude chtít Čiky věřit, když to říká tak plačlivě.

„Moh’ by navalit čtvrtku chleba nebo pár deka mouky,“ rozvažoval Čiky nahlas, „protože (ted’ rozmolal uzel a znova roztáhl kalhoty) kolena nemají docela žádný záplaty. Možná i o gram víc, Ervíne, ale to ti nemůžu zaručit předem.“

„Potřeboval bych citron,“ vyhrkl najednou Ervín. Skoro vytřeštil oči. Vězelo to v něm celou tu dobu, co tady čachrovali, jako přilepené, ale ted’ to konečně oderval. „Když ne celej, aspoň půlku.“

„Já zase,“ zaculil se Čiky tváří k obloze, po níž pluly potemnělé vlaštovky s bílými bříšky a špičatými křídly, „bych potřeboval strejdu na Floridě. Aby mi poslal efidevit.“

„Sám bych ho nechtěl,“ vysvětlil mu Ervín.

„Nebud’ pitomej,“ řekl zkrátka Čiky. „Kde by starej Mojše, a vím já kdo jinej, tady vzal citron? S téma je to tu horší (nemohl na nic vhodného přijít) než ...“

Najednou na sebe vzala Čikyho tvářčka rozkošnický výraz, protože pomyslel na čokoládu. A zároveň uvažoval o tom, jak to má přece jen Ervín dobré, že získal tyhle kalhoty, a poklesly mu nakysle

koutky. Kde je konec s věcmi jeho otce, napadlo ho, který už zemřel kdovíkdy. Ale neřekl nic z toho nahlas.

„Povídám ti,“ řekl umíněně Ervín, „že ho nepotřebuju sám pro sebe.“

„I kdybys ho chtěl pro zázračného rabína,“ odsekł Čiky, „citron je citron.“

„Jestli ho ségra nedostane,“ řekl Ervín, tak suše, jako prve, když tohle začalo, „je to s ní jistý.“

„Oč u ní běží?“ zeptal se Čiky mimochodem a zabaloval opět kalhoty.

„Přesně to nevím,“ odpověděl Ervín. Nějaká avitaminóza, ale moc blbá. Doktor u ní byl ráno a prohlíd' taky mámu; měli jsme toho plnou šíšku, poněvadž fotr leště ležel vedle.“

„Heled,“ řekl Čiky s nepatrným přídechem uznalosti, „v nejlepším ti donesu kus chleba, rozdělíme se o něj a bude to dobrý. Poněvadž (zavázal pečlivě uzel) kdybysme měli bejt na tenhle hadr štyry – tvoje ségra, máma a ještě ty a já – ždibli bysme si jako brabci z vydabaného koňského kaštanu, a to nemá páru.“

„Nemel,“ řekl Čiky, „nebo toho necháme. Takhle bysme se nedohodli do soudnýho dne.“

Pak se Čiky zakoukal na střechy. Vzadu opět hučela a drnčela tramvaj. Tahle elektrika mu pokaždé připomněla, že i v tomhle městě jsou lidé nějak jiní než oni tady, že si mohou jezdit, dokonce i přes ghetto, ale jen mezi ostnatými dráty a posty (aby snad někoho nenašel něco vyhodit anebo dokonce zvnitřku naskočit), než tramvaj opustí zapovězené pásmo. Pak se obořil na Ervína.

„Něco přece tý holce bejt musí,“ zahučel zlostně. „Avitaminózu má každej. A ty bys to měl jako její brácha vědět. A bejt opatrnej. Co když má něco nakažlivého a já se tu párám s tvejma mizernejma kalhotama a už to mám taky.“

„Neboj se,“ odrážel ho Ervín. Umiňoval si, že se nesmí nechat níčím zastrašit; ani těmihle řečmi; *tyhle* kalhoty přece nemůže dát laciněji, božínsku, nemůže to Čikymu vyklopit. „Něco teda má,“ připustil, „ale nakažlivý to není. I když to přesně nevím.“

„Písemně bys mi to nedal,“ houkl Čiky vyčítavě.

„Jdu domů,“ řekl pak Ervín.

„Koukní,“ ozval se Čiky najednou. „Mohli bysme se po tom citronu pozeptat spolu.“

„To ne,“ řekl Ervín potichu.

„Proč?“

„Raděj ne,“ opakoval ztichle Ervín. A opět se viděl, jak se to celé odehrálo, než sem přišel; jak stahoval z otce ty kalhoty. Tělo už tuhlo, tak divně; musel si přitom stále opakovat: *tohlecko byl tvůj otec, živej člověk, a ještě včera a možná, že ještě v noci. Ale už ne.*

„Já nemám fotra ani mámu,“ řekl Čiky.

„To já vím,“ odpověděl Ervín.

Obloha nad nízkými střechami byla teď jako docela mělké mrtvé moře. Nahoře poletovali tiše a klouzavě malí černí ptáci. Obloučky kamenné dlažby, na nichž přešlapovali, byly čím dálší tím menší, a šedě mu unikaly.

„Tak já s tím pak skočím k vám,“ řekl potom Čiky.

„Dokdy to stihneš?“ zeptal se Ervín.

„Do odpoledne,“ řekl Čiky, „nejpozději do štyr.“

„Ale Čiky …“

„Co?“

„Nic u nás neříkej.“

„Copak jsem praštěnej?“

Potom se rozešli. Čiky rychle zmizel někde poblíž hučení tramvaje a Ervín zamířil k domovu. Někde za ním, v ozvučích toho povědomého, omšelega dráždivého zvuku, byly mravenčí krámkyně. Tak to vycházelo, pomyslel si, jak předpokládal. Třeba by to dokázal vyměnit sám. Ale nešlo to – dneska. Jak znova vážil celý sled událostí, od chvíle, kdy se to s otcem stalo, až k okamžiku, kdy vrazil kalhoty do rukou Čikymu, dolehlo to na něho nepříjemnou tíhou. Pak se ztratil v uličce ještě užší, než se prve rozešel s Čikym. Zapadl do jednoho z trpasličích krámků, který jím už dávno nebyl, protože roleta se nedala stahovat ani vytahovat a předchůdci, kteří z něho udělali byt, zmizeli za velkou zdí a uvolnili jim svoje místo. Všechno zde bylo

zabedněno víky od beden, světlo ulice sem téměř nepronikalo. Tady bydlel.

Matka ho uvítala chrapotem. Již dlouho se nepodobala ženě, s kterou sem přijel. Měla teď navíc otekou nohu; nemohla z postele a se vším čekala na něho.

„Kdes byl?“ zeptala se ho po chvíli.

„Venku,“ odpověděl vyhýbavě, spíše ke zdi. Vždycky, když dlel zde, zalézal nejraději do tohoto kouta, kde byl otočen ke všem zády, i k sestře, jež také ležela. Balil si nohy do zbyků své houně; vyrovnával záhyby a nedíval se na ně.

„Sehnal jsi něco?“ zeptala se matka.

„Ne,“ řekl.

„Proboha, Ervíne, co budeme dělat?“

„Nešlo to,“ řekl zas ke zdi. „Snad později odpoledne.“

„Miriam,“ pravila matka k sestře, „nekašlej, namáhá tě to.“

„Mirko,“ zavolal Ervín.

„Miriam,“ opakoval po chvíli, když neodpovídala.

„Ona nemluví?“ zeptal se matky.

„Namáhá ji to,“ odpověděla mu. Měl by ses po něčem podívat.“

„Nikde nic není.“

„Ale měl bys to snad zkusit,“ trvala matka tvrdošíjně na svém. A potom, když mlčky ležel: „Jdi ven.“

„Povídám ti,“ hučel, „že nikde nic neseženu.“

„Měl bys jít,“ řekla matka zatvrzele. „Vidíš snad Miriam, ne?“

„Vidím,“ odpověděl. „Ale vždyť nikde nic neseženu.“

„Proboha,“ řekla matka ostřejí. „Poslouchej mne. Jdi ven.“

„Nepůjdu,“ odsekhl jí. A: „Protože jsem už byl – nikde nic není.“

„Ervíne,“ ozvala se matka. „Miriam dnes nic nejedla.“

„Já taky ne,“ odpověděl. Obrátil se ještě víc ke skvrnám ve zdi. Odnekud zaslechl drobné šramocení – myši; byly docela blízko, i když je nebylo vidět. Zatoužil po tom, některé z těch rámusivých zvířátek chytit. Pohludit je a potom zabít. Nebo je nejdříve usmrtit a pak si hrát s něžným šedavým kožíškem.

„Už tady byli?“ zeptal se po dlouhé chvíli.

„Ne,“ odpověděla unaveně matka. „Nebyli. Ještě leží v chodbě.“

A potom: „Proč nechceš jít ven?“

„Chci,“ řekl vlídněji. „Ale nemá to cenu.“

„Ervíne, dítě ...“

„Mami, nech toho.“

„Zkus to jen.“

„Nech toho,“ křikl.

Pak, když bylo chvíli ticho, rozrušila je Miriam svým kašlem. Ale neřekla ani slovo, i poté, co se utišila, a zamysleně se dívala ke stropu.

Byl rád, že nemluví, a že nic nechce. Stáhl si hlavu mezi kolena a zacpal uši. Šramocení neviditelných zvýrátek tu stále bylo. Vedle, myslel si, leží tedy ještě otec. Je bez kalhot (to matka neví), zachumlaný do nejhorší houně, kterou tu měli. Ale matce ta po-krývka jistě chybí. Kdyby ji napadlo jít si ji vzít, viděla by, co udělal. Ale naštěstí se nedokáže už ani pozdvihnout – noha ji neudrží. A možná, napadlo ho také, že pak otce odnesou i s tou dekou. Už tu měli být. Mají asi hromadu práce, usoudil. Snad to do večera stihnou. To by bylo nejlepší; matka by se pro tu houni mohla také pajdat.

„Někde je tu prý zázračný rabín,“ řekla zemuleně matka. „jdi k němu, a pověz mu, že tě posílám a že ho prosím na kolenou, aby sem přišel.“

„Nevím, kde je,“ odpověděl. „A kdyby byl zázračnej, nikam ne-půjde.“

„Tak se zeptej,“ řekla matka. „A nezlob mě.“ Ale její posunky už ztratily někdejší rozhodnost; byly vyčpělé a nepůsobily na něho.

„Nikam nepudu,“ hučel. „Dejte mi pokoj. Nemá to cenu.“

Najednou ho napadlo, že by bylo lepší, kdyby tam ležela matka s Miriam vedle otce, protože tohle všechno pro ně není. Zjevilo se to před ním jako temně zářivé krystalky; zaplnily celou zšeřelou místnost. Vše tím hned prosvětlalo.

„Proč nechceš nikam jít?“ zeptala se po chvíli opět matka.

„Poněvadž to nemá žádnou cenu,“ řekl. „Zbytečně se vysílím. Seženu ještě něco k večeři.“

„Miriam to tak dlouho nevydrží.“

„Vydrží,“ houkl.

„Otec to taky nevydržel,“ namítl matka.

„Poněvadž už byl starej.“

„Ervíne …“ spustila matka nanovo.

„Vlezte mi všichni na záda,“ zahučel, „ani se nehnu.“

Seděl tu notnou chvíli, pozoroval pohyby stínů a v duchu slyšel, jak narážely do oprýskaných skvrn v omítce. Jestliže přijdou pro otce ještě odpoledne, napadlo ho, bude to dobré. Ale tušil i opak všeho, jako by to zde tkvělo zobrazeno ve skvrnách a prohlubních zdí, že nepřijdou-li, začne se otcovo tělo rozkládat a páchnout. Maminka polehává s tou nohou a Miriam tolik kaše, prve se mu zdálo, že chce všechno to bolavé vykašlat. Sotva takhle dlouho vydrží, usuzoval, konec války je ještě daleko; postové kolem tramvají mají ty chlebárny tak sveřepě nařvané, pošilhávají si klidně přes dráty.

Zakručelo mu v žaludku. Zabořil si tváře do dlaní a mlčel. Vyčkával, kdy matka zase začne. Nezačínala a skoro mu to chybělo. A pak zase myšlel na chodbu vedle a na *to temné* v dece. A zároveň s tím mu splýval obraz kalhot, které před chvílí odnesl Čiky. Táta poslední dobou tolik stonal, pomyslel si najednou, je to pro něj v té houni přece jen daleko lepší.

V bříše mu opět zahrčelo. Alespoň, pomyslel si, neslyší ty pitomé myši. Pokusil se usnout. Nešlo to. Ale určitě také kvůli tomu, že matka tak halasně pohekávala.

Z ulice sem dolehlo bušení na vnější stranu rolety. Zalehlo k němu jako hmatatelná ozvěna.

„Tos ty?“ zakřičel Ervín.

„Ne,“ ozvalo se zvenku, „to je zázračnej rabín s bandaskou na mlíko.“

„Jdu tam,“ obrátil se Ervín k matce.

„Brzy se vrat,“ odpověděla.

„Co bych tam asi dělal?“ zahučel za sebe a začal se protahovat ztemnělou škvírou v rozestouplé zdi. Šlo mu to snadno, s tělem, vychrtlým na kost, úzkou podlouhlou hlavou a vyvalenými zelenými kukadly. Cítil neustále matčin pohled v zádech, jeho prosebnou žádostivost.

Na dvoře si narovaln tilko, až to zapraštělo. Čiky tu nebyl. Zůstal na chodníku.

„Co tu okouníš?“ obořil se pak na Čikyho. „Cos dones?“

„Něco,“ nafoukl se Čiky.

„Co?“

„I přes ty fleky na zadku,“ začal Čiky od lesa, „mi dal víc, než jsem doufal. Půl jsem si toho vzal cestou, jak jsme si ujednali, druhý díl ti nesu.“ Vytáhl z kapsy krajíc chleba, pečlivě zabalený do špinavého šátku. Podal ho Ervínovi.

„Tenhle jedinej krajíček?“

„Mělo to fleky na zadku,“ opakoval čihavě Čiky.

„Tenhle mrňavej kousek?“

„Myslíš snad, že jsem toho dostal víc?“

A uraženě: „Už jsem ti povíděl, že to mělo fleky na zadku. A že ten starej *tenhleten* je největší zloděj v Lodži.“

„Dej to sem“, zachrčel Ervín. Už nevyřkl ani slůvko, ačkoli si prve myslel, když Čiky čekal na chodníku před barákem, že snad přece sehnal kousek citronu a že se chce vytahovat a ukazovat se s tím lidem pro velké oči, protože zrovna takový Čiky byl.

Vytrhl mu krajíc, obracel se pomalu a zklamaně.

Protáhl se zpátky rozsedlinou.

V šeru vyhledal lůžko, na němž ležela matka.

„Chytej,“ vyhrkl zlostně; hodil po ní skrojkem.

Slyšel, jak trochu zaúpěla do šera, protože chléb se odrazil od její tváře, a jak bezmocně šmátrala dlaní po zemi, než ho našla, protože bolavá noha jí zabraňovala vstát. Konečně ho měla; dýchala hlasitě a přerývaně a rozlomila ho na tři kousky.

„Tohle je tvoje,“ řekla.

„Já nechci,“ zahučel.

„Ervíne?“ zeptala se udiveně.

Mlčel, třeštil široce vyvalené oči ke škvíram v bednění a bál se hrozně, že se ho znovu zeptá.

„Proboha Ervíne!“

„Už jsem měl,“ vyrazil ze sebe.

„Kolik sis vzal?“ zeptala se.

Zatáhlo se mu něco v hrdle. Nemohl již hovořit. Myší tlapky se ted' ozvaly přímo nad ním.

„Neboj se,“ zahučel konečně. Měl strašlivou chut' lapit některou z myší a hodit ji tam do hlav lůžka, zaházet celou tu zšeřelou postel.

Vylézal ven; to ošklivé v něm stále vězelo; a věděl, co si matka myslí.

Chvíli šli mlčky. Slévalo se to v něm všechno dohromady. Ale tady, když tu šel jenom s Čikym, docela takhle blizoučko, že se div nedotýkali jeden druhého lokty nebo rameny, se to zase rozlilo. Čiky je kamarád. Je to skoro víc než bratr. Opřel se o něho. Najednou dostal takovou úplně zvláštní, divnou chut' vztáhnout paži vzhůru; dotknout se alespoň prstem oblak. Kdyby byl vlaštovkou, napadlo ho, bylo by to děsně lehoučké. Proháněl by se po nebi, třeba i kdyby pršelo, protože by skákal po obloze svrchu jako po roletě.

„Kouej, Ervíne,“ ozval se najednou Čiky.

„Co?“

„Ten stařec mi něco ohromnýho pověděl.“

„Tak bud' rád.“

„Tebe to nezajímá?“

„Zajímá, co ti řek?“

„Na něco se mi ptal.“

„Na co?“

„Jestli tvůj táta neměl ...“

„Co?“

„Něco ...“

„Co by měl mít?“ zeptal se Ervín. „Bylo to hlady. Ten tvůj stařec má vylízanej mozek.“

„Tak jsem to nemyslel,“ odpověděl Čiky. „Třeba nějakéj prsten.“

„To neměl,“ mávl Ervín unaveně rukou. „A matka taky nemá.

„Naznačil mi to kvůli tomu citronu,“ začal zase Čiky vyčkávavě.

„Co ti naznačil?“

„Že by to možná šlo, ale za zlato …“

„Fotr žádný neměl.“

„Snad někde ano,“ řekl Čiky. „Ten stařec v tom dovede chodit. Hned mi naznačil co a jak.“

„Tak se vymáčkní rovnou,“ zahučel Ervín; ale zavalilo ho zase to temné, co v něm stoupalo jako ledová vlna, čím vlastně od první chvíle rozpoznal, oč jde.

„V puse,“ řekl konečně Čiky.

„A co?“ téměř vykřikl Ervín.

„Třeba zlatý zuby.“

„Cože?“

„Jakýpak cože. V puse prostě. To snad chápeš, ne?“

Ervín se zastavil a Čiky ho následoval. Pak na něho Ervín užasle pohlédl, vyvalil oči a rozevřel ústa.

„Co na mě tak civíš, člověče,“ řekl hněvivě Čiky. „Za to by ten citron musel najisto bejt.“

Najednou mu dal Ervín facku. Čiky měl takovou docela malou tvář, trochu do trojúhelníku, nahoře šišatou, to bylo hezky vidět, poněvadž byl úplně dohola. A pak druhou. A začal ho bít do obličeje a do prsou, kam se trefil. *Protože to bylo teď jako by viděl otce na chodbě v té děravé houni, a jako kdyby mu zrovna stahoval ty kárované kalhoty; a zase si představoval, že je to táta a že pro něj přijdou; a že ho ještě před tím okradl i jako mrtvolu, a že by ten chleba stejně nemohl polknout, i kdyby si vzal od matky svůj díl, aby nepojala podezření, odkud to bylo.* A říkal si teď, jak do Čikyho bušil, že otec je mrtvý, ale že to před tím ještě něco znamenalo; že si to nesmí nechat líbit. Mlátil do Čikyho a mysel i na matku, jak mu před chvílí nevěřila, a měl pocit, že ji bije taky. Potom zpomalil, protože ho najednou začaly opouštět sily. Sotva pocítil, že se Čiky začal bránit; že dostal dvě rány do brady a jednu do žaludku ještě dříve, než je lidé počali rozhánět, a že nakopec odcházel jen Čiky, protože on se musel posbírat z dlažby.

Otrásl se jako pes a šel domů.

„Ervíne,“ ozvala se matka.

„Co?“

„Máš ještě něco?“

Neodpověděl, celý se chvěl hladem. Zahalil se do pokrývky. Tohle bylo jeho jediné místo, které mu patřilo. Nemusí mluvit, nic. Zakryl si opět obličej do dlaní. A znova čekal, až se matka ozve, jako prve, ale nestalo se to ani teď. Vlhké lepkavé šero, ještě hustší než po poledni, mu omotávalo tělo; přál si, aby je rozředil matčin hlas. Proč nedoráží, mysel si. Ta lepkavost se po něm celá rozlézala. Ticho ho vedlo jako cesta tam vedle, kde to vše ještě leží. *Když někdo umře, napadlo ho, je to docela jako nic. Ani nevzdechnout, o nic si nikomu neříkat, nikoho se neprosit a nekoukat žádostivě na tramvaj, jak projíždí odněkud někam; neokounět stále po něčem a nic nevidět a neslyšet a nemít strach. Tak to bude brzy s Miriam, problesklo mu hlavou.* Téměř jí to teď záviděl. Tak otec je od rána v té děravé houňi, mysel si pak, vlastně je mrtev déle, protože ráno to bylo teprve před chvílkou, co ještě žil. Teď již brzy to bude celý den. Dříve, napadlo ho, na to nemyslel. Ohlédl se, aby zahnal ten ošklivý pocit. Mirka kašlala pod deku, ale tak poklidně, méně než dopoledne. Protože nemá už tolik síly. A jak tu byl skryt v šeru, zachtělo se mu náhle řvát a odehnat to všechno, a brečet, proto, že už je táta mrtvý a že ho netrápí tahle chuť po něčem. Ale jestli teď někdy přijdou pro otce, řekl si, třeba to udělají zrovna tak, jak to říkal Čiky. Zase se před ním vynořila trojúhelníková tvářička. A pak to udělají sami, pomyslel si, pro toho starce, a je přece nesporné, že hlavní a prvý nárok na to mají matka, Miriam a on, protože to byl jejich otec. A teď si jistotně vzpomněl, že otec měl zlatou stoličku, třpytnou jako úsměv, na který se v této chvíli upamatoval. Najednou ho začal oprádat strach, ale jinak než prve, že když to neudělá, přijdou pro tátu a s Miriam to dopadne, jak říkala matka. Třeba už Čiky v žoldu toho starce číhá venku, pomyslel si, až se ukáží ti chlapi s neckami, aby to spáchali společně, místo něho. Pronikl tmou a obhlédl matku. Neměla o jeho myšlenkách potuchy – svírala svůj oteklý kotník. Pololežela a zpola

seděla na posteli, docela pokroucena zírala do tmy s potemnělou, matnou září v očích.

Rychle vstal.

„Půjdu ještě něco sehnat,“ zachrčel.

A potom, když matka mlčela: „Už jdu.“ Vlétl do chodby s chvatem, který mohl být matce nápadný; ale už se jí zmocňoval nezájem. Této chodbě se prve vyhnul, aby nemusel minout *to* v dece. Kvůli tomu se prodíral škvírou ve zdi a odřel si šaty a zmenšil jejich hodnotu pro matku, kdyby tam tak musel ležet sám na těch vychladlých kamenech. Ted' sem šel rovnou. Obava že přijde pozdě, že by ho mohli předběhnou ti chlapi s neckami a Čiky a stanout tam na zesvětlalém konci chodby zrovna ted', mu způsobila trhání u čelisti.

Hodně to zde páchlo; ztuchlým vlhkem, stářím zvětralých zdí a myšinou. Ne, určitě to nebylo tím, že tu ležel otec. Ale musel počkat. Sklonil se po okamžiku váhání.

To přece už není tvůj fotr, hučel sám k sobě, to byl jenom do včerejška. Ted' už to nikdo není, jen tělo, z kterého nezbylo nic než váha a práce s odnášením. Budeš na něj myslet, umiňoval si, pouze v dobrém, jako kdyby se to nebylo stalo.

Houni odhrnul naráz. Nyní zavřel oči. Ale nemusel by to dělat, přiznal si hned, pro nic to nebylo. Musel je stejně vzápětí rozevřít a poohlédnout se zevrubněji. Ještě chvilku se zdržoval.

Nebude zas moci jist, říkal si, ale zakříkl to v sobě; musí to rozmetat, aby tu bylo jenom *tohle*, a ani to. Už si nyní pouze pamatoval, *který to byl*. Pak to zkoušel. Bál se své dravosti, tlumil ji. Ale začal ho náhle pronásledovat strach, že ti chlapi s neckami a Čiky právě jdou a ještě jiná obava – že ho zde přistihnou zrovna při tom. A někde strašně daleko byl ten citron. Začal se vzdalovat, už byl na konci chodby, malý a žlutý, a zmizel. Najednou se nemohl rozpomenout, odkud citrony vlastně jsou, zda rostou na stromech anebo jako květiny. Chtěl se jenom upamatovat. Ale nikdy to asi nevěděl.

Potom zahlédl ztemnělou hranu kamene. Povšiml si ho až nyní, protože to jinak nešlo. A stále ho opřádal ten lepkavý pocit, jako by kradl. Konečně něco povolilo. Horce vydechl. Odhodil kámen.

Vstal pomalu, jako by jeho tělo a hlava na něm byla proud, někam vytékající. Otřel si ruce do kalhot. Ještě to neviděl, ale věděl, že je to ono a že mu to nesmí vypadnout z rukou. Po chvíli vylezl na světlo kanálem na druhé straně chodby.

Sotva se octl na ulici, spatřil trojúhelník Čikyho tváře. Tak vida, řekl si, přece číhal. Nezlobil se na něho. Nakonec, připustil si, je na tom on přece daleko lépe, protože to vůbec *mohl* udělat.

„Těpic, prku,“ pozdravil.

„Ty zdechlino,“ zahučel nestrojeně Čiky. „Jdeš mi odprosit, v to aspoň doufám.“

Ervín svíral v dlani tu věc.

„Ale ty dvě,“ zazubil se Čiky, „jsem ti ulíznul jako Šmeling. A šel jsi k zemi.“

Ale Čiky si také povšiml, že má Ervín pod očima kruhy do modra, jak by to žádná rána nezbarvila, i toho, jak je pobledlý, a že něco drží v kapse.

„Zapomeň na to,“ poznamenal po chvilce dobromyslně.

„Tohle si teda vem,“ řekl potichu Ervín. Vyňal ruku z kapsy. „A přines ten citron. Ale celej, Čiky. A nenecháš si ani kousek.“

Pak otevřel dlaň. Bylo to zde, sotva vábivá skořepina zlata, v odstínu přestárlé měděnky, notně špinavé.

„Jestli je to ryzí, Ervíne,“ vydechl Čiky znalecky, „tak to máš dobrý.“

„Kdy se s tím objevíš?“ zeptal se Ervín věcně.

„Nejdřív to sem dej,“ pronesl Čiky nedočkavě a skryl to matně nazlátlé v prstech. „Ale jako prve – na půl.“

„Starou belu,“ řekl Ervín tvrdě. „Když to ségra nedostane, neudrží se ani do večera.“

„Půl si nechám,“ prohodil suše Čiky.

„Nic si nenecháš, Čiky, nebo tě zabiju.“

„Zadarmo nehrabu.“

„Nic si nenecháš,“ řekl Ervín znovu tak hněvně a zoufale. „A běž honem. A přines to. Než bude po všem.“

A najednou, jak o tom mluvil a mysel na všechno, počalo se mu opětně stahovat hrdlo vlnou něčeho, co ho zmrazovalo a protékalo tělem a šterbinami očí; musel si představovat, jak by mohl Čiky zase přinést takový krajíček místo citronu a za to všechno; nemohl již dále hovořit, pouze chrčel; to ledové se vracelo tělem sem a tam a ochrmovalo ho.

„Nejsem blázen,“ opakoval Čiky. „Bud’ to uděláme na polovic, nebo řeknu tvýmámě, kdes to sebral.“

„Tak běž,“ zasípal Ervín. A potom, už docela přiškrceně, jako kdyby současně přesvědčoval sám sebe: „Moc na tom záleží.“

Čiky se obratně protáhl škvírou mezi klubkem chodců. Kolem něho, aniž si toho povšiml, se otřeli dva chlapi s neckami, překrytými hadrem. Každý se jím snažil vyhnout, neboť se vědělo, co v nich nesou.

Ervínovi se nechtělo domů. Zalezl na začátek betonové stoky. Trčela mu ven pouze podlouhlá tenká hlava, vyhlížející do malé ulice, aby nezmeškal Čikyho, až se vrátí. Vše mu splývalo mlhavě s obrysům baráků a dlažebních kostek, zapuštěných do země a vyplavených dávno zaslhlými dešti; nutil se koukat vzhůru k oblakům, kde poletovaly vlaštovky. Ale brečel, tak docela tiše, spíš dovnitř.

Druhé kolo

„Padne to na mne,“ řekl ten prostřední, zvaný Markýz.

„Neprorokuj,“ odpověděl mu druhý, vysoký muž.

„Vím, proč to říkám,“ opakoval sveřepě Markýz. „Nezdržuj to a dělej.“

Třetí vedle nich, trochu malý na svých devatenáct let, doposud mlčel. Netrpělivě přešlapoval, zatím co ti dva se dohadovali. „Možná,“ řekl najednou ustrašeně, „že to padne na mne.“

„Nezdržuj a poslouchej,“ okřikl ho vysoký.

Maličký k němu ostýchavě pozvedl zrak. Viděl jeho pokožku na lících, zrytou nepravidelnými obrazci jako plastickou měsíční mapu, ofotografovanou z nesmírné dálky. Zrudl a znova zbledl jako světle zelený papír.

„Kdo si vytáhne to kratší,“ obrátil se vysoký k oběma, „ten to udělá – ledaže by se projevil jako krysa a nedodržel slovo.“

„Tak už hejbni kostrou,“ zavrčel Markýz.

„Mám to dávno udělané,“ odpověděl mu pohotově vysoký s ošklivě svraštělou tváří. Byl zřejmě o mnoho starší než oba chlapci vedle něho, a viděl jak dělá Markýzi dobře, když ho může okřikovat. Dal si to líbit. Před válkou pracoval jako sluha v astronomickém ústavu, a když se právě nepřeli, říkali mu nadneseně Velký vůz.

Markýz zkoumavě pozoroval, co dělá, a viděl, jak si vysoký srovnal do dlaně pod palec tři dřívka; a jakkoli pátravě se díval, které z těch tří je kratší, nespatřil to.

Maličký pocitoval, jak strašně prázdná bude tahle chvíle, jestliže nic nevyřkne: „Třeba to doopravdy padne na mne,“ opakoval.

Vrhli na něho oba – ten prostřední i vysoký – pohledy vražedného opovržení, jimiž mu dali najevo, že s ním téměř nepočítají. Vypadal vedle nich jako trpaslík. Nedávno se zbavil tyfu, slezly mu z lebky vlasy a sotva se držel na nohou.

„Nezdržuj,“ okřikl ho teď zase Markýz. Pomyslel si, že prcek vyhliží jako olysalé přestárlé nemluvně.

„Koukn,“ obrátil se vzápětí na Markýze postarší muž s dřívky. „Jsi nejmladší. Patří se, abys táhl jako první.“

A potom, když spatřil jeho podezíravý výraz: „Ještě to zopakuji. Kdo si vytáhne kratší, ten to udělá. Jestliže ti to nevyjde, nastupuje tadyhle maličký – za ním pak případně já. Budeme se točit dokud …“

„To už jsem slyšel miliónkrát,“ vpadl mu do řeči Markýz. „Padne to stejně na mě, nemusel bys to zdržovat.“ Poznal na maličkém, jak se třese, protože byl druhý na řadě. Svraštělý sám byl dost mazaný, napadlo ho, aby je přesvědčil, že začít musí ten nejmladší, jako by to byla přednost. Nemá smysl se zdržovat a nechat ho to vyvracet. Pojistil si všechno určitě navíc nějakým podfukem, aby to na něj nevyšlo, i kdyby tahal pětkrát. „Po mně už nikdo tahat nebude,“ zavrčel nahlas. „Můžete s tím počítat.“

Viděli na něm – maličký i ten vysoký – jak se usmívá s hrdou hořkostí, pro niž mu hněd od začátku cesty přezdívali Markýz.

„Tak to ukaž,“ vyštěkl sveřepě k svraštělému. Vytáhl palce, zastrčené za pásem kalhot upevněných motouzem, a pomalu vzal do malých špinavých prstů pravé ruky krajní dřívko. Dlaň svraštělého vypadala jako nějaký obrovský kopec, trčící uprostřed docela prázdné chvíle, a jeho začerněné nehty jako hráz anebo výzva. Svrchu se Markýzi zdála všechna dřevíčka stejně dlouhá. Ale ve skutečnosti bylo jen jediné kratší a to rozhodovalo o všem a on si to uvědomoval.

„Tohle beru,“ vyhrkl konečně.

Svraštělý muž rozevřel dlaň; opatrně přidržel ukazovákem druhé ruky zbylá dvě. „Padlo to na tebe,“ řekl horečně. Nechtěl, aby z toho zazněla taková úleva, neudržel ji prostě napětím v hrdle.

„Věděl jsem to,“ zahučel Markýz, opět tak sveřepě. Snažil se pouze, aby nechrapštěl; aby tu ztemnělou, plíživou úzkost, která mu pronikala z hrudi do hlasu, zahnal hned zpátky do krku.

Maličký docela zbělel ve tváři. Pomalu se mu vracela barva. „Tos přece nemohl vědět,“ pronesl a zamžikal ztracenýma očima.

„Nikdo z nás to nemohl vědět,“ vyhrkl vyčkávavě vysoký.

„Snad jsem tolik neřek,“ houkl nakvašeně Markýz. „Padnout to na vás, asi byste nejásali.

„Padnout to na mě,“ řekl s tichou výčitkou maličký, „udělal bych to taky.“

„Každej z nás by to musel udělat,“ podotkl rychle vysoký. „Nemá cenu se o to přít.“

Všechna předstíraná starostlivost, vyznívající ze slov svraštělého muže, Markýze drázdila. „Možná,“ řekl zlostně, „že taky ne. Jenže já to provedu.“

„Věděl jsem hned,“ řekl vysoký smířlivě, „že to provedeš.“

„Stačí i jeden,“ podotkl maličký.

„To vím,“ odsekl Markýz.

„A potom vyrazíme,“ řekl vysoký.

Markýz se zdržel odpovědi. Najednou měl chuť vchrstnout mu otevřeně do šupin a brázd v jeho pomuchlaném obličeji, že mu nevěří; že losování bylo zbytečné, protože padnout to na někoho z nich, prostě by nešli.

„Počkejte tu na mne,“ řekl lítostivě nahlas.

Do této chvíle tady přeslapovali, zkřehlí, poněkud stranou ostatních, za otevřeným nákladním vagónem. Směli vylézt, protože dno bylo zalité kalužemi z nočního deště a měli to místo proviantu. Stáli na tomto místě již třetí den – transport smrti – u volné kolejí na slepé odnoži tratí. Rozhodli se metat los – a teď padlo rozhodnutí, kdo opatří to hlavní – chléb.

„Pozor na *scharführer*,“ řekl ještě vysoký.

Markýz přehlížel terén a nenamáhal se s odpovědí; uvažoval jen o tom, jak je to mizerné, když je někdo tak obrovský pokakánek, jako ten maličký; ale nevěřil ani proradné utěšivosti vysokého muže.

Křížová trať vedla na tomto místě zelenou loukou kolem pahrbku, podél něho protínal most škarpu. Nebyla hluboká, protékalo tu něco kahného, zhoustlého úponky, hlinou a zetlelým listím. Ztěžklá, pomalá voda se prodírala mělčinou. Vagón s chlebem stál na druhém konci soupravy, vedle štábního vozu, kolem něhož hlídkoval otylý *scharführer*.

„Kašlu na rady,“ řekl najednou krátce. „Jdu.“ Oddělil se skokem od nich. Neviděl, jak za ním vytřeštily oči, malý své tmavošedé a ztracené v nepatrné tváři a vysoký smutné, hluboké a bolestné oči stárnochoucího člověka.

Pohlížel nyní, jak běžel, pouze na to, co vězelo před ním – ale to bylo jasné a zářivé jako bělostnost bříz, prohýbajících se pružně na protějším svahu, tak nádherně nazelenalém. Odtud k vozům mohlo být sotva padesát metrů. *Scharführer* počal svou jednotvárně se opakující obchůzku právě v tomto okamžiku, kdy on odtud vyrazil; musel to tedy stihnout tam a zpátky, dříve než se kruh jeho hlídky uzavře. Mohlo to být sto metrů. A mezi tím zdržení, než chléb vytáhne z vagonu. Utíkal a jen tušil vzádech pohledy maličkého s lysinou a toulavé oči Velkého vozu, jako dva blyšťivé mečíky, zapíchnuté někam pod jeho lopatky.

Tohle byl závod, prolétlo mu hlavou, jenže místo cíle tam byl *scharführer*, který včera zmenšil stav transportu o dva chlapíky, protože hodlali udělat přesně to, co nyní zamýšlel on. Dvě kola, myslel si, tam, otáčka a nazpátek.

Vyskočil na výčnělek osy, politý duhovým vějířem barev v olejové skvrně, a stanul na bachratém šestihranu mazničky. Prsty se přidržel řemínek splývajících dolů z plachty, drsné a vlhké, se ztvrdlými záhyby po deštích a vytáhl se vzhůru. Pocítil v tom okamžiku, jak stojí pevně, i když jen na jedné noze, tak nádherně pevně, jak snad ještě nikdy v životě nestál. Snadno prostrčil holou levičku pod plachtu, šla pouze těžko shrnout, a nedostal se hlouběji, ani když ohnul paži v lokti. Měl tenkou ruku a napadlo ho, že bylo tedy k něčemu dobré, když se tak dlouho postil. Musí se dostat na špičky jako tanečník, aby se prodloužil. Není to jenom paže, pomyslel si

horečně, je to jeřáb z masa a kostí, had, připjatý k jeho tělu, chobot a ocelové kleště, všechno.

Chvíli roztahoval prsty a hmatal jimi do prázdná. Ale pronikalo mu mezi nimi. Konečně uchopil růžek první veky do konečků prstů. Hmatatelné znicotnění, schoulené v temnotách pod plachrou, naráz odešlo, pocitil její tvar, jako objetí, barvu a vůni, to skvostné, co pohtilo celý svět. A pak mu vyklouzla. Nesmí si zoufat. Uchopí ji teď pevněji. Když takhle ohnu ruku, řekl si, ztrácí na síle. Musí se tedy dostat výše. Potom pocitil, že na špičce nohy se dlouho neudrží a že se také dále už nedostane. Zlomím si ji, pomyslil si vztekle, ale ten chleba musím dostat na vzduch. Náhle mu něco sevřelo lýtko, ale nikdo se jej nedotkl, a proto naráz poznal, že je to křeč. Přehodil nohy, skousl zuby, pokusil se to nevnímat. Přecházelo to, zajásal v duchu, tahle noha ho už udrží lépe. Sevřel chléb a sunul se nahoru. Spadl. *Najednou se mu studeně zjevil včerejšek, když scharführer zničil oba ty chlapíky.* Měl by snad raději seskočit. Mohl by sem doběhnout znovu, ale až za chvíli. Slyšel v duchu, jak si tohle myslí, že mu Velký vůz dává dopít do dna pohár svraboviny a říká pěkně od plic, že se prve jen jalově vytahoval. A maličký by se zaručeně přidal se svou trohou, aby se sám nemusel tvářit tak ustrašeně. A snad by to později také už vůbec nešlo. Třeba je právě tenhle okamžik ze všech poslední a pak budou smět milostivě zcepěnět hlady někde na trati.

Scharführer byl právě na druhé straně; Markýz zaslechl jeho kašel a řekl si s náznakem útěchy, že mu přece zbývá ještě dost času. Stihne to, ujišťoval sám sebe, poletí potom tou loukou jako d'ábel. *Opět se mu to vybavilo – byl přece u toho.*

Tohle, co vytahuje, řekl si, je plátěný sáček barevných kuliček. Vůbec na tom nemůže tak děsně záležet, zda je dostane nahoru. Povede-li se mu to, bude jich jen mít víc. Když ne, nechá toho pitomého cvrnkání. Možná že to svede; rozprodá je pak klukům do praků.

Scharführer ve středu svého hlídkového kruhu vytáhl zelený šátek a otřel si nos a zarudlé oči, neboť ani on se během této cesty pořádně

nevyspal. Sem k Markýzovi dolehl jenom hluk jeho počinání. Mohl ujít kolem vagonů sotva deset nebo dvacet kroků. *Kdyby to musel dnes scharführer opakovat, jako včera, pomyslil si Markýz, udělal by to určitě bez okolků. Tahle podívaná by nestála za nic ani pro maličkého, ani pro Velký vůz.* Potopil paži pod plachtu.

Nebo jsou to jen ořechy, řekl si, z toho koloniálu vedle domu, co bydleli. Byl tam ten hoch – donesl mu sáček mouky, než odjeli z Prahy. Vždycky to tam slo krásně šlohnout, a nikdo nic nevěděl. Tohle ani snad nejsou burské, ale náramné para ořechy, na Vánoce se toho pokaždé pročachrují hromady. Pytel je krásně rozevřený, navrch rozhrnutý jako námořnický svetr, co se nosily ke krku.

Ted' si vyměnil ruce. Dostane to pěkně nahoru a pak nazdar, vezme to pekelným fofrem.

Znovu sevřel hranu chleba, ale rozezvonilo se v něm všechno na poplach. Aby seskočil, nebo že se dostane do nerovného křížku se *scharführerem* a nevyleze z toho živ. Ať si Velký vůz žehrá, že to zkaňhal, ale před maličkým by se stejně nerad ukazoval s prázdnou. *To s těmi kuličkami už si nedokáže představit. Je to jen mizernej chleba. Ta podělaná veka. Dává mu tolík práce.* Možná, napadlo ho ted', že už je všechno stejně rozhodnuto, protože si nemohl předem spočítat všechny kroky *scharführera*. Za okamžik vystrčí ten uslintoný vojenský rypáček a podá si ho. Ale hlavně, pomyslil si s útěchou, že když se to stane, nebude to odtud vidět Velký vůz nebo ten maličký. Ted' možná ale přece jen dostane tu scíplou veku na světlo. Začal doní nenávistně prsty jako by to byly skobky bez citu, odehnal bolest ve zlomeném nehtu. Má ji, tu odpornou veku, nenáviděnou moučnou hmotu, tak tvrdou. Mohl by na ni naplít, kdyby ji tak nepotřebovali, mrchu. Krista boha, ted' mu zas vyklouzne, to se přece nesmí stát, kdyby tam dostał hlouběji tu ruku, dokázal by to. Vypjal se na špičky a ohnul ještě paži. Zbolelo to tak strašně, ale nevyjekl. Skousl zuby do křečovitého pošklebku, nesmí ji pustit.

Byla venku v témže okamžiku, kdy to ruplo. Je to jedno, pomyslel si, ale ti dva nebudou moci říct, že to neudělal. Seskočil. Svíral chléb v náručí a vyběhl. Musí to doběhnout, hučel do sebe, rychlostí všechno dožene, ještě to může nádherně skončit.

Tohle, Markýzi, slyšel odněkud ze sebe svíštivě, nejsou pitomé skleněnky, ani para ořechy, které nikdo nepotřebuje, tohleクト je bochník chleba. Viděl tu řec téměř jako plakát nebo nápis, vryté do země. Každý krok a skok byl písmenem a slovem. A ještě něčím více, na čem mu tak strašlivě záleželo, protože to bylo to jediné, co ještě měl, pocit, že něco svede, poněvadž jinak neměl docela nic, a že to o něm nebudou moci říkat obráceně. Dokázal to tedy. Je to klíč, může ho zasunout do té brány, na kterou pomýšleli, a již byl útěk. Letěl a chléb držel v levičce, protože pravá mu visela docela bezvládná a houpala se v běhu jako hloupý přívěsek.

„Fakane,“ ozvalo se za ním náhle. „Zastav!“

Poznal hlas *scharführerera*. Zazněla z něho ochraptělost, jež jím smýkla jako vichřice, přilétající ztemnělá a prudká. Sklonil se prudčeji kupředu, téměř padal, bránil se náporu toho hlasu, srážel ho do propastních hlubin, chtěl se mu vyrvat.

A *scharführer*, spokojen tím, že zahlédl tenounkou postavu chlapce, jemuž se říkalo Markýz, kus od vagonu, za nějž se chtěl skrýt, spokojen svou bedlivostí i pobouřen náznakem zoufalé neposlušnosti toho vyžlete opakoval chraptivě svou výzvu: „Zastav ty tenký páry, nebo ti je přerazím!“

Ten závan, jemuž se Markýz bránil, ho opět obepnul. Narazil mu do zad, ale odolal mu a nezastavil. Teď to již nebyl zkalnělý mrak, vše hltající, viděl naprostě jasně, že poběží dál, pro to všechno, co se začalo převařovat v jeho lebce se skobkovým nosem, že by maličký ohrnul nad jeho zbělostí pohrdlivě rty, jako by to bylo zvrzané již od té chvíle, kdy si vytáhl to kratší dřívko. A také snad proto, že do konce druhého kola chybělo miserálných osm metrů a běželo se mu tak nádherně, a mohl ten chléb hodit před sebe a doběhnout, bičován dozvukem toho chraptivého hlasu, a pak *scharführerovi* tvrdit, že nic neslyšel.

„Stůj,“ zařval *scharführer* znovu.

„Nemůžu,“ zašeptal před sebe. Chtěl zahučet do vzduchu, který rozrážel nosem a bradou jako lodním kýlem, že to nejde; *scharführer* by to stejně nikdy nepochopil; musí to prostě dodělat a předstírat jako blbeček, že ten jeho pronikavý tuří hlas ani nezaslechl, když je to pouze šest metrů a snad ani to ne. Že tu veku musí těm dvěma odevzdat. Ponoukalo ho to k nim. Zdálo se mu, že je slyší. Jejich hlasy byly někde v něm a prodíraly se ven, jako kdyby se chtěly rozprostřít po té obrovské zelené louce před ním.

„*Padlo to na tebe a neudělals to,*“ řekl vyčítavě Velký vůz.

„*Jsi bohapustej svrab,*“ připojil k tomu lhostejně maličký. „*Věděl jsem to hned.*“

A Markýz viděl, že se už maličký vůbec nepotí a že má v očích výraz nelíčené převahy.

„*Chtěl jsem to udělat,*“ řekl jím. „*Možná že jsem si přitom přelo-mil ruku.*“

„*Ted' už je to jedno,*“ pronesl lhostejně Velký vůz. A z jeho hrdla již nevycházel ani stín starostlivosti. Byl to nezahalený posměšek.

„*Bylo to v limbu už když sis vytáhl to kratší dřívko,*“ poznamenal maličký. „*Tvářil ses při tom podělaně jak přeplněnej nočník.*“

„*Ještě to stihnu a udělám to,*“ řekl jim zoufale.

„*Kdo ti to má věřit?*“ odpověděl Velký vůz.

„*Doběhnu to za ty dvě vteřiny,*“ pověděl oběma znovu.

„*Na to máš moc pomalý nožky,*“ dodal maličký.

„*Nemám.*“

„*Nedoběh' bys to ani za tisíc vteřin,*“ ozval se Velký vůz. „*Schar-führer za tebou pádí jak splašenej závodní kůň. Raděj se k nám ani nehas,* aby tě s námi neviděl.“

„*Doběhnu to,*“ vydechl znovu tak naléhavě.

„*Škoda,*“ poznamenal ten maličký, „*že to nepadlo na mne. Výšlo by mi to zaručeně jinak.*“

„*Nevyšlo by ti to,*“ namítl, „*nikomu by to nevyšlo. Musel jsem strašně ohnout loket. A pak mi vyprchala síla i z prstů. Byl to strašně tvrdej chleba. Ležel až docela dole. Ale nakonec jsem ho přece vytáhl,*

i když mě rafla křeč do nohy a musel jsem si přešlápnout. A nesu vám ho. Tady je. Musím jen doběhnout těch umazanejch pár metrů.“

„To kratší dřívko ti možná přineslo smůlu,“ prohodil ledabyle Velký vůz.

„Na to nemyslím,“ odpověděl umíněně. „Nejsem přece takovéj pokakánek. Krista boha, nadarmo jste mi snad vždycky neříkali Markýz.“

„Už ti tak nikdo nebude říkat,“ ozval se přezíravě maličký, „ledaže by mu prasklo v kouli.“

„Ten chleba přece dostanete,“ zahučel jsem jim vstříc, „at' už to se mnou dopadne jak chce.“

A pak, ještě daleko přesvědčivěji, vložil do toho všechno: „Dostanete ho, i kdyby mě to mělo stát krk jako ty dva ze včerejška.“

„Stejně tě to bude stát krk,“ řekl Velký vůz znalecky. Strašně svraštěl tváře. Jeho plet' se nyní podobala bahnisku, na které milion let pražilo slunce.

A potom: „Koukám na to už od začátku, co se za tebou objevil scharführer.“

„Doběhnu to,“ vyhrkl. „Ten chleba budete mít!“

„Nemá už cenu se hádat,“ podotkl maličký. Jeho ztracené oči se neodvratně vzdalovaly.

A Markýz viděl, že pro něho přestává existovat.

„Nedáš si říct,“ řekl domlouvavě Velký vůz.

„Dostanete ho,“ vykřikl. „Poněvadž doběhnu!“

„Stůj, neposlušná kryso,“ zvolal scharführer už docela zblízka.

Ani ted' mu neodpověděl, ačkoli v něm už dozněly ponoukající hlasys těch dvou, kteří kus před ním pokorně klopili hlavy a stáli mlčelivě celou tu dobu, co za ním scharführer běžel. Poslední dva kroky, které ho dělily od nich, zkrátil jediným velikým skokem, do něhož vložil všechnu svou vyčpělou pružnost. Nebylo toho příliš, ale dotkl se přece jen špičkami nohou trávy až za narudlou stěnou vagonů; hodil veku před sebe, jako oheň i dar, někam za maličkého a vysokého, a tam také stanul, a pocítil téměř pach jejich zpocených těl a stín jejich bledosti.

„Dej sem tu veku!“ štěkl vzápětí *scharführer*.

Markýz se udiveně díval; neměl tedy docela žádný náskok, i když tak letěl; a teď zíral němě na *scharführerův* kropenatý kabát, na skvělé zelenošedé sukno, v kterém muselo být teplo i v noci.

Ještě nedokázal odpovědět. Měl vyschlé hrdlo tím během, vysušené plamenem zevnitř, bodavým ohněm, vše se v něm zpřeházelo, musel to uspořádat. Také ještě prudce vdechoval a snažil se nejdříve spolykat trochu slin, které konečně shromáždil na jazyku.

„Neměl jsem žádnou,“ odpověděl konečně.

Sklopil teď oči; styděl se za to, že lze tak průhledně. Vadila mu hlavně přítomnost maličkého a Velkého vozu. Opodál stáli tři pejzatí, povšiml si, že jim zůstaly lustrové kabáty a liščí čapky. Viděl, jak zalézali pod vagon, kam zapadl chléb. A nechtěl na to koukat.

Pokládal za zbytečné hovořit; prohrál a věděl, že se teď stane právě to, co se událo včera. Jenže u toho *budou* maličký a Velký vůz. Spatřil, jak jeden z těch tří pejzatých začal veku rozkrajkovat, za zády *scharführera*. Najednou z něho začalo všechno prchat. Necítil k nim ani zlost, ani soucit; ztrácelo se v něm i uznání k sobě samému, že dokázal doběhnout až sem.

„Tak dobrá,“ zahučel *scharführer* a vytáhl z pouzdra pistoli, „neměl jsi žádnou, počítám do tří.“

Jeden z pejzatých nořil obřadně do veky nůž, vyrobený z kousku plechu. Udělal to spěšně a ostatní dva v liščích čepicích mu rvali z prstů své díly. Cpalí si kusy střídy do úst a vylézaly jim oči z důlků. Viděl maličkého, jak na ně valil své ztracené zelené zornice, ale jak jim nebyl s to říci, aby toho nechali. Pootočil zraky jinam, aby na to nekoukal. Tam byla ta nádherná zelená louka. Pocítil dávivou, stravující chuť otřít se dlani o stébla trávy. Nebo se proběhnout napříč, k vagonu a na otáčku nazpátek. Pohludit vlnkost země, mít v sobě to úžasné ticho, její klid, jímž nic nepohne.

„Jedna,“ začal odpočítávat *scharführer*.

Takhle to začíná, pomyslel si Markýz. Měl tu ruku prve přece jen ohnout rychleji, a víc, stejně si ji zlomil a stihl by to alespoň.

Náhle začal uvažovat o tom, co znamenala ta nesrozumitelná čísla vagonu, u něhož byl před chvílí a vlastně tak strašně dálno. Jednička – byla hned na začátku; snad nosnost; možná že také mateřskou příslušnost toho vozu. Anebo to slovo, které teď brunátná tvář vyslovila.

„Dvě,“ řekl muž v uniformě. Snad ho poněkud udivila hlava chlapce, skoro dětská, ale utopil ji v pocitu, který měl od včerejška.

Ti s pejzy, napadlo náhle Markýze, se možná docela zalknou; představa toho, jak se to stane v této nebo příští chvíli, překryla scharführerovo druhé slovo. Kdyby tu nestál, pomyslel si, nakopl by je do zadku. Hltaj jejich veku. Domnívají se, že je to pouze chléb a ona je zatím něčím docela jiným. Kdyby to tušili, třeba by toho nechali. Pejzati snad nikdy nemysleli na útěk, jako oni, protože pro ně to všechno začalo mnohem dříve, tohle z nich dálno vyčpělo. Možná, napadlo ho ještě, že nakonec vždycky přijde tohle odpočítávání, i když to v člověku kvási.

Díval se nyní nepokrytě do černého ústí hlavně a nespátril zde nic než temný otvor, vůbec ne hrozivý, a za ním světlou tvář mužíka v liščí čapce, jak se chvílemi těkavě dívá sem, ale nepřestává ani tehdy polykat střídu jejich chleba. *Ted' to začalo plynout podivuhodně pomalu. Už přece bylo vyřčeno téměř všechno a ted' se musí dostavit ta nejposlednejší chvíle ze všech.* Ti dva, začal si přát, Velký vůz a maličký, by sem měli přestat koukat. Stačilo by jim přece, aby ustoupili o krok. At' se dívají na tu krásnou louku.

Jednou našel v tatínkových vězech hodinky z šestnáctého století. Vězely v tepaném plášti s trpasličími rytinami, člověk je rozpoznal jen když se díval docela zblízka nebo lupou. Vypadaly jako hruška. Tatínek řekl, že je to smrt. Nikdy si na to vlastně nevpomněl, až ted'. Tohle černé, otvor v protáhlé hlavni pistole, utopené v kovu, je jeho hruška.

Mrkl stranou. Velký vůz by mu měl správně teď podat to jeho dřívko.

„Tři.“

Prst proti očím chlapce se vydal na svou cestu, po oblouku půlkruhu, kde bylo to všechno.

Ocitl se najednou v strašlivém prázdnou. Tonulo v ozvuku toho jediného slova. Zahrnulo ho černavým oblakem, který skryl vše, ale v němž nebylo nic, dokonce ani stín, vrženým temným kovem, a právě v tomto zlomku vteřiny to muselo vzejít ze sinavého blesku, po němž se padá do hloubek a stoupá do výšin blaženství.

Najednou ho docela věcně napadlo, že by to snad přece jen ještě mohl říci, že chléb mají ti v listrových kabátcích, že by stačilo, aby se *scharführer* otočil. Ale to hladové, proč nikdy v životě nic takového neudělal, stud před vlastní zbabělostí a strachem, ho uvrhl zpět do hlubin a dálek jeho nitra, dřív než tím mohl zastavit odulý prst, tisknoucí spoušť tak zvolna, s ledovou jistotou. Tady je konec toho kruhu, pomyslel si. Pouze přes jeho rty přešly nepostřehnutelné ševelky, jak vracel zpět slova, která z něho vyplula, že to mají ti v listrových kabátech. *Mohl teď zavřít oči. Veliké, zářivé prázdroho začalo zaplavovat.*

„Ten chleba je tadyhle za vámi,“ vyjekl náhle malíčký a skočil neobratně před Markýze, který zavřel oči. Stál najednou zde, mezi ním a *scharführerem*, jako lidská zed. Zaštítil ústí svou malou olysalou lebkou; zarudlý prst před ním už nedošel ke konci.

„Zatracená scheise,“ vyštěkl muž v uniformě překvapeně a skryl to do slupky hněvu. Měl chuť dotáhnout prst, aby kulka proletěla i touto bledou hlavou. Ale vězel tu zášleh, který to vzápětí spálil jako vyschlou trávu, bleskotná představa, že se přetrhl neviditelný provaz, na němž odsouzený visel: „Kde?“

„Tady,“ ukázal malíčký dozadu, k těm třem.

Scharführer pozoroval pejzaté, jak zmrtvěli hrůzou, s ústy napcpánými chlebem. Chtěl se ještě něco zeptat. Ale zůstal oněmělý. Jen

plivl na trávu, a nebyl si jist, zda to, co ho naplnilo, je skutečné pohrdání. Odstrčil maličkého jako mouchu.

Viděli, jak kráčel kolébavě, otylý a záhadný po té nádherné zelené louce rovnou k štábnímu vagonu. Vycíťovali z této chvíle něco hřejivého, co sem vlétlo a unikalo. Bylo to jako malý plamínek, který se vzepjal do blýskavé a oslnivé výše, náhle se umenšil, zakmital a spolkl sám sebe. A tu se sem vrátilo to všechno, co je obklopovalo. Velký vůz se náhle vzpamatoval a vrhl ke zbývajícímu z těch pejzatých, který ještě něco měl. Začal mu vytrhovat zbytek veky z prstů a vztekle ho fackoval.

„Padlo to na tebe,“ řekl pak ten maličký k prostřednímu s trochu hloupým úsměvem a pozoroval ho svýma bázlivýma, ztracenýma očima; a když Markýz mlčel, dodal: „A bylo mi blbý, nechat tě v tom, aby sis to odskákal a nic z toho nemělo bejt.“

Bílý

Tomáš, zvaný Oškliváček, si utře brýle a zase je nasadí. Stojí tu hodinu. Čeká na Blechu. Už by mohla vystrčit svou okudlanou hlavu. Blecha je holka a má encefalitydu. To je šilhavá nemoc. Co ji ofikali, myslí si, není taky tak hezká. Ale jemu se líbí. Je tu ráno co ráno.

Dvůr Kavalírky je krásně prostorný. Tadyhle, na té půlce, co je k ní čelem, je nemocnice; infekční oddělení. Zády k sobě má blázinec. Mříže jsou tady i tam. Jenomže tady jen na oknech. Za ním jsou i jako plot. Aby cvoci nemohli pláchnout. Nad blázincem je bašta. Sem se chodí v létě opékat tělo na slunci a kašlat na ghetto. Jednou by si sem Tomáš zase rád skočil s Blechou. Nesl jí tenkrát skákadlo. Vzal by ji za ruku, proběhne mu hlavou, a utrhl nějakou kytku. Případně pampelišku. Je žlutá a to je jejich barva. Někdy taky bílá, napadne ho, ale jen když odkvete. Stačí fouknout a padáčky se nesou vzduchem. Loni viděl, jak to udělali dva docela velcí lidé. A ženská, pro kterou ten chlapík rozfoukal skoro celou kytku, se z ničeho nic rozplakala. Velicí jsou někdy pitomí. Až bude jaro, pokračuje Tomáš v úvahách, donese jich Bleše fůru. Jedna známá paní z toho dovede dělat špenát. Nikdy Bleše nic nepřinesl, myslí si. Protože je to strašně blbá věc, něco obstojného tady opatřit.

Začne se procházet. Chvílemi se dostane až k mříži. Diví se, proč trčí lidičky s vylízanou koulí ještě uvnitř. Jindy touhle dobou už jsou venku. Mají vycházku jako ve škole. Asi proto, napadne ho, že je dnes větrno. Je jim líp ve špinavých dekách. Pocítí pýchu, že jemu není zima. Ani dneska, když je tak pitomé počasí. Jen tak tak, že neleje. Ale byl by tu a počkal na Blešku, i kdyby lilo, myslí si, to by tedy dokázal.

Už je zase před oknem s daleko tenčí mříží. No tak, Blecho, kde jsi? Už bys mohla vykouknout. Copak nevidíš, oslovuje ji v duchu, že mě už skoro začaly zábst prsty u nohou? Možná, pomyslí si, že je dneska Bleše moc špatně. Včera byla tak pobledlá. Stejně, usoudí náhle, místo stříhání vlasů by v téhle blbárně udělali líp, kdyby jí dávali třeba kompot. Jednou dostal sám kousek naložené hrušky, když mu bylo moc mizerně. Stačilo zavřít oči a mohl si myslet, že je to broskev, dovezená z teplých krajů. Jsou takové země, myslí si, kde pořád praží slunce. I na prsty u nohou. Kruci, pomyslí si potom, jestli už konečně Blecha nevystrčí kokos, půjde si na chvilku sednout na podezdívku pod mříží blázince. Trochu si promne nohy.

Sedí tu a přihřívá si kotníky v dlaních. Jenže když nemá ruce v kapsách, zebe ho vlastně obojí. Vykašlat se na to. A Blecha nikde. A opět, jako pokaždé, když už čeká dlouho, myslí na to, že by vlastně bylo báječné, kdyby tu věcičku udělal. Kdyby tam, kam chodí rovnat klády a srovnává dříví na topení, vystihl příhodnou chvíliku. Často tam není nikdo než ten starý žid, který opatruje králičí boudu u německé vily. Mohl by prostě štípnout na krátkou chvíli jednoho z těch dvou mláďat. Vidí náhle před sebou dva králíky, černého s kaštanovaýma očima a jeho bílého bratříčka. Kdyby toho bílého donesl Bleše, uviděla by vlastně strašně hezkou věc, docela snad nejkrásnější na světě. A taky by viděla, pomyslí si, že on, Oškliváček, je stále její nejvěrnější kamarád.

Baví se v duchu s tím, jak sem nese králíka. Stejně tam bude muset za chvíli zase jít. Civí tu k nebi pomalu už dvě hodiny. Blecha nejde. Upře vzhůru oči, zasklené brýlemi v narezlých ocelových obroučkách. Má hodně pokřivený nos, ale ne pod kořenem, nýbrž zprohýbaný, po celé délce a vlastně docela všude. To se musí uznat, že tak pitomý nos doopravdy ještě ani on sám na nikom neviděl. Obrací svou pihovatou tvářičku nahoru, žádostivě a mrzutě. Hřbetem dlaně si otírá ústa. Ale i když se tam dívá tak zarputile, vidí něco docela jiného. Je tu místo všeho německá vila z bílých a červených cihel a s balkónem, k němuž strmí dva tmavě zelené smrky, řečené *Kanadani*. Pomáhá tu starochovi s dřívím. Takhle dlouhou vyzáblou zimu nikdo nečekal.

Starý jen pěstuje králiky. Vedle bílého stavení je dřevěná kukaň. Klec, báječně vystlaná. Starouš tam nosí dokonce termoflašky s teplou vodou, aby mu králíci nepomrzli; tak se toho Němce bojí. Blecha nikde. Kdyby alespoň vystrčila svou ofikanou kouličku, jako tenisák. Tak docela mrňavě. Jen aby viděl, že žije. A šel by fuč. Králíkům se mohou strkat do tlamiček prsty. Jsou tak strašně pitomí. Když je poleká, zalézají až k zadní stěně. Jednou se starého zeptal, proč jsou ti dva, ten černý a bílý, zvlášť. Vysvětlil mu to hodinovou přednáškou, protože když jsou židi starší, vůbec všechno rádi vysvětlují moc dlouze. Samice prostě jedno mládě sežrala. Bylo jí horko a měla žízeň. Za čež teď z trestu sežerou Němci ji. Jenže dřív se musí pořádně vykrmit. Na to je tu ten starý. Pak je třeba zatopit v peci. Kvůli tomu srovňává Tomáš dříví. To je všechno. Když, jde mu hlavou, tak vezme Bleše bílého. Poněvadž ten Němec strašně trpí na toho s kaštanovýma očima. Ale bílý má hebkou srst. Bože, to by člověk nevěřil. Tak strašně nádhernou srst. Stačí si na ni sáhnout. Jenom se jí dotknout. Nic víc. Musí to udělat, rozhoduje se. Toho bílého lohne. Aby si mohla Blecha položit dlaň na jeho hladoučký kožíšek. Jistě se hrozně zaraduje. A pořád bude vědět, že jí to donezl.

Pak si všimne, že blázni za ním vycházejí na vycházku. Každý z nich něco žvýká. Dostanou asi napřed najíst, pomyslí si, a pak se jdou vyvenčít. Zakručí mu v žaludku. Pocítí jako nespravedlnost, že šílenci dostávají jíst. Zvedne se uraženě z podezdívky.

Sklopí hlavu a vzápětí ji pozdvihne. A zůstane tak stát.

„Blecho,“ řekne docela tiše a rozleje se mu po těle teplo. Tak přece přišla, pomyslí si vděčně. A pak to opakuje: „Blecho, čekám tu na tebe už od rána. Ale jsem strašně rád, že ses dostala k oknu. Jak ti je?“

Ted' zmlkne a dívá se vzhůru. V prvním poschodi, za sklem, chráněným mříží, je hubené děvče. Vězí až po krk v teplé flanelové košili. Okno je příliš vysoko, deset nebo dvanáct metrů. Není sem nic slyšet. V zimě se nesmí otevírat.

„Blecho,“ řekne po chvíli Tomáš znovu.

Zvedá bradu a snaží se porozumět němohře rtů nad sebou. Pohybují se sem a tam. „Dneska se zpozdili i šílenci,“ řekne zas, „mám to

denně jako hodiny. Když vyjdou, musíš se ukázat. A taky ses ukázala. Víš, že jsem moc rád, Blecho, že ses ukázala. Už je ti lepší?“

Děvče nahoře přilepí nos na sklo. Zbělá jí na rozpláclé špičce. Opět něco odpoví, čemu tady dole není rozumět. Pak se usměje.

„Tak vidíš, Blecho,“ řekne Tomáš nahlas, „věděl jsem hned, že ti bude lepší.“

Někdo ho zahlédne, jak kouká nahoru a mluví. Ale pokračuje v cestě. V Kavalírce si nikdo nikoho nevšímá.

„Za chvíli, Blecho,“ řekne pak hlasitě, „zase budu muset odejít na ty pitomý klády. Ten starej žid tam na mě čeká. Stejně mě podezřívá, že se flinkám. A zatím se tu tak krásně bavíme, vidí, Blecho.“

A potom: „Je tam taky u tebe taková mrzutá zima jako tady? Víš, Blecho, že je to možná ohromná věc, že tam nahoře přezimuješ. Věříš, že bych si teď nejradiji k tobě vlezl do postele a že bychom se mohli spolu hrát?“

Ted' si přestaví, že je nahoře u Blešky a že se tisknou k sobě. Dřív se chodil v neděli ráno hrát k maminec, když nemusela jít do práce. A teď je u Blechy.

„Blecho,“ řekne znovu.

Děvče nahoře už taky nemluví. Koukají se na sebe a mlčí.

A pak, když už to trvá dlouho, vydechně Tomáš: „Blecho, vyjdeme si spolu na tuhle baštu, jak ji máš před nosem, vidíš? Ti cvokové pod ní asi vůbec nic neslyší. Už jsem vyzkoumal, jak jsou tam tlustý zdi. Strašně tlustý zdi, Blecho.“

Chtěl by jí ještě povědět, že jí natrhá kytky. Možná že jí sežene tenisák. Nebo ji naučí nejšikovnější figle se skákovou dámou. Ale neřekne jí to. Ví jen, že by to strašlivě rád udělal s tím králíkem. Jenže to by si zase vypil ten starý žid, protože za zvěř ručí. A dobrovolně takového králíka nikdo nikomu nedá.

„Blecho,“ řekne opět, „slyšíš mě?“

„Říká se, Blecho,“ vyhrkne a je mu divné, proč má ta žába nahoře tak modrou pusu, „že encefalityda už není tak děsná nemoc. Má ji už každý druhý dítě.“

A potom: „Blecho, ty mě neslyšíš?“

Ale ví přece, že neslyší. Je to moc vysoko.

Za těch sedm dní, co si myslí, že by to měl udělat, Blecha sešla. Tím králíkem by se to možná zastavilo.

„Blecho, už budu muset jít,“ řekne.

Poté ustupuje pozpátku, a mříže blázince jsou mu vodítkem směru; couvá a mává a Blecha nahoře mu odpovídá. „Měj se krásně, Blecho,“ zdraví ji, „zítra se zase uvidíme.“

Teprvé až ji docela ztratí z dohledu, otáčí se a rozbíhá napříč městem. Krásně se pobavili.

Našlapuje v rytmu svého klusu, vráží do lidí, ani si neotře brýle, pokryté matem mlhoviny. S tím králíkem se to snad přece nějak dá zařídit. Zpomalí, aby si kapánek odpočinul. Kdyby ho ukradl, jenom na chvílku, uvažuje, nikdo by třeba nic nepoznal. Ten starý tam není pořád. Někdy chodí pro vodu anebo pro krmení. Nebo něco zařizuje uvnitř, v bílém domě toho Němce. Pokaždé si svlékne boty, aby nenašlapal. Má takové chatrné ponožky, ale když se ho jednou ptal, jestli mu není zima, řekl, že tam mají všude arizované koberce. Je to pitomé slovo. Němci mají všechno z tohohle slova. Ale to přece nemá s králíkem nic společného, napomene se, a vrací se k tomu, co ho hněte. Navečer odchází starý dříve než Tomáš. Králíci jsou na noc zamčeni. Teriér, který je v domě, vůbec není hlídací. Tahle vznešená německá rodina strašně miluje zvířata. Mají tam i kanára a hrdličky. Teriér má Tomáše rád, olizuje mu palce u nohou. Protože špína je pro psy jako cukr. Už zase letí, blíží se k vile. Myslí na to vlastně pokaždé, když vidí Blechu. Do večera to ale zapomene, nezdá se mu pak, že vypadá tak špatně; teď to ví jistě. Jenže se už blíží k starci. Ten mu ustavičně klade na srdce, aby dával na zvířata pozor a chrápnábu jim neublížil. A myslí, že by si tím ublížili sami. Snad by to mohl udělat tak, uvažuje, že by si myslel, jako by ten staroch vůbec nikdy neexistoval a tím se přestane bát, co se mu pak stane. Večer ho pak štípne. Ráno ukáže králíka Bleše a ještě dopoledne ho vrátí do klece. Nesmí být svrabík, napomene se, a tolik litovat pořád toho starce. Protože tomu je možná taky jedno, co se stane s Blechou, když toho králíka neuvidí. Ani ji nezná.

A teď se před ním rýsují představy, jak si Blecha medí, že jí přinesl toho *bílého* ukázat. Škoda, pomyslí si lítostivě, že si na jeho kožíšek nebude ani potom moci sáhnout. Je to ale stejně škoda, že když jí ho přinese, tak jí ho vlastně docela nepřinесe. Ale kdyby jí ho mohl věnovat, sní v duchu a těžce dýchá (protože už běží nebo spěchá tak dlouho a je to skoro přes celé město) a Blecha by se hned uzdravila, chodila by pak jenom s ním a klukům z *útulku* by závistí vylejzaly oči z důlků. Ale co by si mysleli, napadne najednou Tomáše, kdyby ho sehnal pro Blechu napořád. Německého králíka. Hned to zavrhně; vyvstane před ním vzápětí příhrblá postava starého. Musí mu ukrást klíče. Pak je vrátí. Není to vlastně taková zlodějna. Klíče si vezme a zase mu je odevzdá. Snad mu to vyjde, myslí si. Teď zpomalí. Už je moc uběhaný. Půjde klidně, stejně je pozdě.

Zastaví se u vily a těžce oddechuje. Dělá, že ho králíci nezajímají.

Dívá se úkradkem. Stařec mlčí; krmí králíky a má v parádě zrovna oba mladé. Bože, jsou to nádherné kousky, myslí si Tomáš s utajeným dechem; kdyby to udělal, Blecha rázem obživne.

Náhle ho napadne, že by mohl králíka ukrást načisto. Že by ho mohl ukazovat Bleše každý den, dokud se neuzdraví. Narůstá v něm hromada možností, co všechno by mohl udělat, když jednou králíka načisto odnese. Měl by něco, co ještě žádný z kluků v ghettě neměl. Přestali by mu třeba říkat Oškliváček. A ještě je tu Blecha. Co mu vlastně tenhleten staroch tolík leží na srdci. Stejně půjde transportem na východ a nanejvýš ho ten pitomej Němec pošle dřív, když stařec neřekne, že i toho *bílého* sežrala samice. Třeba se ještě narodí nějak narychlo jiný. Říká se přece, myslí si Tomáš, že židi se rodějí jako králíci, proto že je jich taková spousta. Možná že zítra starý přijde a najde jiného. Jenže ten bude menší. Ale to by už tolík nevadilo. Třeba by tomu Němci nabulíkoval, že má encefalitydu a hubne. Nakonec se sem ten Němec stejně nechodusí koukat každý den.

Tomáš se otočí k starci zády. Skládá dříví. Je u bílého králíka. Ví přece, jak se takové zvírátko živí. Když se nahore na baště nad blázincem odhrne sníh, najde tam telenou trávu, i když už trochu neduživou. Pak pošle *bílého* nahoru Bleše. Králíci, napadne ho, jsou na tom

nakonec strašně dobře. Stačí jim tráva. Ale člověk, pomyslí si Tomáš, na tom taky není tak zle. Může sníh rozpustit a napít se. Anebo, napadne ho vzápětí, snít králíka. Bože, že na to nepřišel. Blecha by ho mohla také snít. Nejdříve si s ním vyhraje a pak ho sporádá. Může jí k tomu vyprávět, jaké měl ten černý krásné kaštanové oči. Ale stejně, uvažuje, i když ho sní, zůstane z něho Bleše ještě kožíšek. A bílý je hezčí než černý. Ale je mu zase líto, že když Blecha králíka sní, že se s ním nebudou moci procházet. Blecha by ho nesla v náručí. Anebo vedla na provázku, jako psa. Pak by všichni z útulku věděli, že on, Tomáš, je nejšikovnější kluk v ghettě. Ale nejenom při skákavé dámě.

Nechce se dívat na starce. Třeba by to na něm poznal. Ale chvílemi to musí udělat, a pak bloudí očima po zemi.

Je rád, že se brzy zatáhne obloha a začne sněžit, už do narůstajícího šera. Jen ostražitě číhá, zda starý udělá všechno tak, jako každý jiný den.

V duchu je s Blechou na baště. Vedou si *bílého*. Pak ho nechají pochovat Blešiným kamarádkám. Potom jdou zase sami. Všichni se za nimi ohlížejí.

Konečně jde starouš ohlásit rodině Němce, že odchází domů, do ghettka, a klíče nechává zastrčeny v kapsě zimníku. Tomáš tam sune ruku. Má ji trochu lepkavou. Kapsa je plná chlupů nebo čeho. Je mu v ní nepříjemně. Pak vytáhne klíč a sevře ho v dlani.

Starý se vrací. Má na něho najednou vztek. Že je tak pořádný. A také na to, že je tak starý a že se všeho bojí. Vidí ho, jak kráčí shrben, aniž by věnoval nejmenší pohled králíkům. Jistě se hodil líp k vyučování hudby, nebo co dělal, myslí si Tomáš, než na tohle. Ale dává jim žrát přesně jako hodiny.

Už je docela tma.

Zastrčí klíč do klece. Tlapky mláďat se poplašeně mihnou k zadní stěně. Pak sáhne do tmy a vytáhne jednoho. Ne, řekne mu tiše, ty nejsi *bílý*. Pak vezme druhého a zamkne klec. Hodí klíč na zem. Strká si *bílého* za košili. Pociťuje jeho něžnou srst. Nechvěj se, napomene ho, a neškrábej! Zapomene na starce. Ale přece tu někde vězí mlhavý obrys jeho existence; i když Tomáš se přimyká jenom k Bleše.

Už je v městě. Nikdo nemá potuchy o tom, co přináší, myslí si spokojeně.

Pak je rád, když se v *útulku* zhasne a leží v posteli. Jen má strach, aby ten králík nekňučel, když neví, oč jde. Jak ho tiskne, musí myslit na starého, a zase dostává zlost. Bylo by to tak pěkné, kdyby viděl ve své představě jen tohle. Jak se bude Blecha radovat. A jak si ho budou druzí cenit. A teď si zas láme hlavu, jestli ho Blecha sní. Představí si maso, teplé a měkké. Bylo by z něho krásné kousavé masíčko, po-myslí si mlsně.

Bojí se usnout.

Mohl by to zvíře stisknout a udusit. Jak si jenom lehne. Pak se stočí na bok a přitiskne králíka k sobě. Zvířátko sebou poplašeně škube. Lež, říká mu. A nedrápej jako kočka! Až bude jaro, myslí si, a cítí jeho hebkost, doopravdy bude chodit jenom s Blechou. Bude ráda, že jí přinesl *bílého*. Budou se mít dobře. Na jaře je spousta trávy. Nemusí se odhrabávat sníh. Nakonec strčí králíka do krabice na boty, kde má jinak punčochy. Udělá nehtem do víka díry. Tak, ještě převázat. Králík se utíší.

Znovu vidí v duchu louku a žlutá okvětí pampelišek.

Jdou tam dvě malé postavy. Blecha a on.

Konečně je ráno. Králík je bez sebe strachem. Tomáš ho vytahuje, když už jsou všichni hoši pryč. Sám musí jít trochu nahrbeně, jak ho nese za hrudí, aby si toho nevšimli. Pořád předstírá, že si opravuje něco na kalhotách. Ale dvůr není dlouhý.

Už je v průchodu a venku.

Jde do Kavalírky. Mříže jsou před ním i za ním. Jen mihnutím se někde v něm objeví obraz starého. Tomáš mánve rukou. Sedne si na podezdívku. Teď někdy, myslí si, je vizita. Pak se Blecha ukáže a on jí předvede svůj dar. Jak sedí, hřeje ho králík na břiše. Je to tak ohromně příjemné. Dokázal by takhle sedět strašně dlouho, i když je mu zima na nos a na nohy. Někdo má kamna, třeba ten Němec. On má zase tohle. Blecha se strašně zaraduje. Tak ať už vystrčí kokos. Bude jí muset donést nějaké krmení. V myšlence na to se znovu objeví starý.

Blecha si dává na čas. Kdyby věděla, co jí přinesl, už by se asi tlačila nosem na okno. Vzpomene si, že má zamlžené sklo na brýlích. Sejme je a čistí. Pak se strčí opatrně za blůzu a otírá je o králičí srst. Je vlastně nejbohatším člověkem v Terezíně. Hladí ho i potom, co si zas nasadí brýle. Podívá se mu do očí. Jsou to vlastně strašně divné oči, napadne ho, jak se ten králík kouká. Protože neví, co znamená. Po válce si musí koupit klec a nasadí si do ní králíky.

Kruci, řekne si, kde ta Blecha je?

Cvoci ještě nevyšli na vycházku. Jenže už se otevřají dveře a blázni tu jsou. Nesmí se tady sedět. Vstane. Popojde kousek od zdi k mříži.

Tiskne znovu králíka na břicho. Akorát by mu do něho pasoval. Ale kvůli Bleše to neudělá. Tak ať už jde.

Pak se objeví v okně malá holčičí hlava.

„Ty nejsi Blecha,“ řekne jí vyčítavě a nahlas.

Malá ruka udělá pošklebek, že není.

„To vidím, že ne,“ řekne Tomáš. „Kde je?“

Hlava nerozumí, udělá posunek na rozloučenou a zmizí.

Bude muset už jít, božínsku, co se s Blechou děje?

„Na koho čekáš?“ zeptá se pak ženský hlas za ním.

Tomáš se diví. Tady v Kavalírce si přece nikdo nikoho nevšímá.

„Já?“ opáčí a přitiskne králíka těsněji k tělu. „Na Blechu.“

„Kdo to je?“

„Holka,“ řekne Tomáš. „Má encefalitýdu.“

„Nemá ani jméno?“

„Má,“ řekne Tomáš. „Jenže já ho neznám.“

„A co jí chceš?“

„Něco jsem jí dones...“ řekne neochotně.

„V kterém okně je?“

„Tady nad námi.“

Žena se na něho podívá: „Taková malá s hnědými vlasy?“

„Právě taková,“ řekne, „jenže ty jí ostříhalí.“

„Čekáš dlouho?“

„Dost,“ řekne a dívá se tázavě na ženu.

„Vezmi si to domů,“ řekne najednou žena. „To děvče tu už není.“

Pak chvíli mlčí: „Ty jsi bratr?“

„Kamarád,“ řekne Tomáš.

„Je jinde,“ řekne potom žena příškrceně.

„Kde jinde?“

„Jinde,“ opakuje žena a pohladí ho po vlasech. „Dovíš se to za čas.“ A pak už mu neřekne nic a odejde.

„Jenže já mám strašně málo času.“

Říká to vlastně do prázdná. To je ale blbý, myslí si.

A Tomáš, řečený Oškliváček, tu stojí a už ví, že Blecha dnes toho králíka asi neuvidí. Sebere se a vrátí ho starci. Řekne mu prostě, že ho chtěl ukázat Bleše, aby se zotavila. Že Blecha je holka a má encefalitýdu. Ale že ji někam převezli a neřekli kam. A nese králíka nazpět.

Starci a smrt

Německé rádio, když zachovalo tři minuty ticha na počest padlých německých vojáků u ruského města Stalinograd, hrálo smuteční hudbu, a spojovalo hrdou výzvu k pohledu na toto město zářivý příklad německé oběti s voláním po ještě větším úsilí na domácí frontě a s varováním před evropským osudem, jestliže se německé armády zhroutí pod náporem ruského útoku.

Dne třetího února roku 1943 byl v Německu a obsazených zemích vyhlášen národní smutek za zkázu u Stalingradu na čtvrtý až šestý den tohoto měsíce. Oznámení bylo dvakrát připraveno a dvakrát odloženo z neznámých důvodů.

„Jdu se modlit,“ řekl Aron Šapíra. A pak, když mu stařena neodpovala: „Pomodlí se i za tebe.“

Rušil ho stín její hluché odevzdanosti a lhostejnosti, zaznívající mu z hrdelního hlasu. Zazdálo se mu však, že přihrbená žena souhlasně kývla. Vykročil rozhodněji vstříc otvoru ve vlhké stěně. „Už jdu,“ řekl, aniž se otočil.

„Dnes přijdou,“ pronesla po notné chvíli druhá stařena.

Ani ona se nedočkala odpovědi. „Ovšemže přijdou,“ dodala zlostněji po dlouhé chvíli a upravila si černý šál kolem krku.

„Je pátek, jejich den. Přišly zatím pokaždé. Ledaže by se tentokrát něco stalo, co nespočívá tak docela na nich.“

A nakonec, když Markéta Šapírová, jejíž šedavý vrkoč se rozplétal sám od sebe, stále prodlévala v mlčení: „Proč si myslíte, že by nepřišly? Jestliže tomu nevěříte, povězte to rovnou.“

„Co to je, ten váš pátek, to vaše *pokaždé*?“ poznamenala konečně stařena podrážděně.

A pak smířlivější: „Také nevím, proč by právě dnes neměly chodit.“ Měla zvláštní krákavý hlas, docela neženský. Podařilo se jí tedy oběma, napadlo ji, Aronu Šapírovi i této ženě, vylákat ji z úkrytu před *tou chvílí*. Už se k ní dostavilo také to zvláštní, před čím prve zavřela oči, to podivuhodné; v představách se před ní opět počaly míhat docela jiné postavy, než byl její muž, Aron Šapíra i Leonie Markusová; v mlhavých přeludech se rozpochodovalo to snové, zakutané do přeludů, snad celý život, vtěsnaný do jádra bez nejtenčí skořepiny. Utěšivou odpověď té stařeně, sedící naproti ní se špinavým krkem, zakrytým šálou, jí teď sňalo ze rtů něco docela jiného, než bylo tohle.

„Také to nevím,“ opakovala zamýšleně.

Mohla by říci, že je to čtyřicet let; rozlezlo by se to po stěnách jako ploštice, veliké a nabobtnalé, a sálo by to z jejich krve. Ale může to rovněž obětovat promlčení.

„Také se vám to tu zdá dneska takové divné?“ zeptala se pak druhá stařena nepokojně. „Vždycky, když mají přijít, čekám na to už od rána a je mi, jako bych měla dostat nějaký dar. Ale nemohu se dnes do toho nikterak vpravit.“

„Snad je to tak dobré,“ odpověděla jí po dlouhé chvíli Markéta Šapírová. Myslela na to, jak je výročí beztvaré. Ani ryba, ani rak, jen nula na konci. Znicotnění všeho a všech. Před rokem ji překvapil Aron Šapíra kyticí tulipánů. *Jsme*, řekl, i když si Adolf Hitler nic nepřeje tak vroucně, jako to, aby chom *nebyli*. Měl však již tehdy strach, napadlo ji nyní, že jeho vetchá pravda potrvá krátce; nemohl přece pro květiny jít sám – veliká říše je zakázala kupovat lidem se žlutou hvězdou. A dostavil se sem nyní i její bratr, Artur Morgenstern – byl tenkrát na jejich svatbě. Ale to, že ghetto je trestem místo ohně a síry za rozmařilost, trvající od rozboření chrámových zdí jeruzalémských a rozlezlou po židovských hlavách kamkoli se vrtly, pomyslela si, to říkal přece až daleko později.

„Co je dobré?“ zeptala se druhá stařena.

Markéta Šapírová se zahleděla nejprve do pustoty potrhaných zelených tapet na nevábivých stěnách, k díře dveří dávno vytržených a spálených.

„Tak,“ řekla krátce. „To všechno.“

Nemusela by vlastně již mluvit. *Ta chvíle* se jí ohlásila už ráno, kdy prožila matčinu bolest, v níž byla zrozena. Potom už nebyla ani okamžik sama; *ta chvíle* vžela i na obruč bílé vyhaslého zimního slunce, které se z jitra na chvíli vyhouplo a pak zase zalezlo, a kdy utonulo ve sněhu jako v poselstvích, sypajících se na její nemocné klouby. Vidí je i nyní z okna, když upře zornice s temných nádechem ven, ale cítí je, padající do modravých terčíků jizev, jež na ní zůstaly z impetig.

„Co všechno,“ dotázala se hněvivě druhá stařena.

„To,“ odpověděla.

Mohla ovšem říci, než ji zhltne *ta chvíle*, že pokládá všechno za boží dar – i toto slovo, hlad, jídlo, tmu nebo deštivo, slunečno či vítr. Že ve všem tkví možná neviditelný žalobce i soudce, a přehlíží snad i to, že je tento den pátkem. Ale to znamenalo vzdalovat se *té chvíle*.

„Kdo to má umět posoudit,“ pronesla vyčítavě.

A potom: „Nikdy nevíte hned, co je dobré a co není.“

Hodně ji pály oči. K Arturu Morgensternovi se tato chvíle dostavila již před třemi roky. Nemusel umírat před ní, napadlo ji nyní, mohl jí možná teď poradit. Uzřela ho před sebou jako prve. Stál malíčko předkloněn, ustavičně ve středu, ztracen v tmavohnědém obleku s běžovými proužky a v pomačkaném širáku, jenž hltal jeho ryšavé obočí, zhoustlé více než vlasy. Hučku mu věnoval rabín z varšavského předměstí. Pociťovala k bratrovi i nyní mnoho obdivu. Dokud žil, podléhal předpisům víry, jako se podléhá slabostem. Ona byla spjata s pozemšťany méně význačně; jedla všechno; neodmítala *nečisté* jako on, kazila si žaludek extraktovými polévkami, napodobeninou čočky nebo dokonce krup. Aron Šapíra se tedy šel modlit i za ni. Oba muži teď před ní splynuli. Stal se z nich chuchvalec očí mandlové záře, poněkud hasnoucí; teď to byl opět jediný člověk, nejdříve s dvěma hlavami, pak pouze jedinou s dvěma brunátnými tvářemi. Náhle

se ocitla mezi nimi. Rychle se musí oddělit. Přijde-li *ta chvíle* zrovna nyní, polekala se, pojala by do sebe i Arona Šapíru.

„Jste dneska zlá,“ poznamenala druhá stařena. „Nepochybuj o tom, že přijdou. Nikdy to nedělám. A pokaždě také přišly.“

„Ano,“ přisvědčila neurčitě Markéta Šapírová.

Musela se oddělit. Už byl každý zas na svém místě. Nemá čas se tu bavit.

„Každý pátek přišly,“ řekla druhá stařena smířlivěji, „víte to přece sama.“

A pak: „Celá hoříte, co je vám?“

„Nechci, aby šel se mnou,“ podotkla Markéta Šapírová.

„Kdo?“

„Ten kruh.“

„Jaký kruh?“

„Počkejte,“ řekla ochotně, „dám vám ho.“

Byl tu již celý, veliký zamřížovaný kruh, i s *tou chvílí*, sžehující něco zářivě pomíjivého, dvojité kolo se stříbřitými příčkami, a v něm utíkala veverka. Kolo se točilo jako zášlehy světel, čím se otácelo rychleji, tím usilovněji pobíhal a poskakoval rezatý chlupáček uvnitř; mříže se zlovolně míhaly, takže byly průhledné a působily celistvě. Zase to nemohla oddělit, běželo tu již všechno, i zvířátko a ona a Artur Morgenstern i Aron Šapíra. Bože, maří tím tolik času.

„Je vám něco?“ zeptala se polekaně druhá stařena.

„Nic,“ odpověděla. „Co by mi mělo být?“

Nic znamená i to výročí přece, napadlo ji. A ještě něco. Pokaždě v pátek schovala Aronu Šapírovi ze svého chleba; včera ho pozřela sama. Anebo s ním?

„Člověk tu dřepí, na něco čeká,“ řekla druhá stařena, „a nikdy opravdu neví, zda to přijde.“

A potom: „Bolí vás ty ruce?“

„Když sněží, bolí mne pokaždě,“ řekla nepřítomně Markéta Šapírová.

A pak: „Mně to také nevyšlo.“

„Myslité,“ zeptala se druhá stařena, „že nepřijdou?“

A hned: „Co vám nevyšlo?“

„Ten chleba,“ odpověděla Markéta Šapírová. „Je pátek a nemám ho.“

„Určitě přijdou,“ řekla uraženě druhá stařena.

A poté: „Máte horečku a měla byste si lehnout.“

„Udělám to,“ pronesla Markéta Šapírová tak spěšně, jako prve.

A: „Přikryjte mne, prosím vás, tímhle kabátem.“

A nakonec: „Nic to není. Mám horečku každý den.“

Napadlo ji však, že bylo zbytečné to říkat. Protože přicházela opět tak zřejmě *ta chvíle*, bez temné zářivosti, jako když se poprvé ráno probudila. „Budu spát,“ řekla potichu. „Odpočinu si.“

Nespala samozřejmě, ty motance se dostavily opětň. Měl by se vrátit Aron Šapiro, blesklo jí hlavou, dřív než *ta chvíle* všechno pohltí a vše naplní, aby to oddálil – rozrazil by to svou živoucností.

„Jdu pro vašeho muže,“ řekla druhá stařena téměř jasnozřivě.

„Kdyby mezitím přišly, at' na mně počkají.“

A s tázavým pohledem: „Hned jsem tu nazpátek. Přivedu vám ho.“

Už je tu tedy sama, pomyslela si Markéta Šapírová, protože se otvor místo dveří za ní zprvu zatměl a pak rozjasnil; střetne se tedy s *tou chvílí* zcela nerušeně. Ano, je zde tišina, vysoce vzklenutá, i propastná, nekonečně utěšivá. Zaslechla něco, co to vše překrylo, vzdechy, špitavě sípavé. Mávla v duchu rukou, aby je odehnala. Ne-podařilo se jí to. Náhle pochopila, že to nesvede ani nyní ani později, protože vycházejí z jejích vlastních řader. Byly tak blízké, stále neodbytně kroužící nad ní; mohla by je spatřit, napadlo ji, kdyby rozevřela zornice očí.

Arone Šapiro, zvolala, už jsi zde nazpět? Vidiš, jak mi je? Byla jsem tu tak dlouho sama; jen s tím zlomkem té chvíle; začala se tu roztahat. Číhala už ve mně. Když jsi tu nebyl, Arone Šapiro, chyběla jí hráz, kterou ji lze zadržet. To je hezké, že s to zachránil; máme přece to výročí. Jsme spolu čtyřicet let. Ta chvíle to chtěla vzít. Už mne s ní nesmíš ponechat samu. Nemusíš se už také tolik modlit. Té chvíli to neublížuje. Vadi jí pouze, když je nablízku něco živého.

Ted' ji zas slyším. Řekni to číslo. Zní tak pěkně – i v tom pekelném hluku zde. Budeme zahánět tu chvíli spolu. Je tak doterná. Vidím už několik dnů jenom tohle jediné, vezmi si to ode mne. Jistě si na to vzpomeneš. Jak tam stál u nás ten člověk z Německa, a s očima sinavě zbarvenýma, olemovaný vyhládlými licními kostmi. Nechtěl jen, aby nás ta almužna praštila přes kapsu, jestliže hlava zůstane nedotčena. (Chvíle, nebud' zákeřná, když je tu Aron Šapíra, jdi ještě pryč!) Ten jeho stesk se mi ted' kolik dnů vracel. Tenkrát, Arone Šapiro, jsi přede mnou začal schovávat noviny. (Nesvětélkuj, chvíle, neder se mezi nás, ještě setrvej na chodbě!) Arone Šapiro, ted' se mi chce vyprávět si s tebou o tom, cos měl rád a co nerad. Ještě to vím. Nikdy jsem to nezapomněla. A také, odkud jsi kupoval kůže a nářadí. A jak ten rusovlasý žid z Ukrajiny u nás spolykal za deset korun slaných tyčinek. Je již možná v té chvíli. Pojd' ke mně. Je už večer? Modlil ses tak strašně dlouho. Artur Morgenstern to dělával ještě déle. I on je to u chvíli. Večer mě už nesmíš ponechat samu. Nikdy jsem to neměla ráda. A ted', poohlédni se, Arone Šapiro, zde čihá. Má m trochu strach. Hoří mi něco ve spáncích. Přilož mi sem ruku. Ta chvíle – dolezla sem. (Odejdi, bestie, alespoň dnes ještě odejdi!)

Vzala si po paměti teploměr. Vložila si ho na povědomé místo, mezi paži a tělo někde nahore. Poté se snažila přidržet si jej před očima. Každý den, napadlo ji matně, je toho o malíčký stříbrný kousek více. Více je menší skrojek života.

Arone Šapiro, zvolala, a plamen, který se jí usadil na spáncích, sežehl předchozí okamžik; kdybys tu nebyl, neviděl bys ty ostré meče, stříbrné a dlouhé. Někdo je do mne zapichuje; právě do těch jízev v temně fialových kroužcích. Něco se mi sápe mezi řadra; dráp té chvíle. Vkliňuje mne to na prsou do kamenných obručí. Šlehají na to ohně. Nemají barvu. Ale ted' ano – jsou černé a bílé. Nikdy to neviděl, Arone Šapiro, jazyky záře, štíhlé i bachraté. Nesahej na mne. Tělo mi tak hoří už dávno. Je to ta chvíle. Propaluje mne. Je dobré, že sis pospíšil ... Pohlad' mne na čele; máš nádherně chladné

dlaně. Setři mi studený pot. I ten je horký. Děkuji. Rychle sejmi tu petrolejovou lampu nade mnou. Už jsem spolykala tolik světla. Ach, dolů s ní! Ta chvíle je již ve mně, Arone Šapiro! Teď něco skříplo, zaslechl to? Snad se ve mně rozbila ta chvíle.

Obrátila se ztěžka na bok. Něco ji zahalilo černým mračnem. Teplový jí vyklouzl z dlaně na zem a roztríštil se, blyšťivý, v tisíci střepinách. Uhodila se hlavou o podlahu.

Znělo to tak divně, vid'. Odežeň to. Podej mi ten šátek. Ten tmavý, řasnatý.

„Arone Šapiro!“ vykřikla jako ze sna.

Vítr zvenku pootevřel dvě víka od beden, sbítá jako díl prozatímních dveří.

Na vzdálenější straně chodby, těsně před vchodem do modlitebny, se druhá stařena polekaně pootočila. Ale zelo tu již opětné ticho s větem. Otevřela modlitebnu.

„Arone Šapiro,“ zašeptala hlasitě.

Viděl ji, protože stál téměř u vchodu. „Nesmíte tu být,“ řekl.

A pak: „Modlím se za vás obě.“

V duchu se usvědčil ze lži. Nemodlil se ani za Leonii Markusovou, ani za svou ženu, ani za sebe. Měl vidiny tisícírych druhů polévek. Tančily před ním jako hebrejská slůvka modliteb, které vetchý muž vpředu jednotvárně odříkával. Smrskly se jako něco vrtkavého na jedinou, ta byla psí a poslední, *nečistá*. A byl s ní ve své představě svrchovaně spokojen. Žádná modlitba a žádný bůh nemohl znamenat v této chvíli víc než ta psí věc.

„Markétě Šapirové je zle,“ řekla druhá stařena.

A potom, vstříc zornicím beze světla: „Pojďte k ní.“

„Musím se domodlit,“ řekl hněvivě.

„Musíte tam jít,“ pronesla tiše. Sklonila hlavu a ustoupila.

Chtěl myslet na polévku ze psa, jen teplou, ale musel odejít a na chodbě mu vítr vchrstnul do neholené tváře hrst vloček.

„Odskočila jsem si jen na chvílku,“ uklidňovala ho druhá stařena cestou. „Dnes jistě přijdou. Nerada bych tam nebyla, až se dostaví.“

Vstoupili dovnitř.

Leonie Markusová ve zlé předtuše klesla na slamník a dívala se na otvor dveří, jako by něco čekala, co je vyplní jako prázdný rám po vzácném obrazu. Aron Šapíra poklekl k ženě. Na zemi spatřil rozbitý teploměr. Kuličky modravé rtuti u střepů křehkého skla.

„Markétu Šapírová,“ řekl. Viděl, jaké má žena přimhouřené oči, s nafialověle zbarvenými víčky. Tušil za nimi svist horečných vidin, to matné a kalné, bez milosti uhásínající.

„Markétu Šapírová,“ zvolal. „Slyšíš mne?“

„Dejte jí tu hlavu nahoru,“ řekla druhá stařena.

A potom: „Kdyby přišly, dojdou pro doktora.“

„Myslíte, že mne neslyší?“ zeptal se.

„Prve jsme se dobře bavily,“ odpověděla druhá stařena. „Vyprávěla jsem jí o tom, jak přijdou a že pokaždé přišly. Odpovídala, že tomu věří. Proč by nechodily právě dnes, když je pátek?“

„Mám takový dojem, jako by mne docela neslyšela.“

„Jistě přijdou,“ odpověděla druhá stařena, „a přivedou doktora.“

„Třeba mne slyší, ale nemá chut' mi odpovídat.“

A potom: „Markétu Šapírová, jestli mne slyšíš a je ti tak špatně, že se ti nechce mně odpovídat, nebo jestli se zlobíš, že jsem se modlil, tak na mne kývni.“

A ještě později, když se zešeřilo a přivezli kávu: „Markéto, napij se trochu.“

Odmítla hlas, který přicházel tak tiše, na křídlech *té chvíle*, která se k ní vloudila ve všem, co přicházelo, jako slova Arona Šapíry, strašlivě vzdálená, a kývla hlavou. Nebyl to celý pohyb. Jen jeho matný náznak, ztemnělý stín něčeho, co se mělo stát a co se nestalo.

„Kývla na mne,“ zašeptal.

„Ještě by mohly přijít,“ odpověděla zatvrzele druhá stařena.

„Posledně nepřišly.“

„To neříkejte.“

„Nepřišly,“ dráždil ji.

„To bylo výjimečné. Jinak přišly pokaždě.“

„Už bude tma,“ řekl pak odevzdaně.

Položil se vedle své ženy. „Dobrou noc,“ řekl.

A pak: „Markéto Šapírová, dobrou noc.“

Slyšel její sípavý dech. Pomyslel si, že kdyby nebyl tak dlouho v té prašivé modlitebně, že by mu pověděla, co jí chybí. Najednou ho opředl pocit viny, že jí mohl pomoci, kdyby tam nebyl. Vedle něho stál koflík vychladlé kávy. Zavřel oči. Uchopil ho. Je to polévka, řekl si, pro něho, pro Markétu Šapírovou černavá voda bez chuti. Vypil šálek do dna. Neotřel si rty.

„Dobrou noc, Markéto Šapírová,“ opakoval do tmy. Pak ji přikryl svým pláštěm.

Jak vychládal, napadlo ho hněvivě i škodolibě, že by měl druhé stařeně připomenout, kde jsou její očekávaní příchozí. Nikdo nedojde pro lékaře, řekl si, neudělá-li to po ránu sám.

Náhle se rozevřely dveře. Uzounký proužek světla rozkrojil temnotu místonosti, osvětlil tapety s cáry, svěšenými dolů. Dvě drobné postavy sem vklouzly a sklonily se nad ložem Leonie Marcusové.

„Babi!“

„Už usnula,“ zašeptala větší dívka.

„Snad nespí,“ vmísil se tiše Aron Šapíra, „čekala na vás.“

„Jsem vzhůru,“ vydechla rozespale druhá stařena.

„Donesly jsme ti něco,“ řekla menší dívka.

„Zprávu,“ podotkla větší.

„Jakou zprávu?“

„Do čtrnácti dnů je konec. Rusové nejsou poraženi. Mají úžasnou zbraň. Nasadili ji u Stalingradu.“

„Je to mezi řekou Donem a stepí,“ řekla ta větší. „Víš, kde to je, babi?“

„Vím,“ odpověděla druhá stařena.

Ale neměla o tomto městě potuchy.

„Vím to také,“ hučel stařec.

„Pošlete sem doktora,“ řekla druhá stařena.

„Ne,“ řekl Aron Šapíra. „Nikoho sem neposílejte. Nikdo by už teď nepřišel. Povím jí tu zprávu.“

Pak se zde znovu rozestřelo ticho.

Druhá stařena se vyčítavě ozvala: „Vidíte, přišly.“

Neodpověděl. A potom, později, když slyšel, jak Leonie Markusová chrápe hrdelním zvukem a věděl najisto, že ji už neprobudí, zacloumal ženou vedle sebe.

„Markéto Šapírová,“ zahučel. „Mám pro tebe zprávu, jakou jsi neslyšela.“ A pak, když ticho vyplnilo čas, který byl vymezen její odpovědi: „Rusové nejsou poraženi.“

„Markéto,“ opakoval a téměř křičel. „Slyšíš mne?“

Dotkl se jejího těla. Bylo vychladlé a nehýbalo se. Přejel si kostnatými prsty po tváři, mezi vráskami, které byly bezedné jako propasti všech bitev a věků, a pocítil, že jsou docela suché. Ještě chvíli nevěřícně čekal. Nestekla mu v nich jediná slza.

Nechal oči do rána otevřeny.

Stále padal těžký, tmavý sníh.

Začátek a konec

Jiří to viděl stejně jako ostatní, hned jak přišli. Strop byl v tom kousku vlhký, prohýbal se a podobal se drátěné pavučině.

„Z prašiviny,“ řekl, „snad tohle místo není.“

„Bakterie, pánové,“ vyhnul se odpovědi zrzavý Richard, „už zaplnily všechno mezi nebem a zemí. Jenže když vám slítne na hlavu bacil, dá to daleko menší ránu, než kterou by udělal tenhle ten červí vej kousek stropu.“

„Proč by to padalo?“ zeptal se krátkozraký chlapec, stejně velký jako Jiří. Trochu se hrbil, protože špatně viděl a nenosil brýle.

„Lehnu si sem,“ dodal Jiří.

Zrzavý Richard si opásal kalhoty pruhem řemene. Pak si pečlivě vysvlékl sako. Z kapsy vytáhl papírový balíček s připínákem. Papír složil a schoval a potom zatlačil opatrně připínák do nohy kavalce, co nejdál od vlhké zdi. Pověsil si sem kabát.

„Nadále moje svrchované teritorium,“ řekl místo odpovědi.

Začalo se stmívat.

„Možná že někdo přijde,“ ozval se muž, který tu dosud stál s prázdným kastrolem. „Kdybych zachrápal, bratři, dejte mi to do téhle nádoby.“

„To se ví,“ odpověděl Zrzek. „Kvůli tomu se neunavuj bděním.“

Pak už neřekl nikdo nic.

Dvakrát tu za odpoledne přelétly neviditelné letecké svazy. A Jiří cítil, že tohle je Německo, s hlukem, který se nesl nahoře a přicházel odjinud.

Ale tady se zdál být klid. Vedle v baráku bydlely povstalkyně z Varšavy. Všechno se tísnilo v menší polovině tábora, který

navzájem rozdělovaly dráty. Druhá část, dál od blízkého lesíka, byla ještě prázdná. Před chvílí je sem dovedl z nádraží vychrtlý chlapík SS. Bez ustání se zubil, jako by se smál, i když se nesmál, protože měl porušenou čelist. Někdo tvrdil, že to má z malárie.

Jiří ležel a stále myslел na to, že tenhle tenhle chlapík, který je prve přivedl a hned odešel, nezakříčel po celou cestu, ani předtím na rampě a ani potom kdy řekl, že se ukáže zítra.

Pak se otočil ke zdi.

„S potravou nejsem spokojenej,“ prohodil do tmy zrzavý Richard. „Pane podplukovník,“ oslovoval někoho, „první dojem je ze všeho nejhlavnější. Panstvo ještě nevečeřelo.“

„Dej si pohov,“ řekl někdo.

„Podle vašeho rozkazu, pane podplukovník,“ odpověděl zrzavý Richard.

„Všimli jste si, že ten esesák měl pořád ručičku v rukavici?“ zeptal se drsný hlas muže s kastrolem.

„Ustřelili mu ji v Africe,“ prohlásil věcně zrzavý Richard.

„On se ti svěřoval?“ zeptal se hrubý hlas.

„Je i dost možný, že mu ji ufoukli v Rusku,“ připustil Zrzek. „Nebo na Riviéře. Je tady taky ještě možnost žalovat u mezinárodního nádražního soudu Belgii nebo Holandsko anebo Norsko, a vím já co ještě. Ale mám takovej pocit, že běží o Afriku.“

„Na ten ti kašlu,“ řekl drsný hlas.

„Pocity jsou mocc důležitý. Potom teprve přijdou domněnky a pak fakta, kamarádíčku, a on ten rozesmátej pán má malárii a tu mohl dostat nejspíš v tom horkém černým světadílu.“

Jiří si stále lámal hlavu jen tím, že vyhublý chlapík ani jednou nekříčel.

„Třeba je to hodnej chlap,“ řekl potichu. „Třeba ano,“ opakoval.

„Máš mouchy?“ zeptal se zrzavý Richard.

„Proč?“ zeptal se Jiří.

„Jsi zelené žídě,“ odpověděl Zrzek. „To je to celý. Poněvadž hodnej může bejt takhle uniformovanej pán jedině pod drnem.“

„Ještě na nás neřval,“ řekl Jiří.

„Mou nejhlubší soustrast,“ odpověděl Zrzek.

„Napadlo mě to,“ řekl Jiří. A opakoval zamyšleně: „Prostě mě to napadlo.“

Natáhl se pod vlhkým stropem a pocítil, jak je unaven. Měl před sebou hubenou tvář chlapíka s malárií.

Tamhle ten SS, myslel si, se možná smál jen málokdy; a přece vypadal, jako by to dělal stále.

A napadlo ho, co by se stalo, kdyby se na něj pokusil také někdy usmát. Ta tvář byla tak rozšklebená, nešlo to lehce rozhodnout, co za ní je. Protože muselo být moc špatné, když ho malárie nutila pořád cenit zuby, i když by třeba raději brečel.

„Jak se ti leží?“ zeptal se krátkozraký zdola.

„Neboj se,“ odpověděl Jiří.

Uvažoval o tom, jak by rozesmátý chlapík odpověděl, kdyby se na něj zítra usmál. A myslel na to i tehdy, kdy shledal, že je to hloupé. Protože je nakrásně možné, řekli si v duchu, že i tenhle rozšklebenej hoch zavinil hromadu nepěkných věcí.

Ale něco ho nutilo myslit na to, aby to zkousil. Rád by tu facku držel. Aby měl jistotu.

„Jiří,“ řekl zas krátkozraký. „Jestli chceš, lehni si ke mně.“

„Díky,“ odpověděl. „Je to tu dobrý.

Ještě chvíli byl klid, který tu na nich seděl jako můra. Ale mohl se v něm alespoň zabývat tím, že je škoda, když člověk nemůže proniknout za to, co je někde dál než na tváři nebo rtech; jako u toho chlapíka. Ale bylo tu takové divné ticho, kterého se bál. Ještě nikdy takovéhle nezažil.

„I kdyby byl hodnej,“ vrátil se zrzavý Richard k tomu, co řekl prve, „mohl by bejt dobřej jedině pod dobré váženýma dvouma metrákama hlíny.“ A pak pomalu: „Našinec musí bejt koumes. A lámat si tím hlavíčku už dneska. Jakpak by mu pomohl, kdyby se tam nedostal sám.“

„Řeči,“ obořil se do šera hlas muže s kastrolem. „Když se tam sám dostanu dřívě, nebudou mě už tihle šimrat.“

„Kdepak,“ namítl zrzavý Richard. „Mě budou. Jen jedno mi ještě není docela jasné. Jestli necháme některé běhat po světě, nebo jestli

jím neupravíme z pilnosti hrobeček s drnovým podhlavníčkem v nějakém kolosálním lágříčku, zvaném *světové hřbitov*. A ty, co by zůstali, by mohli ohlédat dámy od vedle. Tedy, pane podplukovníku, těm Polkám bych se dostal do rukou moc nerad, aspoň ve vaší vojenský situaci, když to projedete.“

„Nemá teď šťávu se o to přít, Zrzku,“ řekl drsný hlas.

Ale Jiří stále uvažoval o tom, i když poslouchal, zda by se toho přece jen neměl raději zítra odvážit, a usmát se na tu maláriovou čelist, až se objeví. Hltal však útržky slov, plující místností, protože se v nich hodně věcí posouvalo tak daleko. Až tam, kde se někdo ukáže a řekne: „Tě pic, fešáci! Je konec. Máte kliku, že jste vydrželi. Běžte pryč odtud. Tady se to bude srovnávat se zeměkoulí. Jděte si hledat své blízké tváře. A jestli máte s Německem nějaké nevyřízené účty, jsou vám těla těchhle pánu k disposici.“

„Nemá to šťávu,“ opakoval hrubý hlas.

„Podle tebe teda lžu?“ vybuchl Zrzek.

Jiří byl rád, že se nedočkal odpovědi, i když na ni čekal. Protože si to nedovedl představit, stejně jako hromadu jiných věcí. Pak by třeba přišla taková chvílka. Musel by tu maláriovou čelist praštit. Snad by to nebylo tak těžké, ale jen kdyby věděl, že to byl vždycky pouze pošklebek.

„Někdo by se měl poohlídnout venku,“ řekl pak zrzavý Richard.

„Proč?“ zeptal se Jiří. Ale tázal se hlavně proto, aby se o *tamto* už nemluvil.

„Jestli nechťej něco dávat,“ řekl zrzavý Richard.

„Omrknou to,“ řekl rychle.

Slezl a i když byl dole a nutil se uvažovat o tom, kam se vydá, aby se podíval, nahlodávalo ho to znova. Že by to možná udělal. A že by třeba na tom pošklebku nepoznal vůbec nic.

„Půjdou s tebou,“ řekl krátkozraký.

Na plácku bylo tepleji než uvnitř. Zvenku kryl tábor dlouhý svah, porostlý březovým hájkem. Na druhé straně leželo město. Na jeho okraji probleskovala okna velikých temných hal. A zblízka bylo možno rozeznat ženský barák. Močálovitý jíl zmékčil půdu pod betonovými sloupky s elektrickým vedením; nahýbalo se do stran.

„Po válce toho bude hodně,“ prohodil krátkozraký.

„Je to ještě daleko,“ odpověděl vyhýbavě Jiří. A viděl, že i v krátkozrakém se to vaří a převařuje, ale že to nemá tu docela správnou chut’.

„Pořád se o tom kecá.“

„Je to všechno moc divné,“ odpověděl krátkozraký.

„Máš hlad?“

„Ty ne?“

„Ještě to vydržím.“

„Blbě se ti tam bude spát,“ řekl zas krátkozraký.

„Proč?“ zeptal se neurčitě Jiří. „To ne.“

U rohu druhého baráku za dráty spatřili ženskou postavu. Jiří ti chounce zahvízdal. Ženský hlas mluvil polsky.

„Kdypak se tu rozdává žrádýlko?“

Polka mu rozuměla. „Večer už ne,“ řekla, „jenom v poledne.“ Ukázala do tmy vztyčeným prstem.

„Jednou?“ zeptal se Jiří.

Kývla.

Chvíli vedle ní stáli a dívali se na oblohu. Už se neměli nač zeptat. Pak se vrátili a oznamili to uvnitř.

„Pane podplukovník,“ pronesl po chvíli zrzavý Richard, „budu si stěžovat. Bez pardonu. Neobjednal jsem si dietu. Má odtučňovací kůra už skončila ve vagoně.“

„Je tu smrad,“ řekl krátkozraký. „Otevřete dveře.“

„To by se mohlo,“ přidal se Jiří. „Venku je teplo.“

„Páni by ráčili fialkovou vůni, pane podplukovník,“ zahučel Zrzek. „Pošlete sem s tím ordonanc.“

„Nedělejte průvan,“ šeptl někdo.

Najednou se zase přestali přít.

Ani venku se nic neozvalo. Ze všech stran sem jen doléhalo tohle zvláštní ticho, rušivé a nesnesitelné.

„Pane podplukovník,“ rozbil je potom Zrzek. „Otevřete mi tu zejtra kavárnou. Strašně rád kecám. Jen tak. Abych se nezalknul.“

„Vystačíš si i sám, Zrzku.“

„Sám si nikdo nevystačí,“ odpověděl sklíčeně zrzavý Richard. Ne-pokojně se převaloval na lůžku.

Pak byl opět klid jako prve. A potom tma zhoustla docela. Ale ni-kdo už nezačal mluvit.

Jiří zkoumal po hmatu, kde končí tma a začíná temná vlhká skvrna.

Najednou se ozvalo hučení, ale jinak než odpoledne. Vězelo zde někde, strašně vzdálené. Místností převanul šum. Bylo znát, jak se některí narovnávají, aby lépe slyšeli.

Ale Jiří je zaslechl hned. Jak se přibližovalo a sílilo – šimralo ho v uchu, ale tak divně. Nestačilo, aby si zacpal bubínky polštářky prs-tů. Prolechtávalo se to do něho, až dovnitř.

„Zase tu jsou.“

Dole v městě táhle zahoukal, jako když zavyje tisíc vlků, jenže najednou a pak jedni utichají a druzí znova začnou a stále se to opakuje.

„Nálet,“ vyseptl zrzavý Richard.

„Kam letěj?“

„Počkej,“ zašeptal Zrzek. „Přeptám se u generálního štábů.“

A pak: „Tohle je primověj noční život, pane podplukovník. Jsem natolik spokojenej, že to řeknu jiným.“

„Ticho,“ ozval se hrubý hlas. „Kristapána!“

„Proč?“ zeptal se zrzavý Richard. „Nahoře je tolika randálu.“

„Poněvadž sem může někdo přijít,“ odpověděl muž, který stále dr-žel červený kastrol.

„Pan podplukovník má v úmyslu navštívit zrovna nás,“ začal Zrzek, „nebo ráčí mít reservé v bunkru někde tady poblíž?“

„Ježíšmarjá, lidi!“ řekl hlas. „Držte hubu!“

„Někdo je podělanej až za ušima,“ řekl Jiří. Zaháněl tím to chvějí-vé, co na něj sestupovalo s hučením, i tu věc, která ho trápila.

„Mlč, spratku!“ řekl muž s kastrolem v ruce.

„Trhn si nohou, pardále.“

Ale Jiří to opět řekl jen tak, protože v duchu dlel u maláriové čelis-ti. Byl by ji rád teď viděl. Uprostřed hukotu. Nebo zítra – kdyby se na něho ten chlapík usmál. Měl by kousek jistoty.

Někde nad nimi to nesmírně dunělo. Nebe se chvělo, jako kdyby vysoko, po temné obloze, ale svrchu, někdo přecházel a válel před sebou těžké petrolejové sudy. „Asi jen přeletěj,“ utěšil se nahlas.

„Aby,“ ozval se někdo.

Hučení se přiblížilo těsně k nim. Naplnilo místnost jako neviditelná věc. Mohl v temnu rozevřít dlaň a uchopit je mezi prsty; cítil, jak mu přejízdělo po zádech a po bříše, docela všude.

„Jsou zrovna nad námi,“ řekl.

Ale nikdo mu již neodpověděl.

Pocítil skličující bezmocnost. Protože tady leželi a nahoře se dělo něco, do čeho nemohli zasahovat. Z lesíka sem hodil vítr pletenec hlasů, útržek nějakého volání, kus ženského nebo dětského křiku a znova klid, potopený ve stromech.

Vpadlo to sem pojednou jako obrovský světelný vír doprostřed dusného hukotu.

Bylo to strašlivě blízko. Hned za okny, která se vysypala a řinčela.

Všechno se zhouplo a naplnilo hlukem a svistem.

Jiří uslyšel dvojí a trojí a sterý sten dřeva a zdí. Pocítil hlínu v očích a ústech. A zaslechl déšť kamení.

A znova ticho a hučení nad ním.

„Co se stalo?“ zeptal se tichounce krátkozraký.

„Spadlo to někde docela blízko,“ řekl někdo. „Když je to slyšet, je to vždycky jinde, než odkud se to slyší.“

„Bouchlo to do lesa,“ řekl hrubý hlas. „Tohle byla jen tlaková vlna.“

„Jiří?“ zašeptal krátkozraký. „Žiješ?“

„Trochu.“

„Má někdo sirký?“

„Já ne,“ řekl Jiří.

„Jsem přizabitej,“ zaúpěl zrzavý Richard.

Jiří nahmatal kus stropu. Pocítil k němu teď podivnou vděčnost. Musel ve tmě přejízdět dlaní sem a tam, po zdivu, které tu drželo

v úponcích rezavých drátů, zatím co barák náraz vzduchu nevydržel. Viděl, že zrovna tam, kde ho strop přestával chránit, už byla temná, bezhvězdná obloha, kterou se cedilo hučení.

„Mám přeraženou hnátu,“ řekl zdola zrzavý Richard.

„Kde vůbec jsi?“

„Seskoč!“ zahučel zrzavý.

„A zabiju se, ne?“

„Drtí mě nějaká kláda, dělej!“

„Vedle tebe už nikdo není?“

Pak se spustil dolů. „Sám to nezvládnu, Zrzku,“ řekl. „Je to strašně těžký.“ A: „Leží na tobě celej dům.“

Muž s kastrolem v ruce ho odstrčil loktem.

„Vem to!“

Pak odtáhli dřevo stranou. Jak se zed' zhroutila, rozdělila místnost ve dví. Ostatní se octli jinde a nemohli s nimi mluvit.

„Je to,“ řekl hrubý hlas.

„Přerazilo mi to pracku,“ zakňučel Richard.

Jiří neopověděl.

„Přijdu o ni.“

Než stačil Jiří něco říci, z ničeho nic se rozsvítilo. Polekal se, ale žádná rána nepřicházela. Čtyři světlice se začaly snášet nad tábor. Rozlévalo se z nich jasně červené světlo. Všechno teď bylo vidět. Lesík a tovární haly, kam měli jít ráno pracovat. A domy a věže, po hádkový obraz za dráty a mezi bělavými betonovými sloupky.

Na druhý konec města začaly dopadat bomby.

A světlice klesaly jako hořící stromy a do toho začala zuřivě štěkat neviditelná protiletectká baterie.

Pak výbuchy ustaly a hukot se počal vzdalovat.

„Už je konec,“ vydechl Jiří. Slyšel zřetelně houkačky protipožárních vozů. A všechno opět zahalila tma. „Jdu si lehnout,“ řekl znovu.

„Lehnu si na chvíliku k tobě,“ ozval se krátkozraký.

„Tak pojď.“

Vylezli si na kavalec, pod skvrnu, která jediná přežila tlakovou vlnu.

„Odnesl jsem to,“ řekl zrzavý Richard. „Je to zlomenina.“

„Postav se,“ řekl mu hrubý hlas dole.

„Nejde to,“ odpověděl Zrzek.

„Zkus to!“ rozkázal mu hrubý hlas znovu.

„Už stojím,“ vydechl zrzavý Richard.

Ostatní si sedli na zem. Nemohli spát.

„Už bude brzy ráno,“ řekl zrzavý Richard.

Ale ještě tu nebylo jitro, jen náznak úsvitu, něco rozmazaného v nachu a v dálce. A Jiří tam vyhlížel odpověď, která tu nebyla.

Najednou se zrzavý Richard naroval. „Vstaňte,“ šeptl.

Jiří spatřil lesk přilby a svit baterky. Seskočil.

Objevil se tu chlápek z SS, tenký jako latka.

„Jednoho maníka,“ řekl. „Rychle!“

„Mám zlomenou nohu,“ odpověděl pohotově zrzavý Richard.

„Tak kdo?“ zeptal se zlostně muž v přilbě. Polil je v půlkruhu proudem slabého světla.

„Já,“ řekl Jiří a vykročil za ním, protože se najednou styděl, kdyby si tenhle ten chlapík měl myslet, že jsou všichni tak podělaní jako Zrzek.

Byl to mdlý rozbřesk. Držel se stínu chlapíka se svítlnou, neotáčel se dozadu, ale dvakrát upadl.

Odcházel k lesíku na svahu.

Byl dost řídký – rostly tu břízy a buky, dole se plazilo hustší křoví, ostružiny a borůvčí, padalo sem hodně stínu a úsvit se stále ztrácel.

„Budeš sbírat mrtvé,“ řekl ten v přilbě.

„Ano.“

„Nachlastej se nejdříve tohodle,“ poznamenal ještě. A podal mu polní láhev s rumem.

„Děkuju,“ řekl mu. Dělal, jako že pije, ale namočil si zlehka jazyk a sotva si lokl.

„Začneš z tohodle konce,“ řekl chlapík v přilbě. A potom: „Támhle kopou naši chlapci díry, odtahej všechno tam.“ Ukázal ke straně lesíka. „Pak se vrat’ sám.“

„Ano.“

„Hned se do toho dej!“

„Ano.“

Sbíral a snažil se nevidět a nemyslet na *to*. V tomhle lese tedy mělo být útočiště těch hlasů, které se nevešly do betonového bunkru, vestavěného do svahu o kousek níže. Ale zbloudilá puma, která sem spadla možná jen náhodou a minula o píď dřevěný barák, zasáhla jejich stanoviště. Zkusil si vybavit alespoň ozvěnu těch hlasů sám v sobě. Nešlo to. Stromy tu trčely k obloze ohořelé a zlámané, některé ležely a dýmalo z nich.

Byl najednou rád, že se rozbřesk ještě nenaplnil. Ale protékalo sem neústupně stále více světla. Když chlápek v přílbě odešel, říkal si, že tohle, co má sebrat, je jenom bota nebo rukavice anebo nějaká čapka či prostě *něco*. Chodil od stromu ke stromu. A pořád si to opakoval. Protože nedokázal myslet si, že jsou tu kusy něčeho, co třeba mohlo dřív vypadat jako on.

Zkusil v sobě vyloudit odpor k lidem, kteří zde stáli, jako kdyby to bylo ještě včera, kdy tu žili a mluvili. Ale ani to nedokázal.

Najednou se zastavil. A tu se docela pomalu narovnal. A věděl, že nesebere už nic, ani tkaničku z toho všeho, ani vlas nebo knoflík ani cokoli jiného.

Třeštil oči na břízu ověnčenou cáry; na osamělý štíhlý strom při okraji mýtiny. Viděl jen jeho větve, rozpuklé a stržené kusem bomby od kmene a pak věci. Zelený límeč kabátu a výložky, kus rukávu a nohavice, ale všechno plné *toho*, co tam bylo. Ve výši jeho tváře se kolébala větrem čapka, s temným štítkem, a pod ním něco, co znal, i když to viděl jej jednou a docela krátce, protože *to* patřilo hubenému chlapíkovi, který je odváděl z nádraží. Bylo *to* zde, s pochroumanou malářiovou čelistí, nehybná křeč, kus úsměvu.

A Jiří najednou věděl, že tohle není úsměv a že to není pláč. Že to není vůbec nic. Pochopil pouze jediné, že se nikdy již nedoví, co bylo za tou šklebivou tváří; jaký ten chlapík byl a zda by mu dal facku, kdyby se na něj usmál. Ale věděl, že to není jen to. Že také nikdy neudělá, k čemu se chystal, někam kupředu, jak o tom mluvil Zrzek.

A že by to nikdy a nikdo taky neměl udělat. A že by tu neměla viset ta šklebivá tvář v čepici, když o ní nevěděl, jaká byla.

Opřel se o vedlejší strom. Aby byl zády k téhle bříze. Ale pořád ji viděl i s těmi věcmi a s tou tváří. Svezl se ústy ke kůře, něčím odřené do bílých proužků s černými okraji, ale přesto hladké a tiché a čisté.

Slunce dopíjelo zbytek noci.

Michael a druhý s dýkou

1

Michael se tvářil pokaždé tak zlostně. Nerad tu stál; jediné, co ho vyrhovalo a odnášelo odtud jako tichý, průzračný vítr vidin, vtahujících ho do jiného světa, byly tváře s šíkmými lícními kostmi a ze široka rozloženýma očima jako měl Vinnetou. Ale k tomu potřeboval, aby si ho všichni přestali všímat; pak proti nikomu nevyšel na válečnou stezku a ponechal tomahawk zakopán hluboko v zemi. A teď to byla bídňá stařecká tvář, která ho volala zpět do pozemských lovišť.

„Prašívko,“ zahučel. Byl malý a tenký, s modrou pomuchlanou lodičkou a holubím pírkem v kapse, v níž je musel vzpříčit, aby mu nepropadlo děrami; cítil je na stehně, příjemně ostré, když bylo tam uvnitř, mohl si krásně představit, že je to indiánské pero, černé a bílé a hodně dlouhé. Zhoupal se v kolenou, ale nepostoupil ani o krok.

„Michaeli,“ opakoval omšelega stařec, který chraptěl, „alespoň kousek, proboha, snad se můžeš srovnat, ne?“

„Kašlu ti na Boha,“ houkl Michael. Vždycky, když tu takhle stáli, zalézel si stařec na něj.

„Na tvýho podčlenáho Boha,“ utrousil ještě.

Stařec se sem zatrkle díval. Léta mu ohnula záda a silné bílé vlasy mu ležely rozházené a osamělé každý zvlášť na zažloutlé kůži hlavy. Měl znavené staré oči a ztěžka jimi plul podél nich.

Michael se zašklebil. Vycenil zčernalé myší zoubky a otřel si dlaní nos. Cítil s uspokojením, že ještě něco dokáže, když se mu podařilo podráždit starce. Měl trochu ptačí obličeji, když se tak spokojeně zubil, teď ještě navíc pozdvihl paži a roztáhl prsty u malých chřípí.

„Michaeli,“ rozkašlal se stařec, „chceš se stát hromosvodem za tuhle noc?“ A vzápětí: „Chceš zničit sebe i mě?“

Michael ho už neposlouchal. Olízl si ukazovák se špinavým nehtem. Jazykem nahmatal ranku, chutnající hořce i nasládle; je to strašně pitomá věc, napadlo ho, když člověku všechno hned hnísá. Tyhle onuce, chtěl zavést myšlenky někam jinam, které si po budíčku navlékl, neměl včera navečer sušit, to už je jisté. Rozvěsil si je na spodním drátě, kde proudilo nepatrné množství elektřiny a poranil si polštárek prstu. Mohlo to dopadnout hůr, kdyby třeba přeselo; v zimě, když padal sníh, to tam praštilo starou vránu. Chvíli sebou tehdy tak divně trhala, ale pak slítila. Božíčku – to žrádylko potom, spolkl teď slinu a vyklouzla mu z jazyku do hrdla ještě jednou. Jenže tohle, co je teď žluté a protivně nasládlé, se nestalo pro vraní maso, pečené na lopatce od uhlí, nýbrž pro mizernou smradlavou onuci, kterou stejně neusušil.

„Tyhleto trosky,“ ukázal palcem za sebe stařec, nám nikdo nedaruje.“

Manitou se na to v noci díval, když se ty nádherné tovární haly ubíraly v detonacích do věčných lovišť. A ten stařec tak slintá, mysel si Michael zlostně a přehlížel rozvaliny podél silnice za drátěným plotem. Kdyby tu měl svého mustanga, projel by se až do konce, kde už není ani vidět, co je země a co sutiny. Ale k čertu, vztekal se, ať ta bledá tvář drží hubu. Můj božíčku, jak to padalo, tak báječná zkáza, že si třísní stařec své prolhané rty, jako kdyby litoval nácky, že se jim tohle stalo. Zdvihl znova svou malou ptačí tvář, plnou pih. Viděl to v duchu opět před sebou.

Na nebi rozestřené hejno nepatrných stříbrných mušek a bobulky, které se měnily doleji v oheň a dunění.

Díval se nepřítomnýma očima na starce, který chraptěl, ale na jeho místě stanul Vinnetu a ptal se, kde je statečný Michael, že projel celou širou stepí a propátral přilehlé bukové lesy a nikde ho nenašel. Nese mu dar náčelníka Siouxů, nádherně řezaný luk a otrávené šípy a bílého koně.

„Pozor,“ vykřikl najednou stařec. A hned: „Čepice dolů.“

Řada se zavlnila jediným trhaným pohybem; Michael strhl čapku z hlavy a vyvalil oči na příchozího. Božíčku, tak tenhleten pán co to tedy neschytel; a myslel na to skoro celou noc, že jestliže nikomu, spadne na kebulku alespoň jedna puma zrovna jemu. Přejel očima po vysokém muži s okem ze skla a zelené barvy, kterému někdy přezdívali *Očko*.

„Chci k vám promluvit,“ řekl vysoký muž a trochu lhostejně si narovnal strženou epoletu. „Vůdce vám na dnes svěřil zatraceně velkou cest. Budete odklízet trosky. Pohov.“

„Pohov,“ opakoval po něm poslušně stařec.

Michael vycenil znovu své zčernalé myší zuby.

„Scheise,“ zařval najednou vysoký muž s okem ze skla a zelené barvy, „jestli je tohle, co jsem řekl, někomu k smíchu …“

Michael se už ani nepohnul. Proradné oko nepřitele proniká vysokými stébly trav, supové krouží v oblacích, musí se v tichosti odplížit do ústraní. Ostatně jemu, napadlo ho teď, nemusí žádnej vůdce na světě nic svěřovat, leda tak ještě novej dřevák. Neboť právě ho k sobě povolává Manitou.

„Kolik vás je?“ zeptal se vysoký.

„I s dětmi?“ dotázel se stařec.

„No ne,“ zařval vysoký.

„Jistě,“ zašeptal uctivě stařec.

„Rodíte je snad votud'le?“ ukázal si *Očko* prstem do zadnice.

„To ne,“ vydechl zase tak uctivě stařec.

„A lopaty s sebou,“ řekl vysoký. Po jeho bílé tváři přejelo nevyslovené uspokojení. Byl to němý blesk, jenž mu vyjevil, že je-li vše v rozvalinách, zbývá na světě ještě něco nicotnějšího; tento chrapativý stařec; a zášleh malé myšlenky se v něm vznítil ve velký požár a rty vysokého muže s okem ze skla a zelené barvy poklesly a znova se vytáhly vzhůru, poznáním, které učinil.

„Nemáme tu žádné,“ řekl stařec. A opakoval: „Nedostali jsme žádné. Nikdy nám nikdo nedával lopaty.“

Michael se odpoutal od boty.

„Ke mně,“ zařval vysoký.

Stařec pokročil kupředu. Byl už tak starý, že se nebál, a natolik zesláblý, aby věděl, jak krátce by vzdoroval zdržením.

„Na tohle místečko, kam ukazuju prstem,“ řekl vysoký.

Stařec kývl a znova se pohnul stranou.

Michael viděl to všechno, co nenadále třesklo, pohyb černého kovu a prst na spoušti, jak udělal tu cestu po neviditelném oblouku. Trvalo to tak krátce a byla to přitom tak obrovsky dlouhá cesta. Čekal celou tu dobu, v níž bylo mnoho a možná, že nic, a někde v něm tryskala nezničitelná krůpěj očekávání, že než doje ten prst na konec své dráhy, stane se ještě něco, co to zadrží. Ale ten třesk to teď všechno dočista rozbil. Díval se, jak stařec, který chraptěl, padal k zemi. Ohnul se ještě před tím, než se docela zhroutil, naklonil se ztěžka a víc než když prve stál, a pak tak divně ležel, bylo to teď jako v zimě s tou vránou, která nevěděla, proč padá s tak smrtelnou ranou, ale věděla, že padá a že to přijde. Jenže tenhle stařec, myslel si Michael zoufale, nevypadá ani teď jako ta vrána, bylo na ní peří a on je tak vyzáblý. Všechno, co se mu na něm prve tak protivilo, podělaná slabost a strach, z něho vyprchalo a náhle pocítil led a žár, že tomuhle starci neměl nadávat a že se na něj neměl tak pošklebovat. Najednou věděl strašně jistě, že tenhle stařec neměl takhle zajít, že by tu neměl ani tak chabě ležet, s tváří přimknutou k prachu, na bílém křemínku, který ho asi tlačil, božíčku, není to přece hezké, ten kámen mu rozrývá tvář.

Pohlédl na vysokého muže s okem ze skla a zelené barvy. Zabořil se teď do toho tichého zeleného oka. Ale nenašel v něm nic, co by mu to vysvětlilo. Zůstal tu odraz starce, který ležel na kameni, jako kdyby mu jenom ten nepatrny křemen bránil v tom, aby si alespoň rovně lehl a netrčel tu tak zkroucený. Všechno teď bylo tak tiché. Cítil to ticho i v sobě, přicházelo k němu od toho starce, který tam vězel, i z oka ze skla a zelené barvy, i z toho, které pojízdělo sem a tam vedle, hnáno divokou radostí, projevovanou trhaným cukáním rtů s bílými skvrnami omrzlin vzhůru. Ten divný chlad a horko mu stahovaly hrud', a bylo to čím dále tím horší, jak teď na toho starého koukal. Měl pocit, že mu něco houstne v prsou, někde mezi břichem

a krkem, začal se skoro dusit. Božíčku, myslel si, pro ty lopaty, tady přece nikdy žádné nebyly.

A zase teď napadla Michaela ta věc, která se v něm vynořila po každé, když se nemohl prohánět jako rudá tvář Vinnetuova, do naha obnažená chvíle, v níž byl tak docela tady; vždycky, když se dělo něco jako nyní s tím starcem, který chraptěl, myslel si, že člověk má více než jeden život, stane-li se něco tak náhlého, ale ustavičně očekávaného, že každý má vlastně tři v jednom a může prožít jeden nebo dva, nebo někdy všechny v tom jediném, anebo zase každý zvlášť, aby si zachránil jeden, když mu vezmou ty zbylé.

„Vy tady z kraje,“ řekl vysoký. „Vezměte toho chlapa a hoďte ho do latriny.“

A Michael viděl, jak tu stáli, jako němá a chabá zeď, a jak ta slova do nich zapadla a prozírala se jimi, tak jako to cítil i za ně jenom sám.

„No tak,“ řekl vysoký a vyslovil to znovu tak zlostně.

Michael vystoupil stejně tak náhle, jak do něho vpadl prve ten třesk, který to všechno roztríštil a který spolkl tu malou krupěj.

„Ponesu ho,“ řekl.

Byla v něm především ta věc, na niž teď myslel, že každý člověk má vlastně tři životy, dětství, mládí a stáří. Ten první život si on, Michael, přece užil docela celý a z toho mu teď *Očko* už nemůže vůbec nic vzít. A z toho druhého dá tedy kousek starci. Nebyl by mu tak nadával, kdyby věděl, že se tohle stane, to tedy určitě ne, ale snad mu to staroch ještě odpustil; měl na něho zlost jen pro jeho opotřebovanost, pro nic jiného – že už byl tak starý a nic nedokázal, jenom napomínat Michaela, aby stál rovně, byl to prostě takový strach, nemohl za to, že když to člověk vidí, bojí se, aby se tím nenakazil a nebyl také takový a pak nic nevydržel.

„Ponesu ho,“ opakoval.

Bylo to vlastně jediné, co mu tím mohl dát, pomyslel si, že ho odnesete a že to udělá strašně opatrně. Třeštil zrak na oči starce; viděl je, jak byly vyhaslé a stále otevřené.

„Co na něj civíš?“ zeptal se vysoký.

„Jenom se dívám …“ řekl tiše Michael.

„Jestli snad ještě prdí do kalhot?“ pronesl výsměšně vysoký, „na to střílí moc přesně.“

„Podívám se,“ vydechl najednou Michael.

Hledal teď horečně kus života v těch vyhaslých očích. Potřeboval čím dál tím více, aby mohl pro starce něco udělat, za to že se na něho prve tak šklebil a že ho pokaždé trápil. Byl by strašlivě rád, kdyby tam v těch očích našel nejmenší zákmit. Protože pak by starce nemuseli hodit do latriny. Mohli by ho potom nechat odnést, jako se to dělalo u ostatních. Alespoň to mu ušetří, myslí si naléhavě, aspoň tohle.

„Žije,“ zalhal.

„Kam to dostal?“ otázał se zvědavě vysoký.

„Do ramene,“ odpověděl Michael rychle. „Jenom tam, do kraje, do tohohle, ještě by mu to šlo vyndat.“ Říkal to tak horečně, jak ještě nikdy nic neříkal. Sám se toho lekal, že to bude znít tak pokorně, jak to vysoký muž nemá rád a jak to vyžaduje, ale teď to zaslechl, jako by mu chrapot přelezl ze starcova hrdla na jeho jazyk.

„Uhni,“ nakopl ho muž s okem ze skla a zelené barvy.

Michael se posadil na zem. Necítil bodavost kopnutí. Sled dvou a pak zase dvou ran ho ohlušil. Viděl je nejprve jako oheň a potom jen jako odlesk vzdáleného požáru; pak byl vzduch opět jako mléko, čistý, jako by jím neprošlehl ty dýmové výstřely. Ani to, táhlo mu hlavou, protože to bylo tak málo, a on potřeboval udělat pro starce alespoň tohle.

„Na latrínou s ním.“

Michael vstal, ale zůstal tu nehybný, malý, s obličejem vyděšeného ptáka, který chce křičet, ale něčeho se bojí. Udělá teď při nejmenším, pomyslel si znovu tak odevzdaně, že tam nepůjde. Ale pak si na něco vzpomněl a honem, aby to stihl, si sáhl do děravé kapsy a hodil na starce peříčko a myslí si, že to bude jako květina. Padlo kousek dál než ležel křemen, neměl to tedy měkčí, jestliže to mohl pocítit, napadlo Michaela, dobře, ale dal mu to a teď tu bude už jenom stát a nehne se. Díval se na to peří.

Muži, kteří vzápětí vykročili, aby odnesli starce, odsunuli Michaela stranou. Poté uchopili tělo a nesli je k dřevěné stavbě na konci táboru.

Michael se díval, jak ho odnášejí. A věděl také, jak je to strašně málo, že tu jen trčí. Ale nemohl mu dát s sebou víc.

„Co tu stojíš?“ vyštěkl na něho vysoký.

Michael na něho užasle pohlédl. Ale byl v tom možná jen docela malý údiv. Cítil tu lhostejnost v sobě, jako kdyby to byla nějaká věc a on si na ni mohl sáhnout. Protože ani holubí peří nedal starci dřív, než vyšlehl ty druhé výstřely, kdy to snad mohl ještě vědět, že mu alespoň někdo něco dal.

„Chceš mi dělat terč?“ posmíval se mu vysoký.

Michael se ted' snažil, aby se všechno, co ho napadne, smrsklo pouze na ten první život, protože ten byl celý jeho, a z toho mu nikdo nic nevezme. V tom prvním životě bylo všechno.

„Nebo chceš támhle,“ ukázal vysoký na trosky, „něco lohnout?“

A hned: „Přiznej se.“

„To ne,“ odpověděl Michael udiveně a tiše. A pak opakoval téměř bezbarvě: „Nechci.“

„Zalez,“ řekl vysoký potom, když se nosiči vrátili a vřadili se zpět. Nebot' se mu zdálo, že nicotnost malého davu, vtěleného do zprohýbaných řad před ním, je svrchovaně prokázána; že rozvaliny byly vyzdvíženy do výše, zatím co oni, tělem starce, svrženi do hlubin kalu tohoto života. Bezmyšlenkovitě počal zašlapávat šedavé pírko, aniž se podivil, kde se tu vzali holubi. Po chvíli se mu podařilo srovnat je s prachem. „Zalez,“ opakoval a myslel na věci vzdálenější. „Je mi strašně divné, že tu vůbec ještě jsi.“

Michael se koukal tam, kde prve leželo indiánské pero. Ale nedokázal se do toho už vpravit. Vinnetou i dýmka míru, kterou chtěl vykouřit s ležícím starcem, i plující supové po oblacích, to všechno probledlo a vyčpělo. Stál tam pouze vysoký muž s okem ze skla a zelené barvy.

Později dopoledne se objevil v bráně tábora, sroubené z hladce otesaných bukových kmenů, malý chlapík v civilním obleku s velikým koláčem hákového kříže na klopě. Ještě než je odvedl k troskám z nařízení vysokého muže s okem ze skla a zelené barvy, řečeňho krátce *Očko*, a během cesty a také potom, kdy je začal rozdělovat na skupiny, snažil se Michael vrátit do říše, která ho opouštěla. Současně s tím vyplouvalo z jeho nitra přání, které v něm oživovalo předchozí chvíli, kdy neudělal pro starce, který chrapčel, docela nic a trápilo ho to nyní v podobě touhy, aby to dohonil něčím, čímkoliv, jen něčím, třeba tím, že by tu stál místo vysokého muže s okem ze skla a zelené barvy on, Michael, a tam, kde se válel stařec, by ležel *Očko*. Řekl by mu to právě tak, jak se odvídela jeho vlastní řeč prve. Ale nejdříve, napadlo Michaela, by nechal všech pět řad, aby se na něho vydělali. A zároveň s tím mu opravdu připadalo podivné, že tu ještě byl.

Zbytek šel k zadnímu traktu, kde čněla do kopce druhého poschodí roztržená zeď haly, nejvyšší ze všech. Napadalo ho stále, i když už tady byli, že tohle, co prošel, bylo kus druhého života. Že ho zachraňuje pro sebe každým krokem, který ušel, ale že ho tím také ztrácí, přestože je zde ještě naděje třetího života, v němž zašel stařec.

Malý chlapík rozesílal nevelké skupiny do různých koutů a stále opakoval, každé zvlášť: „Mně je jedno, jaký máte původ. Mne zajímá vaše práce. Pak si porozumíme.“

A teď to vyřkl tváří v tvář těm posledním a Michael sotva vnímal zvuk jeho slov a zůstal stát na místě i když ostatní odešli. Nedokázal nic více, než lámat si hlavu, aby se dostal na nějakou hmatatelnou cestu k uskutečnění toho, kde by se to *Očku* mohlo stát tak, jak si představoval.

„Co s tebou?“ zeptal se malý chlapík klidně. Pak si prohlédl jeho zakaboněnou ptačí tvář a tílko, podobné nejenčí vývrnce, a dodal: „Běž semhle, srovnávej cihly. Nahoru – kdyby se ti nechtělo – nelez. Nemusíš.“

Jistě, říkal si Michael pro sebe a kývl na souhlas, i tohle je kus druhého života, ale i na tohohle malého chlapíka by je nechal všechny vydělat.

Kráčel velmi pomalu.

Vylezl si pak nahoru, k úpatí veliké zdi, kam nemusel, ale chtělo se mu uniknout všemu a zůstat sám. Dole pobíhali chlapci v hnědých manšestrových kalhotách s dýkami na opasku; škrábal se navrch, aby jim nebyl na očích. Probouzela se v něm závist, nejen pro jejich dobré oblečení, ale i proto, že jejich trojí život byl tak celistvý. I u nich, pomyslel si, by byl rád, kdyby to skončilo – *tam*.

Už byl skoro nahoře, na poslední podlaze, nad ním vězela pouze klouzačka trosek a docela navrchu zprohýbané antény a pokroucený protipožární žebřík. Tam už nepůjde, řekl si, spokojí se s pobytom tady.

Dotýkal se pomalu úlomku cihel, neboť nástavba této haly z železa a betonu byla cihlová, alespoň v tomto místě, pokud to mohl rozeznat. Posedlo ho teď zcela to zvláštní přání, aby to, co by jim chtěl udělat, se mohlo odehrát právě zde, na tomto nejhorším kousku rumiště, aby tu mohl spatřit alespoň jednoho z těch hochů s dýkou, ale tak zblízka, že by to už víc nešlo, aby mohl pozorovat, jak se tváří, když je tomu úplně těsně na dotek, kdy se to blíží a není z toho úniku, a pak by on, Michael, sám udělal *tamto*.

Zavřel oči. Bylo to stejné, myslел si, jako u toho starce, který chrapčel. Když je rozevřel, pocítil náhle, že je to strašně málo, co se stalo, jestliže toto jsou pouhé trosky, a jestliže pod nimi není víc než věci, které přestaly být věcmi.

Zase začal skládat narudlé cihly, ale neopouštěla ho již myšlenka, že je to málo, neskládá-li takto lidi, mnoho lidí, oblečených tak dokonale jako ti chlapci s dýkami. Srovnával každý kus, který uchopil, na hromádku podle velikosti. Ty menší půlky házel do kouta. Pomyšlel si, že kdyby přišel malý Němec, že se mu to tak bude líbit.

Náhle se zarazil. To, co vytáhl, vypadalo docela jako punčocha, zaprášené a modré. Jistě, řekl si, byla to punčocha, to poznal, i když ji dávno neviděl. Pamatoval si, že takhle vypadá. Tahle byla stará, což

shledal, když s ní zatřepal. Chvíli na ni pohlížel, téměř bez dechu. Bylo zvláštní, co cítil. Protože tohle byla punčocha a on měl na nohou kusy rozedraného pytle.

V duchu zaslechl sám sebe, jak tvrdí vysokému muži s okem ze skla a zelené barvy i tomu malému chlapíkovi, že nechce nic ukrást. Ale tuhle punčochu, pomyslel si, by si prostě jen vzal. Ani by nepotřeboval tu druhou. Stál tu nad ní němý a udivený, a zapomněl na všechno.

Najednou tu zelo ticho a prázdro, do něhož se propadal. Nemohl se tomu ubránit. Neměl se čeho zachytit, docela nic tu nebylo. Bezradně se posadil na hromádku cihel, o něco větší, než byl on sám.

A tak tu dřepěl v podivuhodném okruhu času, v němž se ztrácel, a nevěděl, jak dlouho. Z ničeho nic si pak vyzul dřevák. Počínal si hodně pomalu. Dělal to pečlivě, když svlékal děravou pytlovinu, skoro rozpadlou, tak pečlivě, jak už dlouho nic nedělal. Rozmotal oddělené tkáně kolem prořídlého okruží, jež lemovalo otvory. Potom si bedlivě očistil nohu, zvláště na chodidle, aby odstranil alespoň tolík špíny, kolik dokázal odstranit, protože cítil, že musí vychutnat tuhle ponožku se vším, co sem s ní vplouvalo, i s její vznešenosti. Nikdo tu nebyl. Natahoval si ji tak obezřetně, jako by se mohla rozplynout docela náhle, tak jako přišla, přes špičku se zrohovatělými prsty, po nártu a konečně přes lýtko, až skoro ke kolenu, protože to byla punčocha velkého člověka.

Tichá vlna radosti v něm stoupala až k hrdlu. Alespoň chvilku ji bude mít, těsil se. Třeba ji bude muset večer sundat, protože je přijde prohlédnout malý Němec, až půjdou zpět do baráku. Ale možná také, myšlel si, že ne, a pak by mu zůstala déle.

Vstal. Ponožka v sobě skrývala hladkost a něhu, vtělenou do prachu a tkaniny. Vklouzl teď do dřeváku. Lehkost neodcházela. Zvedl nohu, potopenou do punčochy, aby ji viděl celou. Stál jako čáp. Stále to v něm bylo, to ohromně krásné. Zapomněl přitom i na starce a na touhu, udělat *tamtu* věc. Nebyly zde již ani bílé pecky izolátorů a kulometné věže na rozích, ani vysoký muž s okem ze skla a zelené barvy. Najednou tu stál v přepychovém světě, kde lidé nosí ponožky.

Děti je navlékají, dřív než si obují kožené boty. A pak už si vykračoval po ulici. Byla zima, zrovna jako teď, ale on držel ruku v kapce u tatínka a vlévalo se k němu teplo. Tatínek se ptal, jestli nemá chuť na něco dobrého, třeba na pečené kaštany. A on zakýval, že ano. A potom šli domů a maminka se zlobila, že nebudou moci obědvat. Na stole už byly mísy a talíře a kouřilo se z toho. Potom řekl tatínek, že má na večer překvapení. Byly to světelné obrazy. Museli stáhnout roletu, aby byla docela tma.

Když držel teď oči zavřené, byla ta tma skoro taková jako tenkrát. Ještě jednou to pak zažil. Jenže to byla noc s temným kouřem, který byl hustý a nesnesitelně čpěl spálenými lidskými kostmi a stoupal vzhůru, jako cesta odněkud někam.

Ještě se to k němu vrátilo. Tohle byla maminka. Řekla, že se jenom schovala. Nešla tehdy nahoru s dýmem, to bylo všechno jen tak. Hned jí půjčil tuhle punčochu. Pověděla mu, že je to příjemné, že jí byla zima, ale už není.

Tu ponožku, napadlo Michaela, a stoupl si nyní zpět na obě nohy, vlastně jen takhle schovává a nekrade. Nechá si ji stejně jenom tak dlouho, než složí tu obrovskou hromadu cihel. Ale to, potěsil se vzápětí, potrvá strašlivě dlouho. Shýbl se ihned a zaryl prsty do prachu, aby pocítil drsnost a hmatatelnost úlomků a mohl si opakovat, jak dlouho to potrvá, než tohle všechno odklidí.

Ale neskončil ani první pohyb.

Zarachotilo to někde za ním, tak nečekaně a náhle, právě v těch místech, kam už prve nechtěl ani vylézt, odkud visel protipožární žebřík a kus boční stěny, trčící do výše, s jedinou anténou. Skrčil se pudově, aby ho to nezavalilo, ale zároveň s tím se díval na pád raněného zdiva, a to všechno vniklo tak zostra do jeho nádherného ticha, že stačil ještě pocítit zklamání i zlost, dříve než jím prolétlo poznání, že mezi oblakem suchého prachu letí dolů s odervaným předivem trosek lidské tělo v černých manšestrových kalhotách s blyštivou dýkou, kmitající se na něm tu a tam. A toto bleskové poznání postačilo Michaelovi k tomu, aby se docela vzpamatoval, aby se k němu vrátilo to všechno, co si přál předtím, než našel tu punčochu. Protože tvar

lidského těla v té krátké vteřině, do níž se tohle všechno vešlo, se valil dolů po patnáctimetrovém srázu velice příkrém a tak strmém, že měl málo naděje na to, že se něčeho zachytí dříve, než dopadne na okraj, pod nímž jsou ještě dvě patra s hroty podlah a strojí strmícímu proti němu. A Michael najednou bezpečně věděl, že se mu naplňuje touha, aby spatřil to ošklivé na vlastní oči a právě tady, uprostřed těchto trosek, tak strašně zblízka. Nadechl se dusivé vůně prachu, který to vše zahalil. Už bylo jisté, že se tělo nezachytí, že přeletí okraj a rozbití se nadobro o trámy a stroje dole. Pocítil zvláštní chvějivé vzrušení, příjemné a nepěkné mrazení po celém těle, smíšené v ozvuku všechno, co ho naplnilo prve, co bylo tak hezké, těšil se i hrozil v tomto záslehu času toho, že se to tak neodvolatelně stane.

Ale pojednou, uprostřed toho, co bylo nejprve veliké jako bezbrehá túně a v neuvěřitelné křeči nápadu se smrskávalo pouze na docela malý kruh, v okamžiku, kdy tvar malého lidského těla doletěl těsně před něho, a měl ho minout na další cestě, rozkročil se Michael a rozpráhl ruce, aniž dbal toho, že mu kamenný narázejí do kotníků a holení kostí ostrou a palčivou bolestí; napřel se ze všech sil kupředu a vzápětí pocítil náraz do prsou; polekal se, že nezadrží znásobenou sílu neznámého těla; sevřel je, odrazil se ku předu, kde bezpečně cítil podlahu odvrácenou okraji, a upadl. Pocítil nyní nekonečnost tohoto okamžiku, v němž čekal, zda bude padat ještě dále, tam, kde již nejsou hrubé obrysy podlahy, poseté cihlami, někam pod to všechno, na betonové a ocelové pahýly dole. Ale tento okamžik uplynul a Michael stále cítil pouze teplou, vyplášenou tvář, na niž nalehl hrudí.

Nevěděl, jak dlouho vychutnával bezpečí toho, že nepadá.

Pak vstali spolu.

Hoch s dýkou nemohl něco pochopit. Díval se letmo tam nahoru, ale nikdy dolů, pod sebe. Ještě trochu kašlal, dusil se prachem, který zhltil, než sletěl až sem, a ted' ho vyplivoval. Pak si vytřel hřbetem malých bílých dlaní oči, šedé a těkavé. Ještě nestál zpevna, ale za chvíli, když se rozkročil, se mu to podařilo.

Nakonec si otřel rukávem z čela krev a ohmatal si oděrky a modřiny na celém těle. Ještě neřekl ani slovo, protože se ocitl na okraji dvojí propasti, kde ještě nikdy nestál.

„Co tady děláš?“ zeptal se konečně Michaela. Rozrazil dlouhé mlčení, které mu nepřinášelo uspokojení, cítil něco, co nepatřilo do této chvíle, ale nemohl to odehnat.

„Pěstuju tady krokodýly,“ odpověděl Michael s podivným úžasem, v němž byl výsměch a zlost i údiv a ještě něco, čemu ani on nedovedl dát podobu v pevném vystihujícím slovu, protože to nešlo. Bylo zde rovněž to druhé, že mohli spadnout, že ho zachytily, ale i to nyní unikalo.

„Tohle je náš rajón.“

„Náš taky,“ řekl Michael.

„Jakej váš?“

„Židovské,“ ušklíbl se Michael.

Hoch znova zrudl, jako prve, když se poprvé postavil na nohy.

„Tuhle prácičku,“ řekl najednou Michael, „svěřil váš vůdce i nám.“ A potom, dříve než mohl ten druhý něco říci: „Poněvadž byste to sami nestihli. Takovejch trosek.“

„Nevíš snad, proč jsem přišel?“

„Sletěl,“ opravil ho Michael.

Hoch neodpověděl hned, ale pak to ze sebe vyrazil, temné, jako by se tomu bránil. „Viděl jsem tě tam shora,“ řekl. „Rabuješ tu.“

Michael ho ponechal bez odpovědi. Nebyla v něm, alespoň teď hned. Docela pomalu, ale v hustém přílivu, jenž ho naplňoval natolik, že v něm nebylo jediného čistého místa, jej oprádal pocit nechuti; byl snad ještě horší než prve, když viděl, jak skončil ten stařec, který chraptěl a teď už nechraptěl. A tato nechuť potápěla všechno, i punčochu, již před chvílí našel a již si oblékl, i chlapce naproti němu. Tounulo v ní i to, co si přál, ale i že to neudělal, i to, že si rozkrajoval život na tři díly, aby posunul kousek kupředu něco, co stejně odcházelo a o čem si myslel, že mu nikdo nemůže vzít. Bylo divné, že se to dělo právě tváří v tvář člověku tak starému, jako byl on sám, vrstevníkovi z jiné země, jinému vším, z čeho byl utvářen, i když to vypadalo, jako

by nos byl stejný u něho i tady, nebo jako by maso měl zrovna tak bílé a kosti dost málo pevné, aby se nerozbily. Kdyby prve sletěly tam na ten beton a stroje úplně dole. Božičku, myslel si, jak to že mu to nemůže nikdo vzít, to si jen namlouval. Tomuhle dal tu věc, které se říká život, ale on mu chce ten jeho vzít, i když jen kus druhého a celý třetí, ten trojediný tím přece zmizí. Stál tu s ním, bylo to tak tiché, neobráželo se to ani stínem, jen nechutí v jeho tváři, že na člověka vždycky něco čihá, když je to takhle, nedokáže tomu někdy zabránit, i kdyby chtěl. A otloukal se to v něm, a přitom se všechno vytrácelo.

„Zatočíme s tebou jak se patří,“ řekl hoch.

Ale pro Michaela už to bylo zřejmě předtím, než to vyslovil. A bylo to prázdné i potom, co k němu dodal: „Pozoroval jsem tě po celou dobu. A kdo ti dovolil na mě šahat těmahle špinavejma prackama?“

Michael zůstával němý.

„Bude tě to stát krk,“ vydechl hoch. A vzápětí: „Tohle se ti nesleví.“

Ale náhle nevěděl, co říci, neboť toto bylo dno, pod něž již nemohl, a Michael stále mlčel. A vynořilo se v něm to neurčité, co bylo pod všemi těmito hrozivými slovy, co však vůbec nebylo ze slov, ale z tkaniva skutečnosti, jak tam prve číhal a koukal se na Michaela s ponožkou na jedné noze; jak čekal, až se vydá za druhou, naplněn slastným pocitem, že bude více než ti, kteří tupě sbírali cihly, protože on by přivedl škůdce na místo trestu; ale v tomto obraze byla stále i ta chvíle úleku a strachu, když povolila zed' pod jeho tíhou, když padal a marně hrábl rukou po protipozárném žebříku, jenž mu unikal, v podivné křeči, v níž všechno selhávalo a v níž sletěl. A ta křeč ted' obeplouvala i kolem nich dvou, cítil to, i nyní v něm všechno selhávalo. Tenhle ptačí rypáček ho zachytil, těsně na okraji, ale nemělo to tak být.

„Měl by ses pohnout,“ řekl hrubě, „udělej mi místo, chei odejít.“

„Tak běž,“ odsek Michael. A hněd štvavě a nenávistně: „Stejně vám to tu rozsvíhali, že si to dohromady tak brzy nedáte.“

„Ty drzej židovské pse,“ vykřikl hoch. A pak: „Zopakuješ, cos říkal. Půjdeš ted' se mnou.“

„Nikam nejdu,“ řekl Michael, protože pocítil, že by bylo zbytečné se tomu bránit, kus druhého života byl přece jen jeho. „Musím tu bejt do večera. Ty mi nerozkazuj.“

Začalo to v něm kroužit. Měl chut' uhodit hněvnou tvářičku proti sobě druhým dřevákem, který si nevyzul. „Tebe, ale,“ dodal stejně štvavě jako prve, „jednou taky oběsej.“

„Mlč,“ křikl hoch.

„Dočkáš se toho.“

„Mlč!“

„Vím to strašně jistě,“ dodal Michael. „Nechceš to ani slyšet, mazánku. A mně to dáváš. Vypiješ si to zrovna tak.“

Dole se ozvaly kroky. V Michaelovi zněly lhostejně, jako vše, co by mu nyní kdokoli řekl. Odnesl si to ten stařec prve, půjde za ním, stejně je tu už sám, i kdyby to skončilo jinak, byl by zase sám.

Chlapec proti němu strnul. Viděl, protože se díval z vysokého rozhledu tohoto patra, že kráčí vedoucí jeho oddílu. Snad ho hledali, pomyslel si, ale usoudil, že ne, protože to bylo daleko a vysoko od nich, kde prve pracovali. Šel sem na vlastní pěst. A věděl také, že teď zavolá a že se to stane, jak to tomuhle ptačímu vyžleti slíbil. Vytáhl z náprsní kapsy píšťalku. Ale nepoznal na Michaelovi, že jediné, co v něm vězí, je pouze touha rozpoltit mu čelo dřevákem, pro nějž by se musel sehnout, kdyby to chtěl provést. Přiložil ji k ústům. A ten obraz, který byl tam dole dna dně a sunul se vzhůru, teď tak strašně jako prve, ta křeč, která ho obeplouvala, způsobila, že nedokázal zapískat.

Jejich pohledy narazily. Vpíjely se do sebe. Vzdouvaly se a klesaly, jako by to byla strašlivá bolest, kterou si působily; ustupovaly a draly se kupředu, sápaly se vpřed, jako čtveřice něčeho temného, zápasily tím němým a ohlušujícím, co v nich vězelo, lesklé a horečné, chladly a současně se vzněcovaly, jako by chtěly jeden druhého spálit. Už to nebyl pohled dětí. A pak se to zlomilo.

„Nemysli,“ řekl potom, „že se bojím toho, cos říkal.“

„Nic to není, když se to jenom řekne,“ zamumlal Michael, protože čekal celou tu dobu na ten hvizd, který nezazněl, „ledaže bych ti spálil mámu.“ A pak: „A fotra.“

„Těm mejm se to stalo,“ dodal potom, „odešli s kouřem z komína. Támhle. Nahoru.“

„Musím už jít,“ řekl po dlouhé chvíli hoch. Všechno se v něm zpřeházelo, dobře porozuměl tomu, co bylo vysloveno. Ted' byl ten obraz i navrch.

Otočil se. Už nedokázal pozorovat tak jako prve ten ptačí obličeji. A dole čněly pahýly podlah. A byla v něm ta slova, že kouř pro někoho není prostě jen kouř. Vykročil a začal lézt vzhůru; a otloukalo se to v něm, že tím, že jenom nezahvízdal, nic nevyrovnal.

Michael si začal svlékat punčochu. Chvilku váhal, zda si ještě ovine nohy pytlovinou. Pak to učinil, protože k němu znova pronikl chlad.

Ten druhý už byl skoro nahoře. Ale tady, když se přichytil žebříku, po němž hodlal slézt, se zarazil a přehlížel znova sutiny pod sebou. Spatřil tu propastnou mezeru, sebe, hrotu podlah a ptačí tvář. Najednou se ta škvíra zužovala.

Pustil se žebříku. Věděl, že to nepatrné v ní už je strašlivě veliké. Ale nebránil se tomu. Doběhal se k Michaelovi.

„Hele,“ řekl.

„Co?“

„Přišel jsem ještě.“

„A co má bejt?“

„Díky.“

A Michael viděl, jak to z něho lezlo, tak těžce.

„Nemáš zač,“ vyhrkl.

Hoch s dýkou mlčel. A Michael cítil, že ted' jsou si strašlivě blízko; že jeho maso je stejné jako jeho vlastní maso, a cítil zároveň, že to nebyla odpověď; protože v sobě nenašel nic, co by mohlo být odpovědí, kromě potřeby, která ho začala ovíjet tak nestřesitelně a která byla tak naléhavá, nějak se toho druhého dotknout rukou a pocítit, že tím jsou opravdu stejní. Dal mu prostě prve kus života a ted' si ho od něho nechal vrátit. Přál si, aby tu ted' stál stařec, který chrapčel. A pořád cítil, že musí ještě něco říci, když se to s tím dotykem neodvážuje udělat. Že by to měl povědět. A potřeboval tak strašně, aby to řekl.

„Tak zalez,“ vydechl potom. „Ať tě tu se mnou nikdo nevidí.“
A bylo to, jako by se ho dotknul.
Hoch se odbelhal k žebříku. Vláčel se jako poraněný pes.
Michael ho už neviděl slézat.
Ani padat do strmé hloubky u vnější stěny, kam odtud nebylo
vidět.
Šel hledat druhou ponožku.

Tma nemá stín

Ztrácí se v černé docela všechno?

1

„Už střílí,“ řekl ten první chlapec, řečený krátce Dany.

„Blbec,“ odpověděl mu poplašeně druhý a díval se nahoru, mezi chocholky oblak. „Myslí snad, že jsme vojáci.“

Nebe už nebylo tiché od chvíle, kdy se letoun objevil a začal dotírat. Špatně vypérovaný nákladní vagón jimi pohazoval ze strany na stranu. Museli také přivírat oči; vítr jim vháněl do tváří černavé popílký.

Ted' pilot shledal, že rychlost, jíž vlekla pod ním zastaralá lokomotiva dlouhý nákladní vlak, mu vyhovuje; hodlal nejspíš předvést ukázku hloubkového náletu s loopingem, ještě než dojede stroj k tunelu.

„Buď to uděláme ted',“ zahučel sykavě ten první, „anebo chcíp nem. Říkám ti to rovnou, Many.“ Řekl to s určitou lhostejností, bezbarvě, jako by se to nedotýkalo přímo jeho.

Vlak projízděl širokým úvozem mezi dvěma zalesněnými svahy. Houkal dlouze a sténavě, snad aby upozornil toho nahoře, že nemá střílet.

Pilot nejdříve nabral výšku; pak nalétl dvěma velkými oblouky. Byl si jist, že mu nemohou ujet. Ve chvíli, kdy protínal vzdušnou přímkou dvojitý kříž kolejnic, vmísilo se tam nahoře, jak to doléhalo sem dolů, něco klapavého do hukotu motoru, jako kdyby mu docházel benzin anebo vynechal válec.

„Jestliže nechce rozbít jen lokomotivu a bude pálit i sem,“ řekl opět věcně ten první, „nemá už cenu déle čekat.“

„Chceš to tedy udělat, Dany,“ zeptal se místo odpovědi druhý. Začal si zprudka rozepínat knoflíky odřeného zimníku, který měl celá záda pomalována bílými a červenými klikyháky.

„Ted' by se to hodilo,“ odpověděl první.

„A Frank?“ zeptal se jeho menší společník s pihovatým čelem.

„Řeknu mu,“ sykl ten, který se jmenoval Dany.

Druhý sledoval pozorně letoun, který se vracel. Nyní stočil pilot stroj na bok, jako kdyby se chystal v příštím okamžiku rozkrojit vlak na polovinu po celé délce vagónů. Na kormidlo bylo možné rozeknat značku a bílý štíhlý podbříšek rybího tvaru. Byl to hezký cvik, pilot ho předváděl s nedbalou elegancí a pihovatý chlapec to ocenil úšklebkem.

„Je to machr.“

„Může nám udělat skvostný vojenský pohřeb,“ přisvědčil první, „s poctou a ohněm jako pravidelné armádě.“

Kulomet, který řachavě narušoval hluk pravidelných nárazů kol o spoje kolejnic tady dole a hukot hvězdicovitého motoru nahoře, se sem cedil z chocholky mraků v krátkých nepravidelných přestávkách.

Druhý najednou pocítil lehkost i pod zimníkem, který patřil dříve daleko hřmotnějšímu majiteli a tížil útlá chlapecká ramena. Ted' to tedy přišlo, pomyslel si, a čekali na to hromadu měsíců. A zdálo se skoro, že to neudělají, protože nebudou už mít možnost.

Viděl, jak se první chlapec snaží setkat s očima postaršího muže, který seděl na druhém konci wagonu. Bezděčným pohybem si také začal rozepínat kabát. Měl pod ním montérky, ale bez poznávacích čar na zádech. Sám nedokázal najít oči toho muže; vedle zakaboněného člověka seděl totiž uhrovitý SS ze Sedmihradská; s puškou, kterou měl položenou na klíně, clonil tomu postaršímu tvář.

„Dělá, jako že mě nevidí,“ řekl ten první.

„Třeba to nechce,“ odpověděl druhý.

„Je podělanej,“ prohodil rozhořčeně první. „Vždycky byl.“

„Tak co uděláme?“ zeptal se druhý.

„Nejlepší,“ řekl ten první znalecky, „kdyby to zastavilo. Ale když nevypustí páru, tak támhle pod tím kopcem.“

Lokomotiva supěla a chvěla se a hnědavé vagony se skřípavě otřásaly. Veliký ztemnělý otvor kamenného tunelu se znatelně přiblížoval a naráz zesvětlal – byl jenom krátký, mohl sotva skrýt předeš a kotel stroje.

Pilot se nyní šplhal hlučnou a sípavou vývrtkou vzhůru, jako kdyby měl na obloze neviditelné napjaté lano. Pak se náhle obrátil vrtulí dolů a hodlal to zakončit – spustil se svistivě nad tendr s uhlím a to, co znělo jako porouchaný válec, proděravělo hluše a naráz kotel na několika místech; otvůrky zvící hrášků začala sycivě a bíle unikat pára. Brzdy zasténaly – bylo je slyšet, jak siréna utichala, až sem a možná i nahoru, a pak o sebe zvonivě pleskly nárazníky.

Viděli ještě oba, jak strojvůdce seskočil do škarpy a běžel k tunelu.

„Ted,“ zahučel první. Shodil se sebe plášť. „Dělej, Many!“

„A Frank?“

„Sudej si tohle,“ řekl mu zase místo odpovědi ten první. „Dívá se i ted' naschvál jinam. A ten chlap nahoře se vrací. Procedí to všechno skrz nás, těmihle děrami ve dnu.“

„Zkus to ještě mu říci.“

„Dělej,“ pobídlo ho znova první. Vzal to na sebe. Snad mu to ani tak nesedělo, jak se tvářil, ale někdo z nich to být musel a venkoncem bylo lhostejné který.

„Vyskočíš za mnou?“

„Určitě, Many,“ ujistil ho ten první trochu uraženě.

Zpředu sem dolehl přerývaný náraz vlny náruku. Svist letounu byl těsný, jako kdyby se sem nikam nemohl vtěsnat a rychle se vzdaloval. A do toho doznávalo to kvílivé houkání.

Druhý se přehoupl přes pažení a dopadl na louku. Měl zavřené oči a točila se mu hlava. Než vyletěl, a ještě mnohem dříve, než potom dosedl na trávu, problesklo mu hlavou, že tohle snad ještě není správná chvíle, že neměl vyměňovat své dobré boty za ten kousíček tuřínu s Dany, že je možná škoda toho zimníku, který nechává ve wagoně, a že snad není dobré, když nevyzvali výrazněji Franka Bondyho, aby s nimi přece jen šel. Ale že to udělá; že se to třeba povede. Sedělo

mu to všechno v zaryté zoufalé, špinavé tváři. Ale ztratilo se to tím skokem.

Vedle dopadl první.

„Jedem,“ zahučel. „Many, za mnou!“

Letoun už byl nad nimi a nebešťan zasypal střelami v následující chvíli předeck vozu, kde seděl uhrovitý a postarší. Vyběhl a bylo to před nimi v podobě louky, dlouhý, nazelenalý svah, nejprve povlovný, kde rostlo bodláčí a zhnědlé trsy neznámých rostlin, a docela nahoře strmá stěna skoro holé země, jako kdyby ji někdo odtrhl od propasti, která vězela docela jinde.

První metry to šlo lehce. Ve chvíli, kdy se přehoupl sedmihradský přes okraj vozu, byli už nejméně padesát metrů od vlaku. Jeho pušku zaslechli jen jako suchý třesk.

„Zpátky!“ řval dole.

Slyšeli to z té vzdálenosti jen jako zákmit cizího zvuku.

„Přidej!“ zahučel ten první, ale pobízel rovněž sám sebe, protože měl ploché nohy a také on hromadu hodin nic nesnědl.

Pocit, že sedmihradský zasáhne zrovna jeho, polil druhého docela náhle. Snad to bylo tím, že tváří v tvář dlouhému svahu ztrácel vůčihledně tempo a síly. A jak běžel, čekal, že se to dostaví. A po jednou věděl, že je to proto, jak je veliké to všechno, do čeho chtěli vběhnout tímto dýchavičným, mrňavým úprkem. Že viděl na nohou chlapce před sebou ty dobré botky, které získal ten první výměnou za své mizerné a za kousek tuřínu. Že spatřil, jak čvachtá mezi širokými brázdami, které nebylo zdola vidět. A že cítil, jak je to všechno pomalé, i když ubíhal ze všech sil. Něco v něm mu nařizovalo, aby neumdlel zrovna teď. Aby se pokusil dostat se k té uzounké škvíře, vedoucí ven z toho, v čem byl doposud. Snad ho sedmihradský nezasáhne. Snad zacílí dříve na toho před ním, ale možná, že nezasáhne nikoho. Proč ho to napadá, myslel si. Sráz se sápal do výše. Musel si vypomáhat rukama a prsty, když lezl téměř po čtyřech. Zatímal je do hlíny.

„Přidej, Many,“ zasípal znovu ten první.

„Nemohu,“ hučel mu do zad.

Dříve by se za to byl styděl, napadlo ho, a teď mu to bylo tak strašně lhostejné. Všechno z něho odešlo. Vyklepal se to z něho tím během. Byl prázdný. Zasáhne ho to, myslí si. A hned, že nezasáhne. Vzali to zpočátku příliš prudce. Ale jinak to přece nešlo. Snad se mu to zdá, protože už tak dlouho neběhal. Třeba se do toho zase dostane. Musí to zkoušet. Měl těžké nohy a vyschlá ústa. Pod jazykem cítil něco drsného a vyprahlého, jako kdyby mu tam někdo nasypal železné piliny. Klouzaly mu do krku, do prsou, a ještě níže, klesaly tou neviditelnou tíží až dolů k nohám a zbraňovaly jim v běhu. Vykašle se na to. Ale tam nahoře začíná to úžasné, o čem se tolik napovídali. Snad je to trest za to, že tam nechali Franka. Ale on přece nešel. Kdyby chtěl, mohl jít s nimi. Musí běžet, říkal si, nějak to ze sebe vymačkat. To vyprahlé na patře se mu rozlezlo po těle.

„Ještě kus, Many,“ hučel ten první těžce. A potom: „Ještě tohle a budeme nahoře.“

„Jo,“ zasténal, aby první nepoznal, jak mizerně běží.

Nechápal, že ještě pohybuje nohami, ale běžel, už téměř bez dechu. Zarýval prsty zoufale do hlíny a škrabal se vzhůru. Něco mu sevřelo prsa. A taky to pocítil někde u ledvin. Nemohl téměř dýchat. Otevřel ústa. Ať ten oheň odejde. Cítil studený vítr, jak mu vniká do otevřených rtů.

„Dostat se navrch,“ supěl první.

A po chvíli: „Jenom to, Many.“

Brázda, do které spadl druhý chlapec, řečený Emanuel, když chtěl ze sebe vyrazit, že ještě běží, byla tak hluboká, že ho docela schovala. Narazil hlavou do hlíny. Nad ním zas přeletěl štíhlý stoj a vedle něho švihla do měkké mazlavé hlíny olověná kule. Odtud se nevyškrabě, napadlo ho. Nemá to smysl zkoušet. Ale zkoušel to přece, i když tak chabě. A stačil mu už jenom tak neuvěřitelně nepatrný kousek; pář pídí běhu, aby se dostal na okraj té úžasně škvíry, kam doběhne jenom ten první. Nezáviděl mu. Měl jen pocit, že jeho vzdalující se záda a boty, které mu on dal (za takový mizerný plátek řípy) a kterými zašlapával stonky přeschlých petrklíčů, jsou ještě dále než trsy

travin, už docela vzdáleny od téhle brázdy a snad vůbec již někde jinde. Už zde byl sám. Teď asi přijde druhý ocelový ovád, pomyslel si odevzdaně, ale ne do hlíny, nýbrž do jeho zad. Zkusil se znova vydrápat. Nešlo to. Ten první nezakopl, protože běžel v jeho někdejších botách. A dojde. Ale on ne. A měli se tam přece dostat spolu. Teď je to jedno, prolétlo mu čelem. Dotkl se hlavou bláta. Zůstal tu tedy. Tak jako Frank Bondy trčí tam dole. Možná že to neměli dělat. Kolikrát už byl vlastně sám. Snad takhle ještě ne. Ale jednou už měl ten pocit zrovna jako teď. Zavalilo ho to nyní tou opuštěností, která se v něm shromažďovala celou tu dobu, bože, to přece znal.

Spatřil to v tom zlomku vteřiny, kdy se dotýkal čelem rozblácených hrášků hlíny a kdy se jeho prsa chtěla vyprostit z té surové obruče, která je svírala, a kdy se jeho malé vychrtlé prsty marně snažily zachytit nějakého pevného bodu v drolivé mastné zemi, aby se přece jen vydrápal. Viděl to zde celistvě, tu drtivou samotu, jak se zase teď vynořila.

To odpoledne, kdy se spouštěla valivá mlha dolů na holé pláně v Polsku a potom až na člověka a do něho. Řídká průsvitná mlha – viděl skrze ni na krátké komíny na čtvercových stavbách pecí. Šlehal z nich oheň, který byl nachový a brunátný, než přešel v černý čmoud. Tehdy mu zněla ustavičně hlavou píseň z Netopýra od Johanna Strausse. Viděl to s tatínkem, než se z otce stalo to nachově černé, co šlehalo později, kdy doznělo hučení neviditelných pecí, do bělostných vln. Píseň a mlha splývaly a tálly se po celé délce té pláně, křivka melodie a pletenec slov, že šťasten je ten, kdo zapomene na to, co již nelze měnit. A k tomu v nezvučné ozvěně hukot z komínů. To byl přece tak strašně sám.

A tohle – jak se cítil osamocen – se stalo ještě někde v jiném polském táboře, kterému říkali cikánský. Rozpomínal se na to. Jak tam stál tenkráte blízko drátů a díval se na trsy trav a spatřil uprostřed stádečko žen, docela nahých. Něco si nesly pod paží, snad boty. Nešlo to dobře rozpoznat. A jak si tehdy povšiml, že jsou dohola ostříhané. Těch posledních dvacet žen mělo na sobě tenké a průhledné bílé

košile. Ale všechny tudy kráčely bosé. A jak ho tenkrát napadlo, že když se z taty stala jenom ta píseň a dým z nachu, že by snad bylo lepší, kdyby to tak bylo i s matkou. Aby se nemusel koukat, jak tu kráčí po říjnové hlíně, rozplizlé studeným vodnatým sněhem, v tomhle houfu. A jak se přece jen pozorně díval, zda mezi těmi zkřehlými ženami není. A jakou měl radost, když probral ty docela nahé a nebyla tam, a pak téměř všechny v těch košilích a ani zde ji nenašel. A jak mu zbývaly pouze dvě poslední ženy – a ta předposlední byla maminka. A jak ho opředl smutek z toho, že ji zde vidí, že nešla do plynové komory, že jí dal doktor Mengele život, přestože byla prošedivělá a on všechny šedovlasé usmrcoval tím, že je posílal vlevo. A jak ho tenkrát začaly přitahovat dráty, nabité elektřinou, hned poté, co mu zmizela z očí, zakutána do mlh. A jak měl nazítří jediný uklidňující pocit. Že snad matka zmrzla dříve, než došla na konec té pláně, než procitl ten šedavý den, podobný ptáku smrti, kdy pršelo a chladivé chuchvalce se otíraly o zemi, a nežli se mohla probudit v hnědém prkenném baráku, který se mu zdál pohlcen tou nehmataelnou hmotou mlh, ale který tam jistě byl, protože to viděl později, pak, v příštích dnech, kdy nepadal sníh anebo kdy bylo jasno. A pak pohřbil i matku v té písni, i když snad ještě žila. Aby nebyla s ním, i když se zase octl sám.

Ted' opět rozevřel oči a viděl své tenké prsty, jak se zadírají do tvrdé země pod zbhahněným povrchem hlíny a nemohou se zde záchytit. Odehnal ten stínový zášleh; chtěl se přece dostat k té škvíře, a ta byla až nahoře. Zase zaslechl nad hlavou šílený jekot stroje, který předváděl těm dole opičinky, na kterých už nesešlo. A měl dojem, že hukot z letounu to rozřezává všechno na drobné kousky, jako krůpěje hlíny, o kterou se odíral. Opětně spatřil záda. Asi pět kroků před ním se ztěžka sunul jeho společník. Už to bylo šest kroků a pak osm. Ale ted' to bylo břicho a nikoli záda. A nevzdaloval se – naopak.

„Podej mi ruku,“ vydechl supivě ten první.

A pak: „Dělej, Many, ten kousek spolu musíme doběhnout.“

A nakonec krutě: „Jedem!“

Už cítil jeho horkou dlaň. Vidle, kterými před setinou okamžiku někdo nabodával uvnitř kousky jeho těla na každém hrotu zvlášt' náhle zmizely. Bylo tu jen to vyprahlé.

„Ještě deset kroků,“ hučel první.

A hned: „Ještě osm.“

A nakonec: „Seber se přece, pitomče!“

Pak druhý cítil, jak mu ta horká, malá a špinavá ruka prvního trhá zlostně tělem.

Udělal pokaždé jen nepatrny pohyb. To ostatní byla ta dlaň. A jediné, co ho napadlo (kromě toho, že tam přece jen neměli nechávat Franka a že o kousek výš je celá ta škvíra úplně rozevřena), byl teď výsledný údiv, že si ten první dokázal ponechat ještě kousek síly na takovouhle chvíli, která může být poslední.

„Už tam budem,“ supěl ten první.

Druhý zaslechl v ozvěně jeho hlasu ocelový sten lodní sirény, strunu rozkmitanou nemohoucností, hekot a hvizdy dechu.

A pak přišlo to chabé trhnutí, výstřel zdola a zakroužení stíhačky jako malého hlučného ptáka.

„Ještě tenhle kousek, Many,“ vydechl první.

„Nech mě,“ odpověděl a upadl na pokraj planinky, která tu vězela jako mělký talíř barvy země, vklíněný na povrch mezi dvěma svahy. Vydechl do vlhké trávy. A nevadilo mu, že se jeho ústa, oči a uši zlepily tou mazlavou, beztvárnou hlínou.

Hřeben, divoké traviny, slehlé mlhami a kusy hrud a trsy křovin – vnímal to již zcela zřetelně, stejně jako potem zbrocenou tvář toho prvního. Dole zaslechl tenký sykot rozbité lokomotivy. Přelétl znaveně asi dvacet metrů pláně před sebou, vtělené do neurčité, zmrtvělé brázdy, a vydechl pocitem lehkosti a tíže, který ho držel na zemi.

Rozhlédl se. Dotýkal se trsu trávy, ostré a měkké, a kamenů i náhleho ticha, které pocítil, když se díval na opačnou stranu svahu, kde nebyl vlak.

„Frank tam zůstal,“ řekl konečně.

„Je to jen jeho vina,“ zahučel ten první; stále se tvářil tak dospěle a soběstačně.

A pak: „Mohl přece jít s námi.“

„Dojdeme i ve dvou, Dany,“ poznamenal pak ten druhý s pihami, které se ztrácely v oválech jeho malého čela, pod vrásčitými skvrnami bláta. Ale nevěděl, zda je dobře, že si to myslí.

A jak se dotkl zad prvního chlapce, kterému začínalo být zima, neboť ve větru rychle prostydlo, vzpomněl si teď na něco, co ho k němu připoutávalo už v tom starém táboře, z něhož pak přešli sem, než je naložili do vagónů.

Tenkrát nebyl již vlastně tak sám. A pak nikdy. Vzpomněl si nyní na to, jak tam dostal úplavici a myslel, že se z toho už nevyškrábe, a jak ho Dany ustavičně těšil a on mu přece nevěřil. Vypůjčil si tenkrát na důkaz svého přátelství jeho nakaženou lžíci a jedl jí kroupy s červenou řepou. A pak to Dany také dostal a leželi spolu. Vláčeli je poté za límec na apelplatz i s horečkami, jen aby nechyběli do počtu a nehodili je do káry, která sbírala palivo do pecí. A vzpomněl si teď rovněž na to, jak se cítil, když se pak společně ze všeho vykřesali. Ale nebyla to ani vzpomínka. Nosil to vlastně ustavičně v sobě. Snad se z toho dostanou i teď.

První zpozoroval nehlučnou tečku letounu, která se ztrácela nad křivkou horizontu. „Blbec,“ řekl trochu teskně.

A potom již s nepokrytou závistí: „Přiletí na základnu a bude žvanit, co udělal.“

„Teď mi na tom už moc nezáleží,“ odpověděl ten druhý lhostejně a chvástavě.

„Stejně bychom vyběhli,“ pronesl pak první. Mohl se pochlubit o poznání větším množstvím vlasů a delších, než jich měl ten s pihami. Teď to bylo patrné, poněvadž v běhu ztratil čepici.

Letoun už nebylo vidět.

2

Ted' kráčeli opět po takovém svahu jako včera. Přestali se přít o vzdálenost města, které bylo tím úžasným, k čemu šli. Jakmile na to mysleli nebo hovořili o tom, zavalovalo je to obezřelosti. Bylo však těžké na to nmyslet, protože všechno, co je obklopovalo, bylo blálivé, špinavé a kluzké. Po noci, kterou proputovali bez jídla, je nyní unavovalo i mluvit. Vyhýbali se loudavě bahniskům a kraji lesa i cestám, aby nikoho nepotkali.

Bylo to ted' už několik hodin, co naslouchali jenom vranám.

„Měl bys přidat,“ řekl pak ten první, aby se přesvědčil, že ještě dokáže něco dělat. Mlčení už se stalo nesnesitelným.

Ten hluk slov připadl druhému povědomý. Neodpověděl mu však, i když sám začal shledávat, že se příliš loudá. A také nezrychlil. Rozhodl se již prve, že se bude šetřit, kdyby měla přijít ještě taková chvíle, jako byla ta z jitra. Posedla ho úzkost, že se někde poblíž zase někdo objeví a vše skončí. Viděl, že měli ráno veliké štěstí, že nepadli do rukou muži v zelené kamizole, když přecházel cestu sotva deset metrů před nimi. Mohl také mít s sebou psa, pomyslel si ted', a nemuseli tudy již jít. Tkvělo to od rána někde před ním. Promnul si zarudlé oči. Stále nic nejedli. A jdou. Dnes alespoň budou spát, pomyslil si zasněně, ušli již hodně a vlak zůstal daleko za nimi. Kousek před sebou viděl ten zablácený podpatek prvního chlapce a prachem pokrytu teletinu, která ztmavla a ztvrdla. Kdyby to tehdy věděl, napadlo ho, že takhle půjdou, nikdy by tu výměnu neudělal. Ale tenkrát, připouštěl nyní v duchu, to byl znamenitý obchod; na to, jak si byli blízcí, přiznal si, až nešetrně dobrý.

„Pojď, kamaráde,“ pobídl ho znova ten první, A potom: „Zpomalovat nemá ted' význam.“

Ani nyní mu neodpověděl. Sunul se stále stejně.

První se pootočil, zahledl ten pohled malíčkých a zarudlých oček, bloudící někde u jeho nohou, a porozuměl mu. A nad ním neodbytně hučely a krákaly ztemnělé vrány.

„Tihle ptáci by tu nemuseli být,“ řekl potom. Jejich hlas a ten pohled prve, obojí ho naplňovalo něčím skličujícím. „Je jich tu tolik.“

„V lese přece létají vždycky,“ odpověděl ten druhý. Viděl, jak ten první napadl na levou nohu; pak se zeptal: „Jak se ti jde, Dany?“

„Ujde to,“ odpověděl rychle první. Bodlo ho v patě. Zavinily to vrány, pomyslel si zlostně, nikdy nevěstily nic dobrého. Nejdříve to pocíťoval jen jako ostřejší zrnko písku. V botě dovede nadělat více, než na kolik vypadá. Ale cítil to zřetelně – byl to hřebík; vylezl a zavrtal se mu do paty. Pak si uvědomil ten předchozí pohled toho druhého a zamítl návrh, aby zastavili a zul se.

Vlahost lesa pronikala s větrem mezi stromy a ševelila se střídavou hlučností, za niž přicházelo ticho a v něm potom krákání vran.

„Táhněte, mrchy!“ zahrozil jim směrem nahoru ten první.

„Kašli na to,“ prohodil druhý. „Zbytečně se vysiluješ.“

„Bestie!“ řekl první.

„Jestli mně na nich něco překáží, pak jedině, že si do nich nemůžeš kopnout. Jednou jsem v těchhle botkách, co máš teď na sobě ty, Dany, jednu nakop, protože nemohla létat. Někdo si ji asi spletl s kavkou a přistříhl jí křídla. Udělal jsem to jedním rázem.“

A potom, lítostivě: „Dalo by se to krásně jít.“

Hlas létajících ptáků, jejich protáhlé „er“ a „ká“, táhle klesající dolů, se propadalo větvovím. Prvního napadlo, že je to nespravedlivé, když takovíhle oškliví ptáci mají křídla, mohou si létat libovolně, kam se jim zachce, vždycky více či méně sytí. Noha ho začala ošklivě bolet.

„Na každý metr, který ujdeme,“ řekl potom smutně, „připadne asi jeden a čtvrt kroku. Vypočítej si, kolik ještě musíme ujít.“

Znovu ho to píchlo: „Až tam dojdeme,“ zaskučel v odpověď sám sobě, „bude to jedno.“ Jenomže teď, kdy se hřebík stal jeho průvodcem, věděl, že mu to nebude tak lhostejně, jak říkal. A pihovatý stále civěl k jeho nohám. Měli by zastavit, zout a zatlouci to kamenem. Ten proklatý hřebíček mu rozedře patu docela. Ale vydrží až do večera, nebude zdržovat.

„Kolik jsme už ušli?“ zeptal se potom ten druhý s pihami.

„Vyšli jsme včera dost pozdě, Many,“ řekl mu vyhýbavě první. Chtěl stále dokazovat, že je svrchovaným pánem situace. „A tady se to strašně mizerně odhaduje,“ dodal. „Jenomže jinak než tudy nemůžeme.“

„Frank možná věděl, proč tam zůstal.“

„Sotva by došel,“ řekl pohrdavě ten první.

A pak: „Nevydržel by tak dlouho nejít a jít.“

„Třeba,“ trval na svém ten druhý, „jim k té strouze dole poslali novou lokomotivu a pak jeli dál a mohou utéci na nějakém výhodnějším místě než my – snad blíže hranic.“

„Povídali …“

A potom, jak nejpřesvědčivěji mohl: „Třeba už je dávno postříleli.“

„Nic jsme neslyšeli.“

„Nenechali je zdvočet bez jídla. Postříleli je možná ještě hned ten večer.“

„Snad jsme přece vyrazili předčasně.“

Zpomalil opět a když ho první předešel, trochu kulhavě, musel cítit v zádech jeho oči, protože raději zastavil a kráčeli potom dále společně, bok po boku.

„Všude tady je spousta lesů,“ řekl první zemdlenc. „Můžeme jít ve dne v noci. A podle toho, jak obrůstá kmen mechem a jak je hustý, poznáš, kde je sever. Víc nepotřebujeme. Na východě je Praha.“

„To už jsi říkal.“

„Nebude to víc než sto padesát kilometrů.“

„Jdeme už hrozně dlouho.“

„Každý den to dá nejméně patnáct, Many. Snad dvacet, a za dnešní noci to určitě přibylo. Tady jsou samé vrchy, ale pak to budeme mít z kopce.“

„Kde stojí,“ zeptal se najednou zemdlenc druhý, „že jdeme správně.“

„Spolehni se,“ odpověděl mu ten první trochu nakvašeně. Téměř celou dobu čekal, kdy se na to jeho společník zeptá. Ale napadlo ho vzápětí, že to není zdaleka tak jisté. Polekal se toho. Neměl by tolik myslet na tu levou nohu. A opět pocítil ten pohled odzadu dolů.

„Jestli je postříleli, Dany,“ řekl znovu tak tiše druhý, „mají už pokoj.“

„Určitě mají pokoj, Many,“ odpověděl první.

A potom: „Dneska nebo zítra něco seženeme.“

„Kde?“ zeptal se druhý s pihami. „Stále jdeme lesem.“

Jak tohle říkal, snažil se zejména zahnat myšlenku, která jím pronikala, že by se mu šlo lépe v jeho někdejších botách. Byl přece tehdy docela rád, když se jich zbavil. Už to, jak se k nim dostal, mu tenkrát vnukl ten vrtkavý, hloupý pocit, že přináší jenom bolest. Nepodařilo se mu to odehnat. Viděl to tu před sebou, i když se nedival svému společníkovi na nohy. Ten příběh byl ucelený, i když snad neměl konec, a k tomu, co předcházelo, přibude ještě nyní to, co se stane. Nakonec i tahle chvíle.

Tenkrát už byla pořádná zima. Větší než tohle lezavé vlhko, které se jim oběma teď zdá ještě horší, protože nespali. Řeka tehdy zamrzla, že se přes ni dalo chodit. Byli skoro raději. Nemusili se umývat. Trvalo by strašně dlouho prosekávat díry v ledu, zkrátilo by jim to spánek, a Němcům hlavně záleželo na tom, aby pracovali. Ostatně neměli tehda ještě ani hadrové ručníky a voda jim přimrzala na kůži. Z toho mohly být horší věci než ze špínky, které se zase Němci báli, ale která se přece jen dala přečkat pár dní ve zdraví. Převezli je krátce před tím z Polska, ale do žádného z táborů světového jména, jako třeba Buchenwald nebo Mauthausen, nýbrž rovnou bez karantény do těch útulných kanadských baráčků, přičleněných k tvárně na granáty.

Setkal se zde se strýcem Leonardem a mohl to pokládat za malý zázrak. Byl to na poměry starší a sešlý pán, před selekcí ho zachránily jen havraní vlasys s přísvitem modré a stříbra. Měl snědou pleť a na první pohled ho dělala mladším. To se pak ztratilo, když mu ostříhal černé kučery. A tyhle boty, v nichž teď šel jeho společník, patřily tenkrát strýci Leonardovi. Přinesl si je odtamtud – nebyly na tamější měřítka ani příliš dobré, ani moc zlé, spíše prostřední mezi těmi, které se bud' kápům líbily, nebo jimiž opovrhovaly.

Jednou, když zrovna sněžilo, začalo kolísání v elektrické síti. Stroje běžely sotva z poloviny a musela se vypnout světla. Bud' byl tehdy strýc Leonard unaven anebo neviděl, obráběl malý granát a ocelový úponek mu vnikl do měkkého polštářku na špičce prstu. Bylo to však nepatrné škrábnutí a nechtěl zbytečně odbíhat od stroje a omývat si to ledovou vodou. A večer na to snad docela zapomněl.

Strýc Leonard nepatřil k jeho nejoblíbenějším příbuzným. Pamatoval si, jak mu jednou přišel blahopřát a hloupě civěl na jeho monokl a strýček dal potom stříbrnou pětikorunu jenom sestře a jemu doporučil, aby se polepšil, a pak že snad také něco dostane. Ale tady říkal, že krev není voda a že by měli držet pohromadě. Když to zanedbal s hoblinkou, šel ho doprovodit na marodku.

Pravíčka mu hnisala strašně rychle. Medik-amputér to označil za sněť. Dovolil mu zaujmout místo v rohové posteli, ale příliš naděje mu nedával. „Na tohle černání masa jsme krátcí,“ řekl. Byl to plavovlasý chlapec s docela příjemnou sýrovou tvářičkou. Jediné, co na něm bylo nepřijemné, že se učil amputovat při každé příležitosti a řezal, co se dalo. Na těchhle lidech mu nemuselo záležet, nikdo nezkoumal, co dělá – léčil téměř pouze pilkou. A dělal to bez narkózy. Ale na tuhle sněť si netroufal ani on.

Pak horečky strýce Leonarda přešly. Ruka mu zčernala od toho koňčku prstu až téměř do podpaží. Potom to postupovalo jen pozvolna, jako by se to mělo už zastavit. Jenomže to zachvacovalo žlázy. Nebyla to už ruka, nýbrž něco zčernalého, co páčhlo tak úděsně, že se to štítil obvázat nebo uřezat i ten plavovlasý medik.

A potom, když mu ta dobrá dušička přestala dávat potravu, protože se mu to zdálo mrháním tak drahocenných věcí, a bylo jisté, že jediným vykoupením z téhle bryndy, zaviněné tak malou hoblinou, může být jen smrt, nehledě na její druh, protože už to bylo tak blizoučko žláz a to byl konec, zavolal si strýc Leonard k lůžku jeho. „Vezmi si tyhle boty,“ řekl. Byl téměř div, že ještě dokázal mluvit. A tohle byla zřejmě jeho poslední vůle. Viděl mu to na očích. Díval se na něho, jak se snažil marně skrýt pod pokryvkou tu zčernalou paži, strašlivě páchnoucí. A pak pohlédl na boty. Byly tenkrát světle

hnědé, udržované tukem, protože strýc Leonard byl pečlivý a každý den je promazával vazelinou na stroje. „Už je nebudu potřebovat,“ dodal strýc Leonard. Nezmohl se na jinou odpověď. Dival se na ty boty tak nestydatě žádostivě. A pak mu lháhal, že si je nevezme, alespoň teď ne, že je strýček ještě upotřebí. Ale i když věděl, že mu strýc Leonard nevěří a že to sám říká tak strašně nepřesvědčivě, že muž před ním se možná nedožije příští minuty, nedokázal to udělat. Najednou byly ty boty posledním kouskem života strýce Leonarda. Nemohl je přece odnést. Snad tím vnukne tomu, který měl před ním umřít, ještě stín naděje. Současně si je již v duchu obouval a cítil jejich kůži na svých nohou. Oči strýce Leonarda byly už to jediné živoucí, co na něm bylo. Strašně ho asi namáhalo mluvit. Pak vytáhl to černé, co mělo být dřívě jeho paží; musel si přitom pomáhat tou zdravou. To mělo znamenat: Dívej se, už je nebudu potřebovat. „Strýčku,“ řekl, „nemohu ti přece vzít tyhle boty; v čem bys vyšel, až se uzdraviš?“ Pak se mu stáhlo hrdlo. Už nedokázal víc lhát. Ten zápach ze strýce Leonarda ho dusil. Ale i tehdy mu lezly oči žádostivě z důlků, když se podíval na ten pár bot, stojících pod postelí. „Když si je nevezmeš ty, vezme si je on, ten z kurvy syn,“ vydechl strýc Leonard. A pak: „Už mi dva dny nedal jist.“ Potom začal skúchet bolestí. „Vezmi si je, protože jenom ležím. Umřu. Víc už se mnou nebude.“ A pak docela šeptem: „Mohl jsem umřít už ráno. Neudělal jsem to jen kvůli těm botám. Seber si je.“ Tehdy mu vychrlil, že jde sehnat k medikovi jeho jídlo, ale musel odejít, aby nebyl tak blízko toho pachu. A když předtím zahlédl zákmit naděje v očích strýce Leonarda, pocítil zoufalství a opravdu za plavovlasým šel. Našel ho před vchodem a pověděl mu hezky od plic, co si o něm myslí a aby koukal navalit pro strýce Leonarda všecičko to žrádýlko, které mu upřel, nebo že za sebe neručí. A ten medik-amputér, který vypadal docela křehce, mu vrazil místo odpovědi pěst s prstenem do oka a srazil ho vedle plotu. Potom to vzalo všechno rychlý konec; někdo dovedl strýce Leonarda navečer k nabitym drátům a tam se mu podařilo popálit se natolik, že to umrtvilo konečně i jeho mandlové oči i sněť.

Přišli mu to vyřídit nemocní, kteří mohli chodit. A také, že strýcovy boty nosí ten medik. Tu noc poprvé zabil člověka, i když prozatím v duchu. Ale byla to vražda, se vším všudy, s chladnou uváženosí vraha, který ví, že jde zbavit svého bližního života. Té noci ho ve svých představách zabil ještě stokrát. Vynášel tisiceré způsoby násilné smrti, až je zúžil na jediný, do něhož vtěloval všechnu svou krvavou nenávist, kterou se dusil a která ho mohla rozervat. Tak vyčkal jitru, a začal provádět ve skutečnosti to, co již tolíkrát provedl za noci. Našel si ostrý kámen, vylezl si na střechu ošetřovny a připlížil se až nad vchod. Tady čekal, až medik-amputér vyleze fasovat potravu. Nebyl netrpělivý, když číhal, přesto, že hustě pršelo. Nevadil mu chlad. Udělal to již několikrát v předchozích hodinách. Stokrát zaslechl na této střeše vrznutí a vzápětí prskot lebky, do níž vniká ostrý hrot kamene. Byla to tisíckrát dokonaná věc. Ale neudělal to – protože medik nevyšel.

A pak slezl jako zpráskaný pes. A všichni, kteří tu byli a chystali se do továrny s ním, ještě předtím vyšli za medikem-amputérem. Vytáhli ho na déšť. Stáhli s něho boty a šaty, a když byl nahý, hodili ho na dráty. A bylo to jako pohreb strýce Leonarda a současně jako výkon msty a jeho posledního přání.

„Jednou z něho musíme vyjít,“ odpověděl mu sykavě první. Pocítil přitom bodavou bolest v chodidle.

A potom opakoval: „Někde.“

Vrány nad nimi začaly létat řídčeji, jejich kráá a krríí se začalo vzdalovat. Některé se usadily docela nabízku v korunách stromů. A stejně nepříjemné, jako byl prve šelest a krákoravý hluk černých ptáků, bylo teď ticho, které tu zůstalo po nich.

Večer, ještě než se setmělo docela, došli k mýtině s vysokou hustou trávou a vonným zelenožlutým mechem, napitým vodami z odpoledních dešťů. Na pokraji paseky vězely zbytky několika pokácených stromů a asi tucet pařezů, které někdy dávno otesala lidská ruka a jež nyní prozírali pouze červotočí. O kus dál dozadu trčely v trávě polospadlé jesle pro vysokou zvěř.

„Dalo by se tu přespat,“ vyrazil ze sebe ztěžka ten první. Byl už dlouho bez čepice; ale nevšiml si, že ji někde ztratil.

Druhý něco hučel. Stál k němu zády, aby neviděl, co dělá. Poukoušel se snít trochu jedlových šišek a potom jehličí z nevysokých smrků, které vyrůstaly mezi pahýly kmenů. Obojí bylo strašlivě hořké. Zašklebil se odporem. Ale nezískal ani zlomeček pocitu sytosti. Vyplivl hořkou nazelenalou slinu zlostně a schlíple.

„To nejez, Many,“ zachrčel potichu ten první, co neměl čepici. Snažil se vložit do svého hlasu trochu povzbuzení. Mohli si třeba vyjít takhle na školní výlet, napadlo ho, a dřepět tu zcela lhostejně, s pocitem, že to hladce přečkají. „Nebo tě rozbolí břicho,“ dodal beznadějně, „a ráno se nehneš.“

„Máš to taky?“ zeptal se ho potom druhý a sáhl si na žaludek. Cítil tu svírávou křeč, slyšel kručení prázdných stěn. Ted', když se posadil na trávu tak, aby měl proděravělou stříšku útulku pro zvěř nad hlavou, nedbal mokrosti všeho a dřepl si a celý se rozklepal.

„Až bude po všem, Dany, dáme si pak pečenou husu,“ řekl najednou druhý. Zdálo se, že pih mu prachem ubylo.

„Nech toho!“

„Nejdřív jen maso, Dany. Potom to ostatní.“

„Drž hubu!“ vydechl znovu ten bez čepice.

A potom: „Jenomže, když si pomyslím, že zítra už půjdeme jenom z kopce a že při třiceti kilometrech denně to můžeme urazit dříve než za týden, Many, tak mi to už tolik nevadí.“ A nakonec: „Fakt je, že maso docela beze všeho by bylo lepší.“

Myslel si však, že když nezatloukl ten hřebík, protože nechtěl svlékat botu a dráždit zbytečně svého společníka a také se nezdržovat, bude ho to zlobit i zítra, a dostával z toho strach. Pak by sotva ušli patnáct.

„Zhltnu ji celou, na jedno posezení, Dany. Kdybych se měl potenci,“ přitakal neúčastně druhý, pihovatý.

Napadlo ho, že první je zrovna tak hotov jako on a přelétl v něm stín chabého uspokojení. Kdyby jeden byl svěží, pomyslel si, a druhý ne, třeba by je to rozdělilo. Když nečekali na Franka, nemusel by jeden z nich počkat na toho druhého.

„Ráno se po něčem poohlédnu,“ pronesl ten první.

„Jak?“

„Třeba ujdeme jenom dvacet nebo deset, ale najíme se.“

„Kde?“

„Musíme se držet více při kraji. Vezmu si to na starost,“ řekl znovu první.

Neodpověděl mu zase, ale zlobil se na sebe pro svou nedůtklivost. Jestliže se pro ně rozevřelo tímhle vším přece tolik naděje, ve srovnaní s těmi, kteří si netroufali a zůstali trčet vzadu ve vlaku, je přece nakonec jedno, že budou ještě jednu noc bez jídla.

„Nejvíce se můžeme šetřit tím, že budeme mlčet a spát,“ řekl pak první.

A potom: „To je to nejlepší. Můžeš mi věřit, Many.“

A posléze, když slyšel jen tíživé ticho a bál se, aby druhý nezačal o jídle, a cítil kutavou bolest v noze: „Spánek teď znamená víc než cent masa. Do rána se nám v těle nashromázdí spousta síly.“

„Bude tu děsná zima,“ podotkl druhý.

„To se dá vydržet,“ odpověděl první utěšen tím, že to nebude o jídle, a nepohnul se.

„Mohli bychom jít něco sehnat.“

„Co?“

„Nějaké větve.“

„Když chceš, tak jdi,“ řekl první.

„Sám nechci.“

„Větve nás nemohou spasit,“ zahučel pak znovu vyhýbavě první. Nechtěl se hýbat. Opíral se ztěžka a nepohodlně hlavou a bedry o zadní stěnu jeslí, ale bál se, že kdyby vstal, noha by neměla čas se zahojit. Chtěl počkat, až druhý usne, aby si spravil botu.

„Zahřálo by nás to,“ řekl zase druhý.

„Nesmíme pořád poskakovat,“ odpověděl ten bez čepice.

„Pojď tedy blíž ke mně,“ požádal ho druhý.

Čekal teď, až se k němu ten první přimkne. Tomu to činilo značné potíže. Musel se odtrhnout od silné větve, která držela stříšku, a narazil hlavou o zem.

Pociťovali teď svou blízkost a živočišné teplo obou se vzájemně prostupovalo. Ale nemohli usnout.

„Dobře ještě,“ zašeptal potom ten druhý zkřehle, „že máme tyhle hadry.“

„Zkus spát,“ řekl ten první. „Nebo se ráno nehneš.“

Pak sám zavřel oči a přitiskl se k druhému zády. I tak se chvěl zimou. Bojoval s touhou vstát, zapomenout na tu bolest v patě a jít si narvat pár větví.

Na les, plný pryskyřičné vůně, která jitřila chuť k jídlu, se začalo snášet jiné šero než prve, husté a tmavé, pak se sráželo dohromady. Průzory světla mizely a vše se zatáhlo mokrým chladem.

„Ty větve,“ řekl najednou ten druhý. „Snad bychom pro ně přece jen měli dojít.“

„Spi,“ odpověděl ten první.

Druhý si teď zkoušel představit, že sem natahali hromadu větví, lehli si na ně a zbytkem se přikryli jako péřovou pokrývkou, a že se zalykají teplem a okamžitě usnuli. Pocítil rozčarování nad tím, že ani nerostou borůvky.

Ležel tu nyní s očima upřenýma do tmy a snažil se rozpoznat jednotlivé zvuky lesa. Mají tak velikou naději, napadlo ho, ale to všechno kudy k ní jdou, je hnojiště. Ale nakonec to bude jisté. Lepší. Potom, až bude po všem, se jim to nebude zdát tak zlé. Možná že ani trochu.

„Spíš?“ zeptal se.

„Spím,“ odpověděl mu ten první.

A potom: „Spi taky.“

A nakonec, když slyšel, jak se druhý neklidně zavrtěl: „Budeme muset vyrazit brzy za svítání.“

„Měli jsme si přece jen opatřit nějaké větve,“ řekl potom zase ten druhý.

„Vydržíme to i bez nich.“

„Tak pojď alespoň ještě kousek ke mně,“ zakňučel.

A nakonec: „Kdybychom měli větve, Dany, jistě jsme už spali.“

„Nech toho, Many,“ hučel první.

A ten druhý se znovu zavrtěl a v šeru lesa, protnutém temnými kmeny, které vypadaly jako živí mrtví, kteří se kolébají sem a tam, a v jeho zvucích spatřil a zaslechl, jak to bylo tenkrát v Drážďanech, když se Dany zmocnil páru montérek, jež měli nyní na sobě. Tím začala tahle cesta k tomu, co je třeba úžasné, i když to již tak nepociťují, a v čem teď pokračovali. Viděl to jako dráp, kterým zatnuli tohle, tenkrát ještě společně s Frankem.

Přejel si dlaní po tkanině, zvlhlé večerní rosou. Tyhle montérky patřily původně Němci, kterému Dany dělal pomocníka u stroje. Jednou mu Němec svěřil donášku nějaké drobnosti a poslal ho do šatny, kde visela při zdi jeho šedá plechová skřínka. Byla to však jen záminka, jak se ukázalo, když mu pošeptal, že ten balíček v novinovém papíře je nachystán pro něho – dva krajice chleba s marmeládou z řepy. Šli tam spolu. Dany něčím připomínal starému Němci jeho syna, který v jednačtyřicátém létal nad Londýnem a kaventrizoval ho a v polovině dvaacetyřicátého, když dostal dubovou ratolest s brilianty, tam vletěl víc, než chtěl, i s hořící štukou a rozbil se o nějakou katedrálu. Všechno by skončilo v pořádku, kdyby ve chvíli, kdy si každý cpal jedny montérky za proužkovaný vězeňský mundur, nevstrčil rypák do šatny mistr v černém plášti. Hned vypadli druhým vchodem do haly a mistr za nimi. Všichni věděli, že tenhle vysoký pán má pod svým černým klotovým pláštěm, temně se lesknoucím, hnědou košíli a červeně a biele zalamený kříž. Proto když na ně zařval, aby laskavě ihned obrátili své kročeje zpět do šatny, v jejímž vchodu čekal, dělali raději, že je to nezajímá. Ale právě ve chvíli, kdy se nadechl, aby zakřičel podruhé, začalo to na město svrchu padat současně s běsnivým jekotem sirén a lidé zděšeně utíkali k továrním krytům. Ale oni namířili k východu a to jim zachránilo všechno, život i šaty, protože jakmile byli na dvoře s rezatými pláty oceli, dostala hala plný zásah a musel v tom být i mistr v tom klotovém plášti, i ten, jemuž ukradli tyhle montérky.

Ted' se mu to začalo prolínat v hlavě – tato chladná noc a také to, že nemohl usnout, a dotek látky, z níž byly tyhle montérky. A bolení břicha a pak ta řeka, která protékala městem, kde se tohle stalo. Viděl

to znovu – vlny, matné a blýskavé na vrcholcích jako ohnivé chocholy a pak zase kalné a bezbarvé, a hlavy lidí, kteří tu plavali, a věci, klobouky a nějaké ženské hadry ztěžklé vodou. Všechno se to potom rozplývalo, líný proud Labe i lidé, kteří sem naskákali v zoufalé honbě za spásou, než je začali shora polévat tou neuhasitelnou hořlavinou. Přestal slyšet i v tomto mrtvém lese ozvěnu řevu popálených a tonoucích a blýskavé zákmyty bezmocných lidských očí a marné pleskání dlaní o hladinu. Zůstala tam i zde ze všeho jen rezatá a shnilá králičí klec s drátěnými dvířky, která byla otevřena a do nichž se zapletla zvírátko s velikýma růžovýma očima a pomalu se topila. A ta klec plavala stále dál s téma narůžovělýma očima jako ze skla. A nevěděl tehdy ani teď, zda má litovat toto nešťastné město, ty králiky nebo obojí, anebo být rád.

A viděl teď, jak je hnali tenkrát kolem té splašené ohnivé řeky. A jak se najednou ocitli za předměstím Drážďan a byli tak jedněmi z mizivého mála, které to nepotrefilo. Zdálo se mu, že už je marné pokoušet se něco ještě víc zničit. Ale později, když se obyvatelé rozložili na té pláni za městem, kam se vraceły nekončící vzdušné eskadry mnohonásobně zesíleny, již jeho představy vyprahly.

„Kolik je hodin?“ zeptal se nahlas.

„Jestli nebudeš spát, Many,“ odpověděl rozespale ten bez čepice, „zítra chcípneš.“

„Už budou možná dvě,“ řekl znovu ten druhý.

A pak, když se před ním znovu vlnila ta řeka: „Hvězdy dnes nejsou vidět, Dany.“

„Na hvězdy se vykašli,“ zahučel první zlostně.

„Je mi zima,“ řekl zase druhý. „Nemohu spát.“

„V takhle tmavé noci bychom nikam nedošli, Many,“ podotkl na jednou vlídněji první. „Otloukli bychom se o stromy a zabloudili. Po včerejšku a dnešku by nás to zdolalo. Tak alespoň lež.“

„Mohli bychom si přece jen dát nějaké větve pod zadky,“ prohodil druhý.

„Kašlu na to.“

„Tady vedle mne něco je.“

„Tak si to vem.“

„Jsou to větve.“

„Nech si je.“

„To se rozumí, že si je vezmu.“

Stáhl je k sobě a pocitil jehličí, stejně mokré jako tráva a žlutozelený mech a dřevo, kluzce zdrsnělé a studené suky. Odsunul větev bezděčně stranou.

Probděl pak celou noc mlčky, až do svítání a nechápal, proč tak unavené tělo nepřemůže hranici mezi bděním a spánkem. Ustavičně měl před sebou tu tehdejší drážďanskou noc. Bylo to pro tamější horší, myslel si, ale i lepší. Ale to úžasné už před nimi nebylo. A před ním ano. Zaslechl hukot v útrobách.

Vracel se v myšlenkách zpět a prohrabával se v tom, co spatřil tenkrát v té řece. Až bude doma, pomyslel si, bude-li vůbec, poteče Labe jinak než tam, i když se hladina vzduje větrem nebo bouří. Ale to hladové, kručivé v něm, poznenáhlu všechno přerušilo.

3

Kráčeli po hřebenech, ale vlekli se žalostně zvolna a cítili se hned po ránu tak unavení.

Noha prostovlasého otekla. Cítil mokvavě napjatost zhnědlé kůže, plné bláta a kuliček prašného těsta, jako by to bylo olovo. Opíral se o silnou hůl, kterou vytrhl zpod stříšky útulku pro zvěř, a napadal na to bolavé místo.

Nepršelo, i když obloha hrozivě klesala pod temně šedou tíhou. A pak, když k polednímu vyšlo slunce, zmohl se druhý konečně na slovo.

„Jsem docela zkřehlý,“ řekl. „Nemohu to rozchodit.“

„Slunce ti to spraví,“ odpověděl po dlouhé chvíli unaveně prostovalasý.

„Tohle slunce?“

„Ano – protože vychází.“

Druhý se na něho zkoumavě podíval. Spatřil na jeho umazané pobledlé tváři růže prudké červeně.

„Teď jdeme rovnou proti němu,“ řekl pak ten první, co neměl čepici.

„Tam je Německo,“ řekl zase po chvíli, když se nedočkal odpovědi. „Jdeme správně.“

Zase toho druhého napadlo, že první má horečku, protože mu ty špinavé tváře tak zrudly. Proto mu neodpověděl, aby se nehádali. Ale stejně je odolný, myslel si o něm, když uvažuje o takových složitých věcech, jako s tím sluncem, zatím co on jenom jde, zavalen pouze pocitem tuposti.

„Je to dobrá cesta,“ opakoval náhle ten první.

Najednou ho však zase tak strašně bodlo v noze. Podlomil se na okamžik v kolenou a jenom hůl ho podepřela, že neupadl. Píchnutí však přišlo opačně než prve. Nejdříve ve špičce, pak v klenbě chodila a teprve potom v té rozedřené patě. Pokřivila se mu ústa.

„Nevím,“ řekl pak zase po dlouhé přestávce ten druhý, „jestli mám ještě hlad nebo co to je.“

„Je to hlad,“ odpověděl s určitostí první.

„Slunce už zalezlo,“ řekl tupě druhý.

„Vidím je i za mrakem,“ zaúpěl první.

Jak se nyní loudali, bylo to ještě pomalejší než ráno. Nejedli pět nebo šest dní. Mohli jenom pít.

„Kolik jsme dneska ušli?“ zeptal se potom výhružně druhý.

„Snad pět,“ odpověděl mu první. „Nebo deset. Nevím to.“

Díval se do země. Pociťoval ve tvářích suché vedro, které po člověku lezlo jako v ohnívé kouli. Najednou zapochyboval, zda si zapamatoval, že mechy obrůstají stromy jenom po severní straně. A do konce, že slunce vychází na východě a na druhé straně zapadá.

Mraky teď ještě zhoustly a sluneční záře, sama o sobě v této roční době tak chabá, se tříštily někde za nimi.

První se chytí volnou rukou za břicho. Chytly ho křeče. A pak se ho začal zmocňovat nepěkný dojem, že mu vylezl navíc ještě nějaký

jiný hřebík než ten pod patou. Že to měl sundat a hned zatlouci, pokud ještě nebylo pozdě, dokud by botu snadno opět obul. A potom, že je to deset nebo sto anebo milióny malých hřebíčků a že jeho noha je takový veliký hřebík z masa a že se zahřívá při každém kroku; jenomže teplo se tam nemůže vejít a vniká do těla a do obličeje. Ale byl rád, že ten druhý se vlekl tak nevšímavě a že neviděl, jak se drží za břicho.

„Škoda,“ vydechl, „že musíme jít stále jen po hřebenech a lesem. A taky, že jsme ještě nenašli silnici, Many. Snad bychom si tam na něco naskočili a jeli.“

„Mně je to jedno,“ řekl mu druhý.

Chvílemi, jak se žalostně ploužil po mechu a vyhýbal se pudově stromům, aby na ně nenarážel, viděl ještě v duchu své město. Bylo to úžasné. Nebo ne – nebylo to nijaké. Byla to jenom slupka. Prázdná skořápka, do které se vejde to slovo. Ale už vůbec není úžasné – ani trochu. A měl pocit, že zná město pouze z pohlednice, kterou opatřoval jako poklad, a ne z toho, že se tam narodil a žil, než ho odvezli polovojenským transportem. A potom si vybavil zvuk toho města. Potácel se kupředu, zvolna, se stínovým postřehem toho, že jeho společník také ještě kulhá a jde dále a vychutnával ten zvláštní pocit, slyšet hudbu, která v tom slově byla, a polekal se, zda neusnul a v chůzi nezastáenal.

Pak je vyslovil. „Praha,“ řekl před sebe do lesa.

Prohrábl krátké štětiny vlasů a pootočil se, neslyšel však odpověď.

A jak se vláčel po zemi malými krůčky, nesmírně zasláblý, připadal mu ted', jako by se začalo všechno pomalu vzdalovat, ustupovat a propadat se do mlhavého neskutečna, jako kdyby doopravdy nikdy a nikde nic nebylo.

Promnul si zrudlé oči špinavými prsty. Dělal to stále, aby nenarážel do stromů. To ho přece jen ještě bolelo.

K večeru se ještě ochladilo.

„Budeme pochodovat až do setmění,“ zahučel první.

A potom: „Dojdeme možná až k tomu kopci naproti.“

Viděl tam ten oblouk, vzdálený asi kilometr.

Byla to dusná, přerývaná řeč, plná horečky, která ho rozpalovala.

Lekl se ticha. „Tam odtud uvidíme na cestu,“ řekl.

„Je to zbytečné,“ zahučel druhý.

Oddechoval tak těžce, namáhalo ho mluvit, divil se, že ještě jde.

„Co?“ zeptal se polekaně první.

„Všechno,“ vydechl, ale doufal, že nic a že mu to první začne vymlouvat. Musí tam dojít, hučel pro sebe.

Došli tam za úplné tmy. Otírali se o stromy, naráželi o ně a kráceli téměř naslepo k místu, kde byla tma promodralá září nebe. Přestali potom stoupat a podle toho poznali, že jsou již na vrcholu.

„Někam si lehni,“ řekl první.

Slyšel ozvuk svého hovoru sám v sobě jako suchý praskot. Vysychal. Ted', když tu stál, opřen o klacek, sežíralo ho to prahnoucí horko. Ale na těle mu bylo přece jen chladno. Oheň byl pouze dole – a potom zase až nahoře. Pata a hlava hořely společně.

Klátili se jako stébla trav.

„Tady je nějaká budka,“ zaúpěl druhý.

„Kde?“

„Přede mnou.“

„To není budka.“

„Tak co?“

A pak: „Ježíšmarjá, Dany!“

Zavedlo je sem slunce, pomyslel si, to mizerné, všivé, zrádné a pondělané slunce. A ty klikaté hřebeny vrchů. Protože nešli ani metr rovnou. Protože uhýbali v tisících křivkách.

A prvního napadlo, že to zavinila ta nemocná noha, které se tolík musel věnovat, aby to překonal, a ten druhý neviděl, jak špatně se mu jde. Sáhl si na čelo. Všechno, co si pomyslel, se tu naráz spálilo.

„Ráno,“ vyrazil ze sebe, „musíme jít jinak.“

„Lehni si,“ vydechl ten druhý.

Najednou měl pocit, že dnes v noci zemrou únavou a hladu anebo je zavalí nějaká vysoká jedle, která spadne rovnou na tenhle prašivý, povědomý, polorozbořený útulek pro zvěř, z něhož chyběla podpěra.

Prostě se to stane. Bude konec. Už mu polevily ty svírávě bolesti v bříše, které zatajil před prvním. Chtělo se mu spát. Jenom chvíli se to ještě vracelo, jako by tam dovnitř pronikla nějaká surová dlaň a rvala to z něho i s tou křečí.

První se položil vedle něho.

Najednou zaskučel, když mu druhý neopatrně vrazil do té bolavé nohy.

„Co ti je?“ zeptal se ho.

„Nic už,“ zasténal první.

Odněkud sem pronikal vítr. Kůra stromů a podestýlka jehličí s rozpadávajícími se pařezy vydechovaly do noci. Někde strašně daleko od nich se zase ozvaly vrány.

4

Jak se ploužili od rána mezi lesním porostem, podobali se teď, za denního světla, špinavým vychrtlým vlkům. Byli tencí jako stíny.

„Jdeme dobře,“ zahučel ten první. „Cítím to.“

„Tak jdi sám.“

„To ne,“ řekl zas namáhavě.

„Stejně chcípnem.“

„Tamti ve vlaku,“ zastavil se usouzeně ten bez čepice, „by si to s námi určitě rádi vyměnili.“

„Už taky chcípli,“ odsekhl mu druhý.

A potom: „Jenomže bez námahy.“

Pak zastavil těsně před prvním a cítil jeho těžký, horký dech, který měl ošklivou žlučovitou příchuť. Chtěl se dívat do jeho krví podlitých očí zblízka.

„Udalalo nás to,“ vydechl.

„Neudalalo.“

„Jak dlouho jsme nejedli?“

„Nevím, Many. Nemá cenu to pořád počítat. A dneska něco seženu.“

„Neseženeš nic. Tak pojď.“

První se opřel o hůl a vykročil zdravou nohou. Z valné části vlastně šel jenom po té zdravé. Nemocnou vlekl s sebou jako přítěž. Litoval v této chvíli, že tu není po ruce ten polský medik-amputér. Protože by mu ji ufíkl. Došel by tak snadněji. Ještě šel a nikdy nezapochyboval, že tam dojdou. Ani teď. Najednou se mu zachtělo spatřit své město, strašně rád by tam došel. Jdou co noha nohu mine. Nemohou strhnout ani deset denně. Možná že ani pět. Udalalo je to tedy. Ale snad je to neudolalo docela. Vydržel by žít i s jednou nohou, myslel si nyní, ale jenom to dokončit, třeba jinak, a dojít. Smrt byla teď vedle něho. Viděl, že jí vzdorovali strašlivě dlouho. Dohromady vždycky, ostatní jim záviděli, že spolu drží uprostřed všeho toho prokletého svinstva. A Many, jak viděl, se jí už také dotýká. Protože chce zastavit, sednout si někde a nechat se od ní zhlnout. Když se prve zastavili, viděl na sebe upřené ty jeho dvě pološílené podlitiny očí, rovněž spatřil, že se do ní nořil a propadal jako do močálu. A chtěli přece vždycky dojít spolu. Jenže dnes neušli ani pět. A včera, po té noci, se zase dostali v oblouku tam, odkud po ránu vyšli. Smrt byla nyní jako bahno. Cítil to. Dal by třeba obě nohy za to, aby ten pocit ustal.

„Dneska nezabloudíme,“ vyhrkl.

„Zkoušej to sám, Dany. Sednu si tu. Počkám tady.“

„Na co bys čekal?“ zeptal se zoufale prostovlasý.

„Na nic. Anebo někdo přijde. Je mi to jedno.“

Ale nebylo mu to docela lhostejné, jenom si doopravdy dřepl do trávy. Svezl se po kůře stromu. Přivřel oči. Zatočila se mu hlava. Lezou tam pavouci. Větve jsou jako provazové žebříky. Láká ho to tam nahoru. Musel si přece sednout, aby to přestalo. Svěsil hlavu mezi kolena. Je to mizerná hlava, tak těžká. Teď je cítil. Chtějí mu vykousat oči.

„Je tu hrozně moc těch mizerných zvířat, Dany,“ zašepnal.

„Jakých zvířat?“

„Těch pavouků.“ A pak: „Vidíš to jehličí pode mnou?“ Drolil slova v rozeschlých rtech zpola nesrozumitelná. „Sedni si ke mně.“

A ten první, co neměl čepici, zastavil v zoufalé zlosti. „Nemůžu si sednout. Už bych nevstal. Pojd.“

A nakonec: „Když jsi mi prve řekl, abych šel, Many, taky jsem šel.“
„Nevstanu.“ A potom: „Bolí mě v bříše.“

„Vydrž to ještě. Nesmíš se tomu poddávat.“
„Jdi sám.“

Když mluvil, napadlo ho, odlezla ta havěť tak daleko, že je neviděl. „Tak běž,“ řekl pisklavě.

„Vstávej!“ řekl znovu ten bez čepice.

A pak: „Checi to zdolat s tebou!“

Neodpověděl mu. Zvířátka s tisíci nožkami ho začala oblézat, stěží jeho hlas zaslechl. Slezla se snad k němu z celého lesa.

První na něho pohlížel se zarudlýma očima plnýma hněvu.

A pak zachroptěl: „Tak já tedy jdu!“

A udělal krok a sípal za sebe: „Nechtěl jsem to.“ A opakoval: „Nikdy jsem to nechtěl.“ Skoro plakal.

Znovu mu nedal odpověď a díval se, jak za sebou táhl po zemi tu nemocnou nohu a shrnoval s ní jehličí a úlomky větvíček.

Ale jakmile byl první chlapec dál od něho, obklopilo ho zase více těch droboučkých pavouků. Prostovlasý se mu za nimi skoro ztrácel. Každý krok, který udělal, zatarasil přístup vzduchu a světla k němu. Mizel mu ve tmě, ale jeho obrysy ještě bylo vidět, stínově průhledné. Dobře, myslel si matně, že souká tu nohu po zemi tak těžce, že musí krájet tak docela pomalounku a brání tím té prašivé havěti, aby ho tady neudusila. Ale teď už mu zbývá jenom malý kousek, a jakmile ho jeho společník před ním urazí, nalezou mu ta zvířátka do úst a očí a vykoušou mu je se vším, co tam za čelem má, i to úžasné, k čemu se chtěli přiblížit. Přejel si dlaní přes oči. Dotkl se spánků a jenom vzdáleně pocítil, jak jsou horké.

„Počkej,“ zahučel. Zase ta havěť zmizela.

A hned: „Dany, počkej na mě,“ vydechl znovu. Už tu bylo čisto.

Pak povstal, došel v horečce k tomu prvnímu, který se zatím opřel o strom, a vyšli pak společně a beze slova.

Tohle byla docela určitě cesta. Byla však stěží rozpoznatelná od ostatního lesa.

„Když zavřu oči,“ zašeptal potom o mnoho později pihovatý, „vidím všechno jako v biografu.“

„Co?“

„Tu nahou kamennou ženskou,“ podotkl docela potichoučku, „co sedí nahoře na náměstí u kašny a dívá se dolů. Mezi nohami jí jezdí červenobílá tramvaj a zvoní. A v pasáži, hned vedle kina, je střelnice. Tři rány za korunu. Znáš to taky, Dany. Je to Václavské.“

Jak šel se zavřenýma očima, opíral se částečně o toho prvního, co neměl čepici, a zároveň ho podpíral a vedl; a jak ten prostovlasý ted' snivě a horečnatě opakoval jméno města, rozezněly se v něm stovky rozmluv, které to vše dříve přibližovaly.

Cítil to na jazyku. Byly to myšlenky, které by asi nahmatal, kdyby si sáhl do úst. Už tenkrát v nich bylo tohle kouzlo, přenášet je rovnou z tábora až tam.

Ale teď si vzpomněl na to, jak ho jednou polilo to horké, jako teď, kdy uviděl tohle. Začalo se to vařit někde v pravém boku a pak to v něm stoupalo vzhůru, ten hřejivý pocit, který se mu zdola nahoru proléval hrudí a hrdlem a zaplavoval ho jako vroucí moře. To byla ta malá obrovská chvíle, kdy se prvně rozhodli, že do cílové stanice toho vlaku nedojedou. A když si na to dali slovo. A vzpomněl si rovněž na Franka Bondyho, jak jim skoro osm měsíců sliboval, že to učiní „stěžejním bodem svého života“ a pak zůstal trčet na dně vagónu, vedle té bedny sedmihradského.

Ještě před tím je pozval Frank toho jasného podzimního večera k sobě, do zadního traktu dřevěného baráku pro kápa a posadil je na židle, které si opatřil neznámo kde. Před tím už dávno neseděli na takhle pěkných dubových židlích s opěradly a vykrojeným obloukem pro zadnici. Stačilo jim jen sedět a byli okouzleni. Nikdo nemusel nic říkat. Židle pracovaly pro Franka. A pak, když se vyvalovali nenasytne a tiše, oznámil jim polohlasem, že nadešla chvíle, kdy to začnou připravovat. Všechno se v tu ráno obestřelo ztemnělým přísvitem. Chtěl nejdříve, aby opatřili klíč k ženskému oddělení a teprve později oděv bez klikyháků na zádech. Zdálo se jim to zázračně prosté. Otisknou

klíčovou dírku do nažloutlého povrchu pěnového mýdla, jaké dostávali jednou měsíčně. Pak zhotovit klíč, vyzkoušet ho a proniknout hladce napříč ženským oddělením. Tam pak byly dráty poněkud výše nad zemí než jinde, protože tu mokvala země. Němci zde ani nepostavili strážní věž – močál hlídal za ně.

A rozpomněl se, jak to skutečně provedli, a sedmého dne od chvíle, kdy obdrželi tenhle úkol, již zkoušeli klíč, s rozechvělými koleny, protože zatím co u močálu byl klid, tady pendloval po setmění post, a jindy než za tmy to zkoušet nemohli. A jak se hodil k zámku hned napoprvé a dvířka se téměř neslyšným skřípnutím otevřela a zavřela, jako pohádková skála.

A teď se vracel k tomu, jak ten klíč z lehkého kovu slavnostně odevzdali Frankovi. A jak potom začali tušit, že se s tím děje něco, co není docela v pořádku. A jak pak vysledovali, že tam Frank chodí za pěknou Polkou, zaměstnanou ve vězeňské kuchyni. A teď se před ním shromáždila všechna slova, která vypotřeboval Frank na to, aby jim to vyvrátil, a proti nim vypochoďovala v tom okamžiku jiná slova, jimiž ho přemlouvali, aby jim konečně vydal povel k vyražení a vykašlal se na tu dohola ofikanou polskou čubku.

A hned za tím spatřil jenom Franka. Stál tu nyní před ním. Urostlý, s oválnou snědou tváří, tak dobráckou, pěkně krojenými mužnými rty a dvěma starostlivými vráskami; vyprávěl něco svým příjemně hlubokým, trochu ochrapštělým hlasem. Jenomže všechna slova, která mu klouzala z úst, se mlhavě rozplývala jako nehlucná bělostná pára, protože jimi nic nevyjadřoval. Doprovázel je přesvědčivě poklidnými gesty. Ale teď ta němá řeč dostala zvuk. Zaslechl, jak opakuje – při nejmenším už po sté! – že s nimi půjde a že kdyby se mu na cestě něco přihodilo (tak vidíš, starý hlupáku, už se to stalo, poněvadž jsi zůstal trčet ve wagoně a už třeba nežiješ!), aby došli do Prahy bez něho. Aby se hlásili ve Vavřincově ulici, v přízemí, bílé dveře vlevo hned za schránkou na poštu, v čísle 15. Tam měl svou snoubenkou, na kterou možná myslí i u té Polky a které psal, když u ní právě nebyl. Od tutu mu také posílala prostřednictvím dvou českých dělníků v továrně balíky s jídlem. On jí psal opět dopisy na černo. Vavřincova, číslo

patnáct. Frank nyní odešel někam dozadu. Zůstalo tu s nimi jen jméno té ulice a číslo domu.

Uchopil prostovlasého kolem krku.

„Takhle se mi jde lehčejí,“ zaúpěl vděčně ten první.

„Chyt' se mě ještě pevněji, Dany,“ zahučel k němu. Rozevřel pomalu oči. Světlo však stále pálico tak pronikavě.

A potom zahučel velkomyslně: „Jestli se ti jde takhle opravdu líp, Dany, můžeme tak jít pořád.“ A snivě: „Třeba až tam.“

5

„Tu ženskou zabijeme,“ zasténal první.

A potom: „Jinak by nás prozradila.“

Už přestalo pršet; chladem z nich odešly horečky. Civěli ze skrytu v houšti na zarostlého muže; vedl tence protáhlou koženou uzdou ryzáka za pluhem. Úhor se svažoval dolů k vesnici, odkud prve přišla ta žena. Donesla mu hliněný krajáč a džbánek. Odložil je na mez, ale tak, že to nemohli vzít. V té chvíli se v nich zrodilo tohle odhadláni – zabít ji, a ten pihovatý to jen dříve vyřkl. Vousatý oráč pracoval pomalu, jeho kroky se přizpůsobily línému tempu koně; tíha země, kterou převracerl, se blátilivě a černě obrážela v jeho tváři. Hliněné nádoby byly vždycky v jeho dohledu, at' kráčel tam anebo zpět.

„Dívej se, kam jde,“ řekl druhý. „Tamto je asi jeho dům.“

„Je to její dům,“ odpověděl první dusně. V jeho očích se zabloudil vlčí zákmit.

Žena zapadla do malého stavení s narudlou střechou a dvěma malými okénky, dál od dřevěného přístavku, kde byl chlév. Německý ovčák, uvázaný na řetězu, je cítil a divoce štěkal. Někde ve vesnici mu kvílivě odpovídala fena. Žena zavřela za sebou dveře.

Sešli potichu dolů. Zastavili se v houšti.

„Jak to uděláme?“ zeptal se blouznivě první. Vjížděl si prsty do vlasů.

„Počkej,“ odpověděl mu hučivě. Ale napadlo ho, jak se teď začal chvět předtuchou jídla, že kdyby tam šli oba, bylo by to lepší, protože jeden by si jistě vzal více než druhý. A zatoužil zároveň po tom, aby tam šel sám. Pocítil zášleh strachu, ale zahnal ho vidinou většího sousta.

První na něho upřel oči s horečnou tázavostí; úzkostně myslel na to, že on již není schopen podniknout tohle sám. Jak se mu vybavila někde na patře vůně potravy, pocítil náhlou závrat, jako kdyby se měl zhroutit na zem. Nechtěl, aby to jeho společník viděl. Třeba by se najedl, napadlo ho, a šel dále sám. On mu to chtěl přece také udělat. Ráno. Nebo to bylo včera.

„Neudělal jsem to,“ řekl nahlas.

„Co?“

První, co neměl čepici, se polekal. Mlčel.

Stál tu již asi hodinu, stále jen mlčky. A pak viděli, jak se v záhrádce domku mihla žena v zástěře. Rozsypala krmení slípkám. Předtím polaskala ovčáka. Štěkal neúmorně.

„Udělá to jeden,“ pronesl konečně druhý.

„Kdo?“

„Rozlosujeme si to.“

„Tak řekni číslo. Ale honem, od koho mám začít.“

„Patnáct. Ode mne.“

„Jsi to ty, Many,“ vydechl horečně po chvíli ten první. „Musíš jí zabít.“ Zmocnil se ho pocit, že když jeho společník tu ženu nezahubí, už nikdy nikam nedojdou. Zatoužil po tom, obvázat si tu nohu. Mohl by jí říci o obvaz. Ale to už nemusí. Jen at' tam jde. Ale at' se vrátí.

„Dobře,“ sípal druhý. „Zabiju ji.“

Nedovedl do sebe vstřebat, že to udělá tímhle klackem, který měl jeho zraněný společník doposud v ruce. Náhle se mu to zjevilo jako něco nesmírně jednoduchého. Prostě ji přetáhne přes hlavu. Tím to začne i skončí.

„Kdybys to neudělal,“ zakvílel první, „udělají to pak s námi.“

„Půjč mi tu hůl,“ požádal ho. „Zabiju ji hned, Dany, jakmile mi dá to žrádlo.“

Najednou v sobě nenacházel důvod, proč by to neměl udělat. Vyba-vil si před sebou, jak ji před okamžikem viděli. Byl nyní rád, že to na-něho padlo. Teď se zase střetl s tím vlčím pohledem. Planuly mu oči hltavostí, jaká v nich odumírala a rostla. Viděl jeho vychrtlou postavu a těžké modré kruhy pod jeho zraky. Představoval si, že vypadá také tak. A najednou to prostě viděl – zabije ji a ženská chcípne zrovna tak mizerně, jak měli zajít oni dva v tomhle lese a tisíckrát předtím.

„Tady je,“ podával mu klacek ten první, co neměl čepici. „Ale ne-nechávej ho tam.“

Byl jistě rád, že nejde, protože věděl, že k tomu, aby tu ženskou zabil on, by spotřeboval spoustu síly. Zase zatoužil po tom, zout si tu botu. Ale jen se posadil.

„Než to uděláš, Many,“ zahučel, „vyraž z ní, jak je daleko tam.“

„Věříš,“ zašeptal potom ten druhý s pihami a blátem na čele, „že už vůbec nemám hlad.“

„Zeptej se jí na to,“ hučel prostovlasý.

„Nevím, co to je, Dany,“ šeptal vzrušeně, „ale už ho nemám.“

Napadlo ho, že když se to má s člověkem stát z hladu, že asi již necítí potřebu jíst. Jídlo je však ted' na dosah. Může si tohle my-slet. Večer by si asi lehli a pak už nevstali. Ten první by se ho stále ptal, zda spí, on by říkal, že ne, a pak by usnuli oba. A nadobro. Jenže to všechno nebude proto, že tu ženskou zabije, ale předem, v sebeobraně.

„Tak jdi, Many,“ vyrazil ze sebe sykavě ten první s hlavou bez čap-ky. Ale pomyslel si, že kdyby mu měl druhý upláchnout i s klackem, že by snad bylo lepší, kdyby šli ještě pár metrů o hladu a pak zemřeli spolu.

„Už jdu, Dany,“ odpověděl mu.

Viděl jeho přepadlý obličej. Ztrácel se tak matně. Ale není přece noc. Ale v téhle tvářičce proti němu to už je. Je tam mlha, hvězdy a tma.

„Tam?“ zahučel nepřítomně.

„Počkej tu na mě v tomhle roští, Dany,“ řekl druhý. „Leze ti to na mozek. A nikam nechod.“

Ted' půjde, řekl si, a bude to, jako kdyby šel velbloud v oáze pro vodu. Nebo auták pro benzin. Natankují si prostě a pojedou dál. Jenže bez toho by se nehli. Je to strašně jednoduché. Nejdříve chtěl vyběhnout. Ten vousáč nahoře právě jí. Budou mít stejný oběd jako on. Poznal hned, že běžet by nesvedl. Plížil se k domku pomalu, hladově, čihavě a chtivě.

Věděl to hned, jak sem vstoupil. Musí ji zabít. Všechno ostatní v něm pojednou odumřelo. Obklopilo ho to tak náhle a prudce. V první chvíli se tomu bráníl. Zmocňovala se ho závrať. Pohled mu padl na stůl s ubrusem z červeného lnu s bílými třásněmi. Ale viděl i ostatní zařízení. Židle s hranatými řezbami. Modrá kredenc se žlutými hliněnými hrnkami a plechovou krabicí na chleba. Na stěně pověšený porcelánový mlýnek na kávu s dřevěnou klikou. Zatočila se mu hlava. Jediné, čeho se mohl přidržet, byla hůl a ta myšlenka, že ji zabije.

Tak lidé mají tohle, myslel si potom. Bože, to je strašné, že je ještě tohle. Když oni jenom tak jdou. Je ta cesta tak zabíjela. A tady je takováhle jizba. A ta žena. Ted' si povšiml, že se za ní batolí děcko. Sevřel klacek pevněji. Ještě pevněji. Nesmí mu vypadnout, až to udělá. Udělá to. Neřekne před tím možná vůbec nic. Nedokázal by ze sebe vyrazit ani slovo. Všechno je tu tak prosté. A tak ho to omračuje. A jak svíral zuby a připravoval se k úderu, vyplul mu před očima jiný stůl a ubrus, docela bělostný. To bývalo v neděli, když byli všichni doma. To už nebudou nikdy. Ale tady jsou doma každou neděli. A nikdy je nenapadne, že by to třeba nemuselo být. Náhle se mu začalo honit hlavou ještě mnohem více podob než ta s tím ubrusem. Sledoval jenom některé z těch vřívy zákmitů v sobě. Ale bylo zde všechno. Vtělilo se to do té příší vteřiny, kdy pozdvihl klacek proti ženě. Ted' to muselo přijít. Zkřivil ústa. Počká jen, až mu ta žena dá k tomu nějaký popud. Toužil strašlivě, aby se ho zeptala, co chce. Pak ji uhodí. A děcko udělalo krůček k ní. Nemohl ze sebe vyrazit ani to nejmenší. A žena mlčela. Tak to ještě neudělal.

Byla to strašlivá chvíle, kdy tu stáli, oba oněmělí, žena strachem a on doutnající i odumírající nenávistí k tomu, že si ta žena žije tak všedně

uprostřed téhle prašivě krásné jizby a její muž orá někde v lese a ona mu vaří a nosí nějakou mizernou šlichtu, a obdiv k tomu, že to tak může být v téhle ohavné době, v něm stoupal a klesal prudkým dechem a ochromovalo ho to i pobuřovalo k šílenství, jež tkvělo v jeho mlčení.

„Co chceš?“ zaúpěla žena.

„Něco k jídlu,“ vydechl.

A potom: „Pro dva.“

„Dobrá,“ pokývala žena.

Měla obavu otočit se k němu zády, i když stál daleko od ní. Držela jednou rukou dítě a druhou otevřela modrou plechovou krabici na chléb. Holčička se jí držela sukně, sotva dvouletá, s červenými tvářemi a modrýma očima a ukazovala, že chce jeho hůl. Pak sklonil klapcek a řekl si, že tuto ženu zabije teprve, až mu ukrojí chléb. A potom, když odřízla dva silné tmavé krajice a položila je na stůl a ustoupila zpět až ke zdi, napadlo ho, že to udělá pravičkou, zatím co levou shrábne ty chleby. A hned ho také napadlo, že v jedné ruce nebude mít možná tolik síly. A bylo tu ještě něco, že se žena tvářila tak poděšeně a zarputile, že úžila ve strachu oči, ale neustále kryla tělem dítě; a že neměla uniformu a vypadala tak obyčejně v téhle umazané zástěře, že to stále odkládal.

„Víc nemám“ řekla příškrceně. „Omastek také ne.“

„To nevadí,“ vydechl znova. Ted' spatřil v jejích očích jen strach. Strčil chléb za blůzu. Chápal, že se ho bojí. Musel vypadat děsně. Se sterou slupkou špínky a krví podlitýma očima a horečkou, kterou přestal cítit. A byl rád, že tak vypadá, protože to byl jediný přínos téhle prašivé cesty. Ted' dostal strach, že se mu nebude chtít ji zabít, když již dostal ten chléb. Bože, proč se mu to nechce udělat. Ustupoval ke dveřím a rozrazil je zády. Ted' by měl skočit a praštit ji, ale přece věděl, že neskočí a neudeří. Najednou ji začal litovat. Že se tak chvěje. A protože vypadá tak děsně vedle toho dítěte. Něco se té ženě třáslo v hrdle, i když nemluvila. A pocítil chléb na kůži svých rozhalených prsou a současně s tím i vděčnost k tomuhle roztřesenému stvoření s uzounkýma zelenošedýma očima.

„Děkuji,“ zahučel.

Vycouval a zavřel dveře klackem. Obešel opatrně psa a pak dostal chuť běžet. Ale nešlo to ani ted'. Šel jenom trochu zrychleným krokem. Zase si uvědomil ten chléb na hrudi. Ozvala se v něm dutě výčitka. Proč to vlastně neudělal? Několikrát se otočil. Žena nevycházela. Jenom ten pes tak štěkal. A fena v nedaleké vesnici mu ustavičně kvílela svou psí odpověď. Jestliže nevyjde, řekl si, je jedno, že ji nezabil. Nevyjde-li ted' dlouhou dobu, ušetřil si tím hromadu sil.

„Máš to?“ zeptal se zoufale první, co neměl čepici.

„Mám,“ odpověděl mu povzbudivě.

„Zabils ji?“

Mlčel. „Ne,“ připustil potom.

„To byla chyba.“

„Tumáš,“ hodil mu jeden krajíc.

„Musíme hned odtud,“ zahučel. „Šla za tebou?“

„Nejdříve to sníme,“ odpověděl.

„Dej mi tu hůl,“ vydechl první. „Ta svině za námi někoho pošle.“

„Nejdřív to sněz,“ opakoval ten druhý zlostně.

Věděl, že na tom něco je, a současně mu to připadalo nespravedlivé. Sedl si proti nemocnému a každý ted' svíral v dlani krajíc a nikdo z nich se nemohl odhodlat ukousnout první. Byla to obrovská chvíle, tenhle chléb, v téhle situaci, kdy to znamenalo tolik. Ale sedělo tu také něco nejistého hned vedle nich, co neviděli. A tušili, že je to v tom, proč ji nezabil.

„Tady máš tu hůl, Dany,“ zašeptal ten druhý. Pozdvihl konečně krajíc k ústům.

A ten první uchopil hůl. Sevřel ji křečovitě, jako kdyby na síle tohoto stisku bůhvíjak záleželo; díval se na něho jako u vytržení a najednou se mu strašlivě chtělo žít, tváří v tvář tomuto chlebu, zahnat tu prašivou bolest v noze alespoň na pár dní, než tam dojdou, a pozvedl k ústům také svůj skrojek a zaklovl se do něho divoce a zprudka. V ten okamžik pocítil strašlivé bodnutí v dásních. Bylo to, jako kdyby dostal zevnitř ránu pěstí nebo jako by mu někdo začal jezdit ostrými rýhami struhadla po patru a na jazyku a vrážel mu to celé až hluboko do krku.

S bolestí v zarudlých očích naplněných slzami a s úšklebkem, který tomu druhému připomněl šílenství, vyplivl sousto zpět do otevřené dlaně.

„Co je ti, Dany?“

„Nejde to jist,“ řekl mu zoufale.

A pak: „Něco mi chytlo v puse.“

„Od čeho?“ podíval se na něj starostlivě.

„Nevím!“

A potom: „Zkus to sám, Many. Snad to mám jenom já.“

Druhý si opatrně ukousl. „Nejde mi to taky,“ řekl. „Opuchla nám ústa.“

A hned: „Nejde mi to ani trochu,“ sténal. Cítil bezradně to zoufale pálivé na dásních a na patru, všechno mu natékalo doteckem chleba, každé zrnko se převalovalo po tom oteklém.

„Musíme to rozmáčet ve vodě,“ vyhrkl pak.

Seděli tu vyprahlí, zoufalí. Hubené tváře se jim zevnitř najednou nadouvaly.

„Vrátím se tam,“ zahučel najednou ten druhý k tomu bez čepice.

A pak: „Ta ženská mi musí dát nějaké mléko. Má tam snad kozu nebo krávu. Když mi to nedá, zabiju ji teprve ted.“

„Vezmeš to i pro mne?“ zeptal se ten první po dlouhé chvíli, kdy druhý mlčel.

Chvíli čekal na odpověď. Přišlo jen tiché pokývnutí.

Byly tu na zemi dva kamínky, docela bílé, jako plošky domina; zapomněl najednou na všechno a začal si hrát. Tvář měl stále plnou slz. Posouval kameny vsedě sem a tam a přibral si ještě plochý křemínek. Všechno bylo znenadání jiné, prosté, bolest odešla a zapomněl docela, kde je.

„Půjč mi ještě tu hůl, Dany,“ skočil mu do toho pak ten druhý.

Žena je pozorovala bedlivě a dobře viděla, jak potom odhodili do houští prázdné hrnky už bez kávy (kterou jim prve dolila vodou) a jak se cpali měkkými zemáky, které vyndala z kamnovce, napolo ohřáté. Nechápala divoký úsměv, který jí vrátil ten vyhublý chlapík

s trčícími vlasy a očima planoucíma smrtí. Dívala se na ně poté, co vyšli do lesa, a spatřila také, jak se ten jeden, který v jizbě nebyl, ploužil jako raněný vlk. A jak ho ten druhý, který se prve tak divně usmál, vláčel s rukou kolem ramen. Vzpomněla si, jak se předtím polekala, když otevřel narudlá ústa, aby jí dokázal, že ten chléb je pro ně tak tvrdý a že ho nemohou jíst. Viděla červené, napuchlé a páchnoucí maso za jeho rty.

Dostala nakonec zlost, že k ní vstoupila tahle špinavá noha. Někdo to mohl vidět. Nejdříve vyběhla pro oba hrnky a pak je omyla v teplé vodě. Ale zvědavost se změnila v bázeň. Mohl to někdo vidět. Hnětlo ji už jenom to. Nechtěla za nimi pouštět psa; měli přece tu hůl. Posléze, když si byla jista, že se již nikdo z nich nevrátí, že obcházejí obloukem cestu, kde oral na úhoru její muž, zahnala psa do boudy a přikázala mu, aby hlídal. Pak vzala do náručí děcko a opustila domek. Třeba to nikdo neviděl. Ale co kdyby? Nejdříve přemítala, zda jít k muži anebo raději do obecní úřadovny. Zvolila druhé.

Šla je udat starostovi.

6

„Jde se mi už líp, Many,“ lhal první.

„Snad tě to docela přejde,“ utěšil ho ten druhý.

Chvílemi viděl jeho skrčenou nohu, když se tíží botky zhoupala kůředu. Ale většinou ji vláčel jen po zemi. Napadlo ho, že teď by mu mohl první tu botu půjčit, aniž by byl poškozen. Bylo to nepříjemně vtírávě; zaháněl to – snažil se myslet spíš na tu měkkou hmotu z chleba a brambor, rozmáčenou v kávě. Tohle již svedl jejich jazyk skoro bezbolestně prohnist.

„Teď už to vydržíme,“ dodal k prvnímu.

„Určitě,“ zamumlal.

Dotkl se levíčkou země a píchnutí, které mu projelo tělem, bylo jako svižná jehlice. Rychle pokrčil nohu a zvedl ji. A pomyslel si, že je ještě dobré, když má sílu ji skrčit a táhnout ve vzduchu. Ale pak

pomyslel na spoustu kilometrů, které mají ještě před sebou, a měl dojem, že nedojde už ani metr.

„Pojď krapet rychleji,“ pobídlo ten pihovatý prostovlasého.

A potom, když první sevřel pevněji hůl a opřel se o něho o poznání víc: „Pár metrů.“

Myslel na to, jak se mu zdá teď všechno odlišné od té chvíle, kdy vstoupil do světnice, kde stála žena. Měl chuť střást cizí paži na svém rameni. Byla těžká a překážela mu v cestě. Ne, nesmí si tohle myslet, napomínil se. Ale ta ruka snad vážila cent.

Nutil se upnout k něčemu, co už se stalo, aby nemusel myslet na tuhle chvíli a necítil tu nepříjemnou tíži. Zazdálo se mu, že vidí Vavřincovu ulici a dům číslo 15, přesně tak, jak jim o tom tolíkrát vyprávěl Frank. Nějak se to pomíchalo. Spatřoval tu ulici dohromady s ženou v jizbě a ten lněný ubrus s bílými trásněmi. Vcházel do ní, jako kdyby ústila právě v téhle mezeře mezi stromy, zdravil a omlouval se té ženě, že jí prve našlapal na podlahu, protože si neočistil boty. A pravil, že to opraví a strhl červený ubrus a pořádně si je otřel. Všechno to bylo před ním na konci támhle toho smrků a mechů a trsy borůvčí a brusinek bez přechodu přecházely v dlažbu. Uviděl to, jako kdyby tu pobýval odjakživa. Neširokou pražskou ulici s domy a oprýskanou omítkou a se starými plynovými lampami po bocích chodníků jako ozdobnou obrubou. Bylo to nepěkné, ale útulné pro něco, co před sebou mlhavě viděl a co cítil, ale co by nedovedl postihnout do slov. A byl si jist, že ta ulice tak vypadá i teď, kdy se uhodil volným ramenem a hlavou do stromu a shledal, že je stále ještě v lese. Musí sem zase vstoupit, řekl si. A uviděl znova, jak teď ta žena odcházela. Pravila na odchodu, že se mohla zachovat líp, ale že toho lituje. Už tu byl jen dům. Polilo ho určité uspokojení, že tenhle den dobře zná a že do něho vstoupí jako starý známý do něčeho, kam chodil často již před tím.

A jak šel, obtížen tou rukou kolem ramen, rozpomenul se ještě na jednu tvář, která byla právě tak pobledlá, jako prostovlasý chlapec vedle něho. Byla to bledá, později pak docela zežloutlá věc, na níž byl

vyznačen nos, oči a ústa, a to všechno jako uhněteno z vosku, k nerozeznání od lidské kůže. Jak se ten chlapík jenom jmenoval? Pamatoval se na něho proto, že se tak dlouho nechával bezbranně oblézat blechami a pronárodem vší a hromadou jiných ošklivých zvířátek, aniž je zaháněl. Tahle malá verbež mu pochodovala po límci košile jako po estrádním cirkusovém můstku, ale nic tu nepředváděla, jejich práce byla docela všední; roznášet horečku a tyf. Ten mírný chlapec ležel vedle nich obou hned v rohu vagonu, a když nastoupili do posledního transportu, neprotestoval proti ničemu, ani když mu ostatnílezli přes hrud' a přes břicho anebo si mu stoupali na ramena, když se jim chtělo vykonat malou potřebu přes okraj vozu. Pažení, podlaha vagonu i jeho šaty pak páchly čpavkem. A jak tam ležel, museli hlídat tu verbež, aby na ně nelezla. A tak bezděčně pozorovali, jak se to všechno, co mělo tisíc podob, vlnalo do jedné, která byla všeobsáhlá. Ale nezase tak, aby ji mohli postihnout jinak než tím ohavným slůvkem, jehož se báli. Byla to malá, zlenivělá smrtka. Vlezla si mu na žluté tváře a do jeho očí, usazovala se mu v křívce u koutků úst a na rtech, na nichž se nenašlo ani slovíčko, jímž by se snažil ji odehnat. Vždycky na něho někdo šlápl tím víc, čím bezvládněji tam ležel. Později potom do něho museli kopat, aby se probudil. Bylo nepříjemné se dívat, jak tam seděla a jak se jí poddával. Usinal a věděli, že se neprobudí. Vlak se houpal a kolébal jeho žebrovitým tělem. Štoucharali do něho, aby ale spoň koukal na nebe. A pak dali ostatním na srozuměnou, že kdo na něho napříště šlápně, když hodlá pokropit svým mrňavým nažloutlým postříkem přes pažení louku podél trati, dokud ten chlapec nebude mít tohle všechno už s konečnou platností za sebou, že se dostane do křížku s nimi oběma.

Otočil se ted', aby se přesvědčil, že tvář plavovlasého ještě není tak žlutá. Ale byla strašlivě bledá, růžové obláčky z tváří něco sválo a tohle již vypadalo tak voskově, jako tamten hoch v rohu vagonu, jako jeho nos, z něhož pak snímal vši a věnčili jimi cestu u strouhy podél trati, aby nakazili celé Německo. Najednou před ním začala zase křepčít ta divná zvířátka a ten žlutý chlapec. Bylo to těsně před

ním – bílé vši a načernalé a nahnědlé blechy. Přidal do kroku, aby to rozrazil svým tělem. Za kadlubem čela mu vězelo něco, co ho hnalo tak zoufale k tomu, rozehnat honem tuhle vidinu. Ten v rohu vagonu byl podélánek. Ale oni ne. On si nedokázal udržet ani takovýhle poslední kousek života, oni to svedou. Ale když neodejde všechno, co vidí ve vzduchu před sebou, nesvedou nic.

„Musíme jít rychleji, Dany,“ zahučel teď k chlapci vedle sebe. Nechtěl spatřit jeho tvář. Toužil jen po tom, jít rychleji.

„Ano,“ vydechl ten první, který neměl čepici.

Ústa, jimž se vyhýbal, se stáhla úšklebkem divoké křeče. Chytil se ho prudce, snad aby ho neodhodil, a poskakoval o holi vedle něho.

Jejich zraky se však přece jen střetly, planoucí, bojácné, odhodlané, zoufalé a s povlakem naděje, tím vším, co v nich bylo, ale až potom, kdy sklouzl pohledem k jeho botě. Chtěl mu to říci. Ale stalo se něco mimo jejich společenství. Proniklo to sem zvoláním, odněkud zdola, neboť nyní stoupali, a prudce a znenadání.

„Stůjte!“ zařval tam odtud z níziny stařecky chrčivý hlas.

Druhý se pootočil za směrem zvuku. Viděl to naráz všechno, tucet mužů dole mezi jedlemi, s puškami v rukou a hnědými páskami na rukávech. Nad nimi hučel vítr, který měl za chvíli přinést déšť, a pak problemsko větvemi několik výstřelů.

„Poběž nahoru,“ vydechl k prvnímu.

„Tak běž!“ odpověděl mu zoufale. Pokusil se našlápnout na levou nohu a také vyběhnout, ale žalostně zaúpěl a belhal se o holi, na jedné noze, téměř stejně tak pomalu, jako šli prve.

Druhý srazil všechno, co se mu prohnalo hlavou do jediného – prchnout. Zkusit to ještě. Bože, teď, anebo už nikdy. Dostat se rychle na hřeben svahu, dřív než ti podélanci zdola; pak půjdou oni dva dolů po opačné straně, zatím co ti staříci se budou ještě drápat na vrch. Ale blesklo mu hlavou ještě něco, jen jako ozvěna, že ten první nedojde. Pocítil k němu strašlivou lítost. Ten pocit, že ho odstrčí, upustí na zem jako obtížnou věc, ho cele opřádal. Ještě ho vlekl. Ale každou chvíli to udělá – pustí ho. Bože, on ho před tím také tak vlekl, když utíkali od vlaku.

„Dělej!“ zahučel hrubě. A: „Zdržíš to, Dany, dělej!“

„Běž sám,“ zachroptěl ten první zoufale.

Poskakoval divoce po jedné noze, stále těsně za ním, zabodával hůl na krok před sebe a pak k ní pokaždé skočil a držel se ho křečovitě, aby tu nezůstal.

„Stůjte!“ ozvalo se znova tam zdola.

A pak zaslechli třeskavou sérii výstřelů, stále někam nad ně. A jak se nyní ten druhý pootočil, viděl (nebo si to zase tak horečnatě a bleskově vybavil, v jediném zákmitu mezi tím temným, co v něm hučelo, a tím úžasným, tím světlým a krásným, kam se chtěli dostat) to jedno, aby běžel. Jenom nahoru, vříto v něm uvnitř a zase se ozvalo bodání v bočích, hučení v prsou, ta šílená sípavost mezi žaludkem a hrdlem. Jeden z těch staříků tam o kus dolejí pod nimi se zastavil; opřel se o strom (zatím co druzí postupovali krokem v řetězu s pětimetrovými mezerami) a pečlivě zamířil. Drali se ted' alespoň sto metrů před nimi, prodírali se porostem. Stařík cílil na toho prvního, který šel o poznání níže. Ale ve chvíli, kdy vystřelil a kulka opustila hlaveň, stalo se tisíc nahodilých věcí, z nichž jenom dvě byly postřehnutelné a rozhodující. Jak ten druhý vláčel svého polomrtvého společníka vzhůru, jak jím trhl, zakopl ten prostovlasý za ním o kořen, upustil hůl a spadl. A v té chvíli kule, která by byla před setinou vteřiny prolétla jeho páteří, pokračovala v cestě, prorvala si dráhu rukávem paže, která mu pomáhala vstát, nedotkla se masa a hvízdavě utonula v jehličí a v tom proklatém mechu, do něhož se tak hluboce propadaly nohy i hůl. A pak se první postavil na nohu, chytily se znova a postupovali pod výstřely k hřebenu.

„Jdi sám, Many,“ sténal první.

„Drž hubu!“ hučel zlostně ten druhý.

Už potom mlčel na jeho sténavé žádosti, vláčel ho skoro jako balík, jeho noha se šoupala po zemi a hloubila mezi jehličím ostrou rýhu.

Bzučelo jim to hluše kolem těl. A ten druhý nemyslel na nic, jenom že se tam musejí dovléci a oba společně, anebo raději do sebe nechat nastřílet olovo. A pak se převalili přes hřeben a hned vstali a vláčeli se dolů, již mimo dosah výstřelů, jako dvě odrané, neživé atrapy, tak tenké, že je mohl pohánět vítr.

„Jít mohu,“ řekl ztěžka první. „Ale utíkat ne.“

A potom, s ošklivou nechutí k sobě samému: „Něco mi spadlo do boty hned první den, Many. Nějaký malý ostrý kamínek. A k tomu ještě vylezl hřebík. Ale sundám si to až večer.“

Opět se prodírali světle zeleným porostem.

Druhého napadlo něco strašně hloupého: že je tolik zelených barev a že z dálky vypadají jako jediný odstín.

Otočil se – staříci sem dále za nimi už nešli. Snad se báli, že mají zbraně a čekají, až se na horizontu objeví jejich stařecké hlavy.

„Myslíš,“ zeptal se ten druhý potom, když v něm po strašně dlouhé chvíli už utichlo hučení v prsou, „že je za námi poslala ta ženská?“

„Třeba lovili,“ odpověděl ten první.

A pak: „Ale spíš je poslala.“

A nakonec hluše: „Měls ji zabít, Many.“

Potom zase vstoupili do borového lesa a kráčeli podél silnice a byli si téměř jisti, že nalezli směr, který doposud hledali. Pod nimi se táhla dobrá asfaltová cesta. Občas tu projel kamion vojenských automobilů, dvakrát dokonce civilní nákladáky a poté osobní vůz. Napadlo je skoro současně, že dělali chybu, když to chtěli zvládnout pěšky. Mohou se přece také svést. Ale nikdo z nich to neřekl, i když věděli, že se teď obírají právě jenom tímhle. Silnice byla vlhká. Pak po ní zase dlouho nic nejelo. Přesto se jim zdálo, že je to správná cesta.

„Už možná daleko nepůjdem,“ řekl první.

A potom, když druhý mlčel: „Naložíme se někde u nějaké serpentiny a pojedeme.“

„Jak dlouho by to pak mohlo trvat?“ zeptal se druhý, ale věděl to sám, jen to potřeboval slyšet.

„Až tam?“ zeptal se vyhýbavě první. Bál se to říci. Bylo to neuvěřitelné krátké ve srovnání s tím, jak dlouho jím trvalo, než došli sem.

Místnost, do níž je odvedli jako zajatce, byla vlastně obdélníkovou předsíní starostovy kanceláře. V tomto hnízdě, k němuž se prve přiblížovali, protože tu byla ostrá zatáčka, kde všechna vozidla musela

zpomalit a kde se chtěli vyhoupnout pod korbu některého nákladáku a jet tak daleko, jak by jel on, je starosta chytil. První hledal jeho oči. Vyhnu se tomu. Konec, řekl si suše. Pro tohle to tedy dělali. Bože, jenom pro tohlecto! Ani se již nemuseli namáhat útěkem. Odtud to nešlo. Počíhali si tu na ně tak chytře, aby se nemuseli obtěžovat honbou v lese. Najednou stáli starostovi muži před nimi a vedle nich, a když se pootočili, spatřili, že byli i vzadu. Všichni s ostře nabitymi puškami, s cizími tvářemi a starosta sám s těžkou armádní pistoli a snůškou slov, která ploše doznívala na silnici jako něco nesmírně zbytečného; ze pohnou-li se jenom stínem, vypálí všechny zbraně rovnou do nich.

Dovolili jim později usednout na tuhle dlouhou lavici, kde sedávali vesničané. Pak se bude asi muset umýt, napadlo ho. Předtím hodiny stáli, a když se ten první zhroutil na zed', povolili jim tohle. Bylo tu teplo. Ale možná že teplo vězelo jenom v nich. Lekal se těch chuchvalců červeně ve tvářích toho prvního. Bylo to, jako by je tam někdo napíchal mezi uši a lícní kosti. Sám to také tak cítíl. Jistě opět přijdou za chvíli ta zvířátka a budou ho dusit. Musí se soustředit na to, co tu je. Toužil po tom, moci se napít.

Hlídal je stařík s prastarou vyblýskanou manlicherovkou na klíně. Šramotil občas závěrem, aby jim dal najevo, že tahle stará zbraň ještě dokáže spustit. Měl na sobě plášť z hnědého voskováného plátna, takže vypadal jako kožený. Ale nebyl. Vytáhl si pak z náprsní kapsy balíček v novinovém papíře. Rozbalil jej a začal ukusovat chléb a přitom pečlivě skládal papír do malých čtverečků. Kdyby to byla voda, napadlo ho, skočil by a vypil by mu ty noviny z dlaně. Doušky však šustí docela jinak než papír. Prve jim nebrání, aby spolu mluvili. Už bylo po výslechu, nemohlo k ničemu dojít. Mohli se dohovořívat, že až pro ně v sedm hodin přijede motorová hlídka, o níž mluvil prve starosta, a zaveze je tam, kde se to má stát, zkusí ještě přepadnout stráž. Už tomu nevěřil, že to udělájí, ale mluvit o tom bylo tak zoufale příjemné. A snad tomu věřil, a nevěřil naopak tomu, že se to nestane. Byla to slova, neurčitá, mlhavá, prodlužovala vše někam, kam ani nedohlédl; ale pod ním proplouvaly myšlenky docela jiné, i o tom, jak to zadunělo,

když se první svezl podél zdi na podlahu, než mu vrátili hůl, o niž se opíral, a kterou mu pak vzali, když se posadili. A všechno hořelo tím teplem z vnějška i zevnitř. Ale pak jim stařík zapověděl mluvit.

Tak bylo také už zbytečné, že předstíral, že nedovede německy a nechal mluvit jen Danyho. A stejně bylo nanicovaté, když potom řekl věc s tou adresou. Starosta měl koženou tvář, jenom ten okurkovitý čenich v něm trochu ušel. S drzou houževnatostí mu chtěl pověsit na tenhle nos, že nejsou židy, jak se pan starosta domnívá (ale on jim to tvrdil hned a nepokrytě), nýbrž Pražany z Drážďan, kde jim po tom děsném náletu (o němž možná slyšel) uhořelo všechno i s papíry. Ale že si může čistotu jejich původu ověřit na policejním komisařství, třeba telefonickým dotazem. Bydlí oba na Jungmannově náměstí, lhal, kde je kiosk s novinami a naproti italský zmrzlinář, jestliže se to nezměnilo, v čísle 4. Napadlo ho to, protože tam jednou v tom domě byl. Vězel vklíněn mezi dvěma ostatními, sám úzký a nízký, snad nejnižší barák na Novém Městě, ale možná, že to nebylo číslo čtyři. Starosta mu nevěřil ani slovo. Nejdříve přece tvrdil, že neumí německy. Ted' to chrlil jako krev. Nechal ho však povídат a svědomitě si všechno zapisoval do listin. A pak jim nařídil, aby si sundali kalhoty. Pak se to, co zapíral, stalo u něho naprosto průkazné. Ale jen u něho, protože ten první to neměl. Starosta spatřil tu obřízku. Začal krabatit svou koženou tvář, pak se rozrehtal jako kozel. Ačkoli co pak řekl, vůbec nebylo veselé, ale jim to už bylo lhostejné. Že úderem sedmé je odvezе do Karlových Varů vojenská hlídka. Že to může trvat na nejvýš hodinu, kvůli tankovým zátarasům, které budou objíždět, ale že je to jen kousek odtud. A tam že vykoná stanný soud příslušná rozhodnutí. Všechno, co vypouštěl z úzkých úst, slova od prvního až do posledního, byla seřazena jako vojáci. Tak Karlovy Vary byly tak blízko. Tohle už se tedy odehrálo v Čechách. Jenom ten starosta je německý. Hučel něco o stavu, který nesmí panovat v této říši. Už to bylo jedno. Jenom to, že tohle byly už Čechy, nedovedl pozrít a vstřebat. Ten oheň v těle se tomu bránil. Už ho neposlouchal, když prohlásil, že se nesmějí divit, budou-li zastřeleni. Pouze někde na konci to do něho všehlo. Že surově přepadli německou vesničanku s děckem a okradli

ji o chléb, brambory a mléko v kávě, což všechno dostala přesně na příděl. Ohrožovali ji na životě. Neuposlechli vyzvání civilní německé hlídky. Jen se ten starosta nemohl dost podivit tomu, proč kráceli tak dlouho těch mizerných pár kilometrů, z tamté vesnice v pozadí kopce až k této serpentině.

Pohlédl vedle sebe. Jeho společník spal. Opíral se temenem hlavy a zed' a sálalo z něho teplo a pach. Spatřil jeho boty. Kdysi to byly jeho boty. Pak toužil mít alespoň tu jednu. Ted' je to lhostejné. A v téhle mizerné botě toho bylo vtěleno přece jen dost. A ted' už necítí ani kousínek té závisti, jako před několika dny. Zatoužil po tom, aby se to vrátilo. To ještě pochodovali. Někde před nimi bylo to úžasné. Ne, už to nepřicházelo. Jen ozvěna něčeho, že i když zemře, nemůže být jedno, že si tohle stále myslí a že tu botku chtěl mít. Ale je to lhostejné. Docela, úplně, naprostě lhostejné. Není z toho všechno nic.

Na stěně vedle staříka s puškou byly v mohutné skobě zavěšeny dlouhé kyvadlové hodiny. Mosazné kruhové těžadlo se houpalo pravidelně sem a tam. Viselo na dvojitém zlatém řetězu a každou čtvrt-hodinu se ozval měkký a krásný dunivý tón, v polou dva a celé hodiny pak vyznívaly v několika úderech. Ted' to bylo již pět úhodů a kyvadlo hnalo čas pomalu k té, která to měla zakončit jiným úderem. Slyšel to téměř v duchu; byl desateronásobný, devětkrát slepý a jedinkrát ostrý.

„Ještě jednou tam půjdu, Many,“ zahučel první.

„Nemá to význam,“ odpověděl mu.

„Ticho!“ zaúpěl staroch naproti. Měl astma. Dýchal strašlivě hlasitě, a když to řekl, chrčelo mu v prsou, jako kdyby se porouchal hodinový stroj nad nimi.

„Ještě to chci zkusit, Many.“

„Zkus to tedy.“

„Ticho!“ opakoval stařík. Zahvízdalo mu opět v prsou.

„Chci ještě na chvíli ke starostovi,“ vydechl mu první do tváře.

„Je to zbytečná audience,“ odvětil stařík. Podal mu však svou hůl a vyzval ho, aby před ním vstoupil.

„Řekni mu to s tou obřízkou, Dany,“ vyhrkl mu do zad druhý.
„Udělali mi to v deseti letech – pro nemoc.“

A pak se zavřely dveře. Snad se to potom povede na cestě, pomyslel si bláhově, to s tou hlídkou. Možná že starosta prvnímu uvěří. Ale neuvěří mu. A potom by to čekalo ještě jinde než tady. Přišlo by to zase. Ale je tam. Může ještě čekat. Alespoň minutu. Snad to potom přežijí oba. Viděl ty hodiny před sebou. Půjdou stále tak klidně. Minou sedmou, pak osmou. A mezitím to zazní, to konečné. Ted' znova zaduněly. A byla v tom taková slavnostnost, jako kdyby měly ty hodiny pak odzvánět po kouskách věci veliké i nepatrné, jaké hoří v člověku tak hluboko, že o nich neví. Jako kdyby v někom bylo deset životů, které se vytahují na povrch jenom tímhle duněním.

Náhle pocítil velikou únavu. Všechno, nač v této místnosti pohlížel, mu začalo připadat ošklivé a nicotné – šedá skříň a hnědá dlouhá lavice, kterou obrousilo k hladkosti skla tisíce zadnic mizerných venkování, kteří budou i zítra orat a dojít a shánět své prašivé živobytí, i když tyhle hodiny minou sedmou, osmou a desátou, a zopakují to stokrát nebo milionkrát. Najednou viděl všech těch tisíc zadků v odřených kalhotách, jak tu za sebou dřepěly. A pak přelétl očima po kamnech s dlouhou zahnutou kouřovou rourou, natřenou havraním stříbrem; hodiny duněly a těžadlo se zhouplo pokaždé do jedné masité zaobleniny a pak narazilo do prázdné plechovky od benzINU, postavené u dveří. Pociťoval zklamání. Napadlo ho, že pro někoho jsou tyhle všechny krámy jen tím, čím opravdu jsou. Třeba se někomu líbí. Protože v něm není nic z toho, co je někde uvnitř něho, a nic už na něčem nehledá.

A tu si vzpomněl na ten zimní den. Bylo jich tenkrát asi tucet; poslali je pracovat ke protileteckému krytu mimo tábor. V poledne pak za nimi přivezl Frank Bondy baňky s polévkou. Byla to brynda, ale ne tak špatná na to, že dostávali jist jen jednou za dvacet čtyři hodin. Událo se to ještě předtím, než začal Frank chodit za tou Polkou. Zvolili ho kápem a on si o tom nemyslel, že je to jenom kvůli tomu, že zde nenašli nikoho, kdo by byl lepší. Snil tehdy celé noci o tom, že jednou půjde světem tak čistě. Člověk přece nemůže být rád, když lže a krade.

Frank, jak se mu zdálo, zůstal od toho všeho neposkvrněný; splašky kolem něho se ho nedotkly. Když tehdy Frank začal rozdávat polévkou, žily ty věci někde na dně jeho bytosti, nemusel o nich přemýšlet, prostě tu vězely. Věděl, že Frank nekrade. Snad někoho tenkrát předběhl – Frank ho odstrčil, aby se pěkně zařadil jako ostatní, ale až na konec řady. Cítil jeho měkkou dlaň na svých prsou a napadlo ho, že je to ruka světecky čistá. Zdůraznil to přece i tím odstrčením. Dbal na pořádek, i když šlo o něho, Manyho. Odměřoval sběračky starostlivě, s laskavým pousmáním, které tak slušelo jeho snědé oblé tváři. A pak tam zbyli jen oni dva. Ostatní už měli a poodešli jít stranou. Frank mu nabral sběračkou vrchovatě. A když to převrátil do jeho misky, odtáhl sám ruku, ale Frank ho rychle a obratně zadržel a než mohl vydechnout, nandal mu ještě jednou. Něco se náhle zlomilo. To krásné se řítilo, tak zoufale nehlučně, nikdo o tom nevěděl, ani Frank, který se úkрадkem podíval, kolik zbylo pro něho, a spokojil se tím že ještě dost. Ta nádherná stavba o naprostu spravedlivém člověku se sunula dolů, vylilo se to všechno s tou druhou sběračkou. Proč mu to dal? Musel se zeptat, ale bylo to hloupé, jak věděl, když to vyslovil. A pak to Frank dovršil, když se tiše podivil, komu by to měl dát, když ne právě jemu. A ten tucet tak šikovně ošulených snad jen o krychlový centimetr šlichty neměl o ničem potuchy. Všechno se vypařilo do té všeobecné špiny, kterou byl tenhle svět. Chtěl se tenkrát rozplakat. Je to už strašně dávno. Snad sedm měsíců. Ale nedokázal to. Čpěl sám tímhle světem.

Myslel teď znova na to, co je tam vedle. Třeba Dany mluví jen za sebe, napadlo ho mlhavě. Protože sám nemá obřízku. A že s hlídkou v sedm pojede pouze on. Tohle si myslí, protože je smrt tak blízko. Jinak tak nesmýšlel.

Hodiny odbily půl sedmé. Byl tam tedy teprve chvíli, několik minut. Napadlo ho také, že je tu bez starce. Ale sám by už neunikl. A ten první snad mluví i za něho. Jistě to dělá. Ale třeba ne.

Odehnal od hlavy strašlivé vedro. Kamna byla studená. Odkud se bere? Jen aby nepřišla ta zvířátka. Už se zas houfují někde za stěnou. Slyšel ten chatrný šum.

Otevřely se dveře kanceláře. Vyšel nejprve jeho kamarád, pak stařík s puškou, napřaženou před sebe. První kulhal a křivil rty. Posadil se zmrtvěle a ztěžka.

„Nic,“ vyhrkl.

„Věděl jsem to.“ A potom: „Co říkal?“

„To všechno – znovu.“

Poslechli pak starce, který zasípal, aby se rozsadili každý na jeden konec lavice.

Hodiny vyduněly do místnosti nový úder. Zněl tak krásně. Ted' si ten druhý pomyslel, že je to krása, kterou musí asi každý pocitovat předtím, než umře. Teprve nyní se k němu zase dostalo to s tou hlídkou. Tak to prohlásil znovu. Je to neodvolatelné. Ale proč je tedy docela dole v něm ještě kus ohýnku, z něhož se valí vzhůru to vedro? Snad se to podaří s tím přepadem. Jenom se přelhává. Nic se nepodaří. Nebudou mít ani tu hůl. A třeba je svážou. Jistě to udělájí. Byli by tupí, kdyby to opomenuli udělat. Ale možná, že zapomenou. A že se to povede. Ale i přesto věděl, že zemře. Myslel na to vlastně od chvíle, kdy vyjel tenhle poslední transport, a potom stále, když se v nich zrodila ta úžasná naděje. Bylo to přece přespříliš veliké na tak malý život, z něhož se chtěli vymknout. Něco milosrdného jenom ukáplo do toho bezedného sudu černoty. Ale věděl, tak jako že zemře, že mohlo být všechno krásné. Prostě si stačilo představit opak toho, co přicházelo a jak to přicházelo. Cítil se ted' tak strašně unaven. Jak to, že vlastně došli až sem, na tuhle lavici? Tohle, co si ted' říkal, spalován zevnitř ohněm, bylo už vyrovnaní. S tím přepadem to přece musejí ještě zkusit. Ne, to už je jenom lež, jako bylo v jeho životě mnoho lží, dobrých i zlých. Ve skrytu duše byl však přece jenom rád, že ještě něco zbývá. Tenounký stín. Ten přepad. Musí však odehnat horečku.

„Starosta mě volá,“ řekl potom stařík. „Sed'te!“

Pak vlezl do kanceláře.

„Musíme to zkusit, Dany,“ vydechl horce ten druhý.

„Zkusíme to,“ odpověděl mu neúčastně první.

„Přísahej, Dany!“

„Přísahám!“ řekl bezbarvě první.

Dveře se opět pootevřely. Slyšeli, jak mu starosta něco říká a pak tu poslední větu. „V sedm je vezměte před barák.“

Druhý poslouchal jenom tak okrajově, jaké bylo vše, co říkal. Mohl se zhroutit a umřít už teď. Věděl, že by to mohl udělat. Ale ještě tedy počká těch pár minut. Octl se znovu u té podivuhodné výslednice všeho, co si myslel a čím žil, kde vedle pocitu smrti byla vždycky ještě nepatrná krůpěj naděje, že všechno, co věděl a v čem pudově nacházel hrozbu smrti, se mohlo něčím oddálit. Ale možná, napadlo ho najednou, že nikam nepojedou a že to ten starosta udělá po setmění sám, někde u lesa nebo rovnou před barákem.

Potom se otevřely dveře u čelní stěny a dovnitř vešla žena. Vzpmněl si na Němku v té jizbě. Také tato žena byla tak hezká, ale i pod tou škraboškou vlídnosti snad seděl havran, který klove oči. Měla na hlavě červený šátek s bílými tečkami a na těle kožený kabát, jaký měl starosta.

Nechtěl myslet na to, zda je tamta žena prozradila a proč přichází právě tahle, vstupující ke starostovi. Tušil, že by to nebylo tak hezké jako to, o čem tolíkrát slyšel, když Frank zmizel u té Polky, o tom pěkném, co vězelo jen v ženách.

A tu v duchu spatřil dvojitý kavalec, jaký tam měli, když šel poprvé s dívkou. Byla to někdejší stáj a chlapi si sem vodívali děvčata s břichy jako pijavice. To měl ještě tatínka a vlastně to způsobil on, že se k tomu rozhodl. Snad otec tenkrát věděl, že přijde takováhle chvíle s kyvadlovými hodinami a že nakonec projde trojí úder tří čtvrtí po šesté a jediný zbyvající do sedmé, která pak bude znamenat natažené kohoutky na puškách, které později spustí, ten čistý tón, který připomíná to nejkrásnější, co člověk mohl v životě mít, to nádherné, čím byl sen anebo ještě něco hezčího, když se alespoň kousek toho naplnil a bylo to tak, jak si to člověk představoval. Snad si tatínek myslel, že by mu mělo být dopráno, aby i on okusil kousek příštího života, než bude muset umřít. A tak mu přivedli tenkrát kamarádi to plavovlasé děvče s uhříky a zakryli je pak oba průsvitným závěsem z děravé deky.

Udělal to tam na tom kavalci. Ale z toho závěsu vylezl potom někdo jiný – jemu patřila jen jeho vnější podoba. Už si teď nevzpomínal na všechno. Staly se potom ještě věci daleko horší, než mohl být účet vyrovnaný dvěma dekagramy margarinu. Celý svět mu připadal vlhký a viděl ho jako kožíšek v obrovském klínku. A když se pak šel vybrečet na záchod, nedokázal už plakat, tak jako to nesvedl nikdy potom, když zahynul strýc Leonard, ani pak, když se to seběhlo s Frankem, a jako by to nesvedl ani teď, prolezlý horečkou a čekáním na tu poslední věc, kdy navíc věděl, že jsou již v Čechách, a přece na téhle lavici. A potom bylo ještě něco s tak hořkým koncem, když potkal s tatínkem to děvče. A později pak pocit, že měl zabít tu ženu a neudělal to.

Znovu se otevřely dveře do kanceláře.

Nejdříve vyšla žena v koženém kabátě. Usmívala se zpola rozpačitě a pak se už vůbec přestala uculovat. Možná že to nepatřilo jí, ale bylo to ohromné, myslel si, že se někdo dokáže takhle tvářit. Měla krásné mandlové oči. Takové už někde viděl. Měl je strýc Leonard. A teď ona. Ale snad to nejsou opravdové lidské oči, nýbrž havraní v této podobě – začnou hned klovat. Cítil je, ty lačné bestie. Octly se docela blízko. A úsměv pod tím už ho nedokázal zmást.

Vzápětí se objevil v předsíni starosta. Viděl na něm jeho kožený obličej, změklé pruhy řemenů, z nichž měl tvář. V té chvíli se ozval tón hodin, první z těch posledních sedmi hlubokých úderů, kterými se za okamžik převáží váhy jejich života na opačnou stranu.

„Vstaňte!“ řekl starosta hrubě.

Viděl ještě, jak ho ta žena pozorovala bedlivě, zdálo se mu, že udělala šklebivý posunek, jako že by to neměl dělat. Ponechávala si však stále oči strýce Leonarda. Ještě někdo měl takové, bože, maminka.

„Jděte ke dveřím,“ dodal starosta.

A pak, ještě drsněji: „Tu hůl si vemte s sebou. Rychle!“

A nakonec, když už odletěli havrani, kteří seděli do této chvíle v mandlových zracích ženy, ozval se starosta pokleslejším hlasem: „Ven a koukejte mazat od baráku!“

Hodiny ještě zněly tím pěkným dunivým basem.

Ta ženská se zase rozpačitě usmála. Nejdřív si myslel, že se za ně přimlouvala; ale teď ho napadlo, že v tom pošklebku je naopak jistota toho, že to udělají hned.

Bylo to sedm úderů a teď již pouze ticho.

Dotkl se kliky, stiskl ji. Pak vzal hůl a podal ji svému kamarádovi. Nato ho vzal pod paží a vyvlekl ho po schodech na cestu z písku a kamení před neosvětlený dům. Už nemohl mluvit. Čekal, až se to dostaví. Snad bude ten první dřív na řadě, nerad by ho pouštěl jen tak, i když by za to teď nemohl.

Belhal se s ním a očekával bez nejmenšího napětí, do koho z nich to vlétně dříve. Už tu přece měl být ten suchý třesk, snad dvojí najednou, tam odtud, kde byly ty schůdky starostova domu. Udělá to asi přední. Snad mu to chtěla vymluvit. Ale možná že ne.

Stále to ještě nepřicházelo.

Už ztratil pojem času. Nevracelo se k němu nic z toho, co bylo. Vězelo tu pouze něco, co mohlo být, do čeho vniknou ty dvě střely a co pak nebude.

Už byli snad dvacet kroků od baráku. Nevěděl to. Sevřel jen rameno Danyho pevněji, jak nejvíce mohl. Také on již neměl čepici; oba byli teď prostovlasí a z jednoho do druhého se přelévala vlna jejich svrchované odevzdanosti, že před nimi přece jen zůstává to úžasné, k čemu kráčejí.

Ani nyní se však ještě nic neozvalo.

Přišlo to teprve potom, v zářivé hvězdné výši nad jejich hlavami, kdy právě mizeli hluboko ve tmě, kde již nestál cihlový dům a kde byl les ohromně hustý. Vnořili se do noci jako její dvojitý štíhlý stín.

A ticho neumlkalo.

Chlapec u okna

Statečnost v té rozhodující chvíli, kdy ti jde o hlavu, je i tvá lhostejnost k této hlavě a můžeš ji měřit jedině množstvím svého ohledu a své odpovědnosti za hlavy těch ostatních.

1

„Jdeš už?“ zeptal se ho starší muž s dužinatou tváří.

„Nepotřebuji chvátat,“ odpověděl mu, „je sobota, nedělám.“

„Dobrá,“ řekl starší.

Vrátil se k němu letmým pohledem. Ne, usoudil chlapec, nic mu nebude vykládat, když nezačne sám. Zamlčel mu i to, co si myslel, že možná dnes už nebude ani pokračovací škola. Viděl ho, jak vězel stále soustředěn docela jinde než ve slovech, která vypouštěl z okorálych rtů. Stál k němu bokem, ale měl před sebou celistvý jeho obraz, jak seděl ztěžka v oprýskané houpací židli a tu a tam funivě zvedal oharky ze země. Oknem sem vtékalo světlo jako proud mléčné barvy. Místnost spočívala pod úrovní chodníku a dlažba nad ocelovou sklepní mříží byla jako jez, přes který sem vplouvá jitro. Starší byl navlečen v manšestrovém obleku značně prodřeném, na hlavě měl pomuchlaný klobouk, jako by chtěl odejít, a v rukou držel promaštěné noviny. Potápěl v nich zarudlé oči, chvílemi nafialovělé.

„Proč nepiješ?“ zeptal se ho potom, když se mu zdálo, že pozoruje otce příliš doterně. A pak: „Měl bys to vypít za tepla.“

Zhasl plynový vařič a odstavil konvici s kávou, protože sám nesnídal. Starší mu nyní dlouho neodpovídal.

„Hled' si svého,“ řekl konečně. A potom: „Koukej si to už sbalit.“

„Čteš to už čtyři dni,“ řekl mu neústupně.

„Vypal a mlč!“ vybuchl starší. „Dovedu posoudit, co mám udělat.“

Neodvážil se na něho teď promluvit. Ale viděl celou tu dobu, jak otec hltá to jediné místo v novinách na lepkavé stránce, které už kde-kdo znal, že *vůdce* padl v bojích o hlavní město. Jemu, Vincentovi, to připadalo jako zdůraznění konce. Ale otec od chvíle, kdy si to přečetl, nevyšel, i když měl klobouk na hlavě. Možná, napadlo ho, že mu křivdí, že se otec ničeho nebojí, že prostě neví, co se ve městě děje, protože nikde nebyl a s nikým nemluvil.

Balil si do brašny francouzský klíč, posuvné měřítko a čistý flanelový hadřík.

„Nikde se nezdívaj,“ řekl potom starší.

Sotva ho pozdravil. Je možná spousta otců, řekl si, kteří sedí jako pecky, právě tak. Ale jsou i jiní, pomyslel si vzápětí.

Křížoval nekonečnou mapou dlažby.

Věděl, že se bude toulat. Dělal to jindy i pro malichernější důvody. Bylo to svědivé vědomí, které chtěl ze sebe střást, obraz otce, který se bojí.

2

Hlouček zevlounů narůstal.

Vincent si musel vylézt na víko popelnice, aby viděl za hradbu jejich těl. Spatřil dva výrostky a německého pěšáka.

„Takhle se nedomluvěj,“ prohodil k malému davu dlouhán, který vzadu, kde stál Vincent, ke všemu něco podotýkal. A potom: „Připadají mi jako myši, když páni opustili lod.“

Ježatý výrostek v placaté čepici byl o něco menší než jeho prostovlasý druh. Jednal vytrvale: „Kvér,“ říkal pěšákovi, „víš, co je to *kvér*?“

„Vyložte mu to špičkou od boty,“ poznamenal hlasitě čahoun. A k ostatním znalecky: „Lítají od rána v ulicích jak ztracené ovce.“

Prostovlasý si pátravě prohlížel pěšáka. Pak mrkl na ježatého. Ten vyhrkl: „Ukaž nám tu tornu naruby.“

„Proč?“ ptal se zbytečně pěšák. Vězel v dlouhém zabláceném pláští, zapjatém až ke krku, jako by mu byla zima anebo pod ním už nic neměl.

„Jen tak,“ zašklebil se ježatý. A pak, netrpělivěji: „Tak dělej!“

„Mám tam jenom své osobní věci,“ řekl pěšák. Z límce kabátu mu vyčuhovala podlouhlá koňská lebka s nejméně týden neholenou tváří, světlýma zelenýma očima a omrzlými rty. „Nic jiného tam není.“ Pak vyloudil na bílých stroupcích omrzlin kousek odmítavého úsměvu. Poškrábal se na zdrohovatělé kůži krku. Jak zvedl bradu, zahlédl nad sebou rezivý stožár, zapuštěný do zdi. Někdo sem zavěsil rudý cár z nějakých ženských šatů, řvavou červenou místo vlajky.

„Tak honem,“ řekl zas ježatý.

„Nevím, proč to chcete.“

Neochotně otevřel tornu. Zahlédli pak všichni kartáč na boty, cívku zelených nití a karton s rezervními knoflíky, obálku s dopisem a pomuchlaný obvaz pro první pomoc.

„No tak!“

„Tady to máte,“ řekl pěšák přiškrceně.

„Ukaž.“

Prostovlasý zastrčil do kapsy balíček ve voskovaném plátnu.

„To máte na holuby?“ zeptal se hlasitě odzadu čahoun.

„Ne,“ promluvil konečně prostovlasý s výsměchem v hlase, „na krysy.“ Pak se obrátil na ježatého: „Dej mu to.“

Člověk v plášti zahlédl schumlanou hrst poukázek na jídlo. Jeho světle zelené oči se zaleskly. Natáhl chlupatou, špinavou ruku.

„A patrony?“ zeptal se prostovlasý, který při výměně prve mlčel.

„Tady je mám v kapse,“ řekl pěšák.

„Príma,“ poznamenal ježatý. A k tomu druhému: „Mám ho pustit?“

„Pust’ ho,“ řekl prostovlasý.

„Nechte ho běžet,“ obrátil se ježatý k lidem, kteří se na ně tlačili.

Vincent ustoupil stranou.

Pěšákovi se mihl po tvářích stín uspokojení a ihned zmizel. Pochopil, že má odejít, a vykročil. Otřel se přitom o Vincenta. Jeho plášt' páchl potem, pryskyřicí a naftou. Vincent na něm najednou nemohl

najít jediné čisté místo. Límc mantlu, drsný krk, kobylí hlava a kočičí oči vypadaly strašlivě upachtěně.

Na konci chumlu štouchnul pěšák do čahouna.

„Rypáku namrzlej,“ vyhrkl dlouhán, „kdybys byl u těch s lebkou, tak za tohle visíš.“

Štítnivě si očistil místo na lokti, kde se člověka v pláštích dotkl.

Výrostci se ztráceli na druhé straně, odkud přicházel strážník.

Pěšák se nepěkně zasmál.

Vykročil z chodníku na protější stranu ulice.

Vincent se díval, jak odkrajuje kočičí hlavy uspěchanými kroky. Myslel pořád na jeho špinavé oči, i když už byly světlezelené. Pak to v něm vyvstalo. Podlouhlé, zúžené a tonoucí lodičky zraků pěšáka se něčím podobaly očím, od nichž prve odešel.

3

Metař, kterého po chvíli oslovil, dovázal na lem vozíku dvě stužky, červenou a bílou, příliš úzké, než aby byly z dálky vidět.

„Tady těch zbloudilých tolik není,“ řekl.

„Není,“ odpověděl metař, „ale je tu posádka a občas někdo vyjde nebo se vrací.“

Vincent mu pověděl, co se stalo o několik bloků výše. „Jako tam,“ ucedil zklamaně, „to tu není.“

„Všechno je to jedno město,“ řekl metař. „Bude to všude jako tam.“

„Anebo nebude,“ odsekla Vincent.

Něco se s ním sem táhlo od houpacího křesla. „Užší hadříky než tyhle jste neměl?“

Pohrdavě se díval na zbouranou tvář, zrytu starou vrstvou vrásek. Metař beze slova ukládal metlu do kovových držáků, opřel se o dřevěný rám a hodlal odjet k nové hromádce smetí v sousedním bloku. Neodpověděl.

4

Ulici roztrhl výstřel.

Třesklo to za nárožím s hodinami, které se zastavily pět minut před pátou. Pojednou si byl Vincent jist, že jediný výstřel mohl obsáhnout více i méně, než nač v tomto okamžiku připadl.

Ztichlá ozvěna se přelévala dlažbou.

Odlepil se z tohoto místa a vyrazil. Sousední ulice byla prázdná. Proběhl na konec a nespátil nikoho. Ale metař ani kdokoli druhý nebyl také v přilehlé uličce a ani v dalších, jimiž letěl.

Vracel se zvolna zpět.

Na místě, jímž nyní procházel, se povalovaly knihy, vyhozené od někud z okna nad ním, zjevně doposud nerozřezané. Na bílých listech se táhla dvojí stopa káry. Neměl mu to říkat, pomyslel si, udělal alespoň to s těmi stužkami.

A náhle se zastavil.

5

Věděl najednou bezpečně, že s člověkem, který se před ním vynořil, si to troufne. Protože voják, který šel ztichlou ulicí po protější straně, byl starý a vypadal neohrabaně, poněvadž měl distinkce wehrmachtu a ne čapku se zkříženými hnáty, a protože cítil, že toto je okamžik, kterým ze sebe střese, co mu dosud překáželo.

Přetrhl v sobě proud myšlenek, že metař ublížil zbytečně, slovem, které spíš patřilo do jiné tváře. Vyrojily se v něm jiné, že půjde za tím člověkem, až tam, kde budou lidé nablízku, ale ne přímo u toho. Musí mu to nabídnout. Vysvětlí nějak, že to zbloudilci dělají.

Měl nyní vojáka před sebou sotva dvacet metrů.

Šel za ním jako pes.

6

Člověk v soukenném plášti si povšiml vyhlášky, stržené a zpola trčící do vzdachu. Mohl si zhruba přečíst, že bolševismus uchvatí toto město, aby zahynulo. Ale možná, napadlo ho, že tady na to čekají. Je to zde jiné než ve městech, v nichž si přál být. Nesl si v sobě pocit zbytečnosti. Když minul vyhlášku, odplivl velikou bílou slinou a přál si, aby s ní vylétla i tato i minulé chvíle, které táhly s sebou.

Nevěděl, že je sledován. Ale ani tak neměl dost jistoty a chvílemi bezděčně zrychloval, a teprve unaven šel opět pomaleji jako dříve. Měl zarudlou venkovskou tvář a v kabátě mu bylo teplo. Toto město byla Praha, na niž se těšil, protože mu říkali, že je to nádherné město a že tu i uprostřed války prodávají řízky. Teď tu však zelo ticho. A v lidech, které míjel, byl nevyslovený nedostatek uctivosti.

Hledal hostinec, v němž ležela posádka. Měl zlost, že ho nenašel ani podle ústního plánu, který mu pověděli na starém nádraží. Patřil k poslednímu ročníku, který vůdce povolal do zbraně, než shořel v bunkru. Ale ještě předtím jim odpustil hromadu vojenských ctností. Došlápl a tu spatřil Vincenta. Co na tom, řekl si vzápětí, je příliš nesvůj a všechno se leká. Ale vyprchal z něho i málo jistoty, kterou si ponechal.

Kde je ta zadělaná posádka! Zlost se v něm mísla se strachem. Prodělal kdysi už jednu válku. Ale ani čtvrt století z něho nevyhnalo pocit, s nímž ji přežil a nyní v něm vytanul, živý jako tenkrát. Najednou poznal, že výrostek za ním je kouskem pasti a celé město klec, kterou mu někdo nastražil.

Nemyslel nyní na to, že je ozbrojen. Vyvstalo před ním naopak všechno, cím byl v nevýhodě, co jeho samého rozlítostňovalo, protože při nejmenším tucet nocí pořádně nespal a dobré se nenajedl právě tak dlouho.

Vincent teď rozpoznal svou chvíli. Bylo to přesně tak, jak si prve přál. Liduprázdná ulice a voják se srdcem v kalhotách, protože bloudí. Kráčel mu v patách. Poznal už, že o něm voják ví, protože se chvílemi úkрадkem obracel tváří, zpocenou a zrudlou.

Díval se na těžké boty člověka v mantlu. Zkoumal lem jeho soukenného pláště, potřísňený blátem, sklouzl pohledem na šedé vlasy, deroucí se zpod jeho čepice, a na ruce křečovitě zavrtané v kapsách.

Najednou se mu zdálo, že pochoduje už zbytečně dlouho. Zahnal myšlenku, že by se to mohlo zvrtnout a dopadnout jinak. Že by člověk mohl vytáhnout zbraň a vypálit jedinou ránu. Ale to odehnal snadno, protože cítil, jak ho to přibližuje k obrazu muže v houpací židli. Měl by teď zkrátit vzdálenost co nejvíce, podrazit mu nohu anebo skočit mu na záda. Ale nejlepší, vrátil se k tomu, co zamýšlel ze všeho nejdříve, by byla výměna, jako se to stalo *tam*.

8

Člověk v kabátu se zpotil natolik, že si přestal stírat krůpěje, neustále vyrážející ze všech míst jeho tváře. Když míjel dva chlapce, tvářil se, jako by je neviděl, ale spatřil je dobře.

Jakmile byli za ním, Vincent je zastavil.

„Tenhle mizera tady zabloudil,“ řekl jim potichu, „a má možná ještě zbraň.“

Pak se díval tázavě, zda pochopili jeho výzvu. Bože, oni dva by mohli být tím, čím okruh zevlounů prve. Menší se ho zeptal, co na tom vidí divného.

„Udělal ti něco?“

„Zatím ne, ale mohl by.“

Počítal, že člověk v plásti se mezitím vzdálil nejméně o dvacet kroků.

„Snad jen to, že mi měl něco dát a nedal.“

Mohl by jim říci, že se tu vedle střílelo, že možná oddělal metaře, protože si uvázal stužky na rám. „Je to posera a vrah.“

„Tak se raději ztratíme.“

„Od vás moc nepotřebuju, to hlavní bych obstaral sám.“

Díval se za člověkem v plášti a zahlédl ho už dobrých třicet metrů odtud. Kruci, že to nedokáže udělat bez nich. Bylo to teď, jako by sám seděl v té židli a topil se v novinách. Tyhle dva do toho nemá tahat, myslel si, jestliže nemají chut'. Voják zahnul za roh. Ale Vincent věděl, že tady se uličky spletitě kroutí a že se musí vrátit.

„Tak co?“

„Ohlídejte mi záda,“ řekl Vincent.

„To by šlo,“ řekl menší.

9

Uviděl nejdřív jeho čapku.

„Na okamžík.“

„Co je?“

„Něco mezi námi,“ vydechl Vincent a ukazovákem se dotkl jeho a svých prsou, „kšeftík.“

Věděl teď, že už nemůže ucuknout, že se toho dopouští, se vším, co v tom dokázal ještě rozpoznat, i to, že má takového otce. Díval se do prokrvené vojákovy tváře, na splet' červenomodrých žilek.

„Nerozumím,“ řekl voják.

Ale rozuměl.

Poznal, že ho Vincent zastaví, když vstupoval do téhle ulice podruhé a proklel bludiště této čtvrti, v níž ztratil posádku. A teď v něm zápasil dvojí proud, silnější než vedlejší stružky, v nichž odtékaly i zbylé jistoty, že je vojákom říšské branné moci a že toto je otevřené město. Mohl by zkousit odstrčit výrostka a skončit to možná docela bezbolešně, uvažoval těžce, anebo se ho zeptat na cestu k posádce a vytáhnout zbraň. Ale to poslední zavrhl. Neměl opravdu tušení, o jaký obchůdek může jít, ale byla v něm současně jistá zvědavost.

Váhal v odhadu Vincentova stáří. Kolísal mezi šestnácti a osmnácti léty. Byl sám už starý a vzdálil se tomuto neurčitému věku na hony. Jestliže má chlapík holé ruce a nechce nic zvláštního, může se mu přece ubránit. Ale jemu se nechtělo bránit se, měl jedinou touhu najít posádku a v chumlu odtáhnout domů. Zneklidňoval ho nyní klid této ulice. Neměl jej rád. Všechno nač pohlížel, svítily na rozích, kde stáli oba chlapci, návštěstí v nesrozumitelné řeči, zshedlé nepřátelské nebe, odkud nemohla nyní přijít posila, připadalo mu rovněž jako vtělení ticha.

„Jen to,“ opakoval Vincent. A pak: „Chcete peníze?“ Udrolil před člověkem v pláště neviditelnou špetku mezi prsty.

„Peníze,“ divil se voják. „Nepotřebuju.“

„Mám potravinové lístky.“

„A co za ně chceš?“

„Nějakou zbraň.“

Spadlo to z něho, ale ocitl se hned pod tíží nového očekávání. Viděl, jak se voják zachmuřil a zalapal po vzduchu a nakonec si přejel hřbetem ruky zpocené, zarudlé čelo.

„Nesmysl,“ udrolil v zubech.

„Proč by to nešlo. Nikdo to neuvidí.“

„Nejde to,“ řekl ztěžka člověk v kabátě. Dával najevo, že chce pokračovat v cestě. Ale mátlo ho, že by to vlastně šlo. Bylo by to tak jednoduché. Tak tohle ten klacek chce. Už to alespoň ví. „Kdyby to šlo,“ dodal potom, „udělal bych to.“

Uvažoval o tom, že kromě těch dvou a chlapíka před ním tu nikdo nebyl. Ale snad jsou tu ještě jiné, neviditelné oči, které ho bedlivě sledují. Spatřil najednou tisíc páru očí, jež měly hodně barev, a ty nejpronikavější byly oranžové a žluté. Současně ho napadlo, že tady žádné takové oči nejsou. Tu mizernou putyku, řekl si, už stejně sám nenajde. A najednou se to v něm začalo vařit. Kdyby neměl zbraň, myslil si, nebyl by již vojákem. Kdyby nebyl vojákem, nemohlo by toto město povstat proti němu. Rozvíjelo se to jako uvolněný řetěz na kole jeho mozku. Řinčivé myšlenky v něm lomozily, měl chvílemi dojem, že mu prasknou lebeční kosti. Nejedl tak dlouho. Kdo jedl, pomyslil si vyčítavě, byly oddíly SS, ale ty kašaly zvysoka na vojska pravidelné armády, nemluvě o poslední

záloze, povolané až když to začalo páchnout krchovem. I wehrmacht čůral na svůj poslední ročník, pěkně nažloutle a po větru, z posledních lisabonských konzerv už se na ně nedostalo. Nemohl přece za to, že vkročil do téhle války, když hrobaři tahali za konec provazu. Pohledy těch žlutě oranžových očí se v něm shlukly a srazily s těmito úvahami. Vyplynulo navrch jediné, že tohle je možná neškodný civilista, jakým byl do nedávna on sám, že je příliš starý na tohle všechno a tenhle chlapík naopak mladý, vyrukoval nakonec otevřeně s tím, co chce a zač to chce. Dobrá, ale muselo by to být provedeno jak náleží. Jenže zase se polekal.

„Nic takového není možné,“ řekl.

Vincent postřehl jeho váhání. „Udělejte to a máte klid.“ A potom: „Poblíž jsou mí pomocníci. Když dají znamení … Vaši vojáci to dělají od rána … Něco z toho můžete mít …“

„Odprejskni,“ zachrčel člověk v pláště. „Uhni z cesty!“ Ale viděl, že by ho Mohl hladce obejít, kdyby chtěl. „Tak zmiz.“

A pak se to v něm zase zlomilo: „Víš, kde je posádka?“

„Nejdřív mi to dejte.“

„Jsem voják a nesmím to dělat. Víš, kde je ta putyka?“

„Vím to. Ale chci nejdřív tamto. Dám vám za to potravinové lístky.“

Voják po něm bloudil očima.

„Hromadu potravinových lístků,“ lhal Vincent. Cítil, jak se to opět upevnilo, že tu prostě ještě stáli a jednali. „Moře lístků.“

Voják měl modré venkovské oči. Připomínal jimi dobytče, prosté a váhající. Otupěle civěl na Vincenta. Přemýšlel pomalu a ztěžka. Var v jeho mozku ochabl. Mohl by to udělat, pomyslel si, tahle tichá ulice to skryje. Ale bylo tu něco, co mu říkalo, aby to nedělal.

Pak přivřel oči a sáhl do podšívky. Při nejmenším se pořádně nají. Začal se těšit, že se nají. Smrsklo se mu vše pouze na to.

„Kolik jich máš?“

Najednou musel Vincent něco říci. Bože, nic ho zrovna nemohlo napadnout.

„Jsou zaručeně platné,“ řekl konečně. Musel se vzpamatovat. Víděl tu věc. Ještě nějakou pěknou lež, bože, aby si to člověk v pláště nerozmyslel. „Ale mám je kousek odtud.“

„Tak nakašlat, všiváku. Jsi jako žid.“

Modř jeho očí se blýskla zlostí.

Stal se z něho zas venkovan. Těšil se na něco, co nedostane. Oklamali ho. Tohle měl být obchod a měl tedy proběhnout, jak se sluší. Dával zbraň, držel ji před očima, dobrou a tězkou, s devíti kuličkami, jako kdyby sem přivedl krávu a chtěl za to lístky na maso. Bral si nádavkem na bedra pár let podle kázeňského rádu, ne-li rovnou kuli do čela.

A Vincent postřehl jeho jistotu. Nedokázal ze sebe vypravit hles. Tu nejmenší lež na vysvětlenou. Zbraň, již člověk v pláště svíral a rozdíral tím celé jeho nitro, to všechno, co chtěl dokázat a ještě nedokázal, se v této chvíli stávalo hrobem.

Vzepjal se jako kůň. Vztáhl pojednou ruku, uchopil zbraň za hlaveň a vyrval ji vojákovi z dlaně.

„Pryč!“ vykřikl a odskočil.

Nemusel. Oba chlapci se rozprchli každý do jiné ulice. Voják zde setrval v mezeře ticha, jako trosečník, který pocítil tíhu svého stáří, svou opuštěnost a zklamání. Věděl náhle jen tolik, že se těšil na jídlo docela marně, že patří k nejstaršímu ročníku wehrmachtu, který nikdy nedostal z lisabonských konzerv ani ochutnat, a že je tu sám, v téhle ulici. Posedl ho šílený strach, že tu zůstane a zkamení. Že nikdy nenajde posádku, k níž směřoval.

Potom vykročil.

„Parchante mizernej,“ ulevil si.

Ale kromě sebe sama tu neviděl nikoho, kdo by to mohl zasechnout.

10

Řeka vtékala do noci v oblouku řetězového mostu.

Míhavá, houpavá zrcadla, tišená tmou.

Vincent pohlížel do temnot nábřeží, zakután v slaměné rohoži pohozené na dně obrovského víka, v němž ležel. Nešel zpět a byl nyní rád, že nešel, i když mu byla zima.

Potěžkával zbraň. Pocítil důvěru sám k sobě. Pak počítal náboje. Pohrával si s drobnými válečky, v nichž vzezela smrt. Viděl poté všechno, i když zalezl měsíc. Vlnobití vod světélkovalo jako oči. Potom se na něho dívala celá hladina, prosakující až dovnitř, kde vzezel obraz otce.

Ležel prokřehle, opřen zády a hlavou o hrana víka pod rohoží, ztěžklou prachem. Nerozeznal bludiště minut a hodin, jen cítil, jak z něho odchází únava, s níž sem přišel.

Jakmile se rozbřesklo, mohl vstát.

Toulal se s rukama v kapsách podél nábřeží. Město tonulo ve vlajkách a na druhém břehu rozeznal barikády. Pociťoval pistoli na bříše, zahřátou teplem. Ohmatával ji.

Pak opustil řeku.

Vykročil do špatně dlážděné uličky Starého Města. Viděl hned, jakmile sem vstoupil, že dál se sotva dostane. Docela v rohu spatřil kamenné kostky navršené do výše jednopatrového domu.

Už byl tak blízko, že rozeznal převrácené auto s firmou překupníka peří na jeho dřevěném boku. Opadál se vršily kusy nábytku. Teprve nakonec si všiml čtyř mužů, kteří tu hlídkovali.

11

„Sem,“ řekl Vincent tomu, který ho oslovil.

Muž byl vysoký, jeho tvář se skládala ze dvou velikých rýh a když mluvil, kymácel se do stran. Díval se na něho s pochybností; protože hledal možnost činu a nalezl zde čtyři čekající. Teď se ho zeptal, kam jde, a slyšel to.

„Dobrýtro,“ řekl muž a upravil si huňatý námořnický svetr, když nadále Vincent mlčel.

„Bude tu něco?“

„Jako třeba snídaně?“ posmíval se muž ve svetru.

„Proč šeptáte?“

„Poněvadž nechci, aby to věděli támhle,“ a ukázal za hřeben barikády.

Vincent měl zlost a muž ve svetru si toho povšiml.

„Tohle není zotavovna,“ řekl.

„Možná že je.“

Zlobilo ho, že mu nevěří. „Mám s sebou tohle,“ pronesl najednou a ukázal mu zbraň.

Rýhy ve tváři vysokého se zkřivily a znova srovnaly.

„Umiš s tím zacházet?“

„Trochu.“

„Nech nám ho tady.“

„A já?“

„Je tě škoda.“

„Na ležení a koukání na druhou stranu?“

Tvář s vrypy rýh se protáhla mlčením.

„Dobrá,“ řekl. „Můžeš tu zůstat. Udělej si důlek tady v tom kamenní. Tadyhle,“ ukázal, „budeme vedle sebe.“

12

„Mám za to,“ řekl muž po levici, „že tam mají kanon.“

„Zamaskovaná plachta,“ opakoval, „je kanon, protože přes noc nemohou na bedně vytrít kytičky.“

Vincent našel průhledem v kamení kruh, podobný krabici od sýra.

„Je to kanon,“ řekl znova muž nalevo. „Dám za to krk.“

Kroužek připomínal hrdlo veliké láhve, ovázané kusem plachty.

Vincent často měnil polohu, protože už měl otlačené tělo. Začal si myslit, že udělal chybu, když tu chtěl být a nic se nedělo.

„Máš u nich velicej dluh?“ zeptal se potom muž s rýhami.

Leželi na metr od sebe. Podíval se na něho. Dvě dlouhé rýhy, napadlo ho, a čekání, a pak už nic. Celkem pět mužů. Pokrčil rameny.

Ostatní mlčeli. Možná že si tohle už řekli dříve. Co má odpověď. Kdyby to bral příliš osobně, až na otce, který sedí s kloboukem na hlavě a nikam nejde, snad nic, co by stálo za dluh. Mizernou stravu po valnou část války. Někdy strach. Víc nic.

„Chci jim dát taky něco s sebou,“ řekl pak.

„Je to kanon,“ trval na svém muž vlevo.

„Bude to kanon,“ připustil chlapík vedle. „Ale to ještě nic neznamená.“

13

Nachový oblak se vymrštil do výše a projel jím modrý blesk. Potom se ozval dunivý výbuch. Přimkl se ke všemu, co Vincent vnímal, ještě než zavřel oči. Potom je otevřel, aby viděl, zda není mrtev. Ale byl živ. Ozvěna zaplnila ulici a tiskla ho k hrotům kamene. Bylo to, jako kdyby ho uchopila obrovská ruka. Cítil, jak zapadává pod spoustou hliněného prachu, který se na něho snášel.

„Věděl jsem to,“ řekl konečně muž nalevo, „byl to kanon.“

Jeho hlas dozněl k Vincentovi jako něco ulevujícího. Několikrát zamžikal. Ale nezmizelo to. Spousta zúžených podkůvek z průzračné modrofialové záře. Viděl nyní to dvojí – podkůvky a oči muže v židli. A čekal na druhou ránu od chvíle, kdy dozněl hlas. Zůstával zde pouze on sám, přikrčený v dolíku, napichán na hrany kostek.

„Kanon,“ řekl znova tak osvobodivě ten vlevo. „Nic mi nevykládejte.“

„Přivezli ho za tmy,“ poznamenal muž s rýhami. „Ale tak tiše.“

Vincent zavřel oči.

„Nespi,“ zašeptal muž s rýhami.

A Vincent pocítil, že odpověď, kterou chce říci a neříká, že nespí, i to, co ho přibližuje k druhému výstřelu, je strach. Našel ho všude, kde viděl uzounké podkovy v podobě očí.

„Zkoušejí nám nervy,“ řekl muž s rýhami. A potom: „Nic to neznamená.“

„Napadlo mi to do očí,“ sykl ten nalevo. „Ale jestli takovejhle protitankovej kanon nic neznamená, sním na místě dvě tyhle dlažební kostky.“

Odnaproti se ozval kulomet.

„Chtěj nás zastrašit,“ poznamenaly rýhy, „to je všechno.“

„Dvě kostky,“ opakoval ten nalevo.

14

„Nestřílejte,“ zašeptal muž s rýhami. A potom: „Počkejte na povel.“

Spatřili čtyři těla v soukenných uniformách, sunoucí se podél domovních průčelí.

Pak slyšel Vincent, jak řekl: „Vyřídíme je najednou.“

Rostl v něm pocit, že se nepohne. Znovu se k němu vrátily podkovy zúžené v půloblouku oslnivé záře. Potom se vtělily do vlhkého dojmu, v němž tonul. Do úst, očí a do nosu mu začala vnikat hustá, mazlavá a vše zalévající hmota, něco, jako prve prach. Svírala mu ruce, viděl ji zcela jasně, teď však jako spoustu průzračných vod. Už docela znehybněl, ale nepřestávaly ho obestírat.

„Klid,“ řekl muž vedle.

Ostatní mlčeli. Znali své úkoly předtím, než přišel Vincent. Potom pronesl muž tiše a sykavě: „Počítejte od kraje zleva.“

Pociťoval jeho pohled na sobě. Hučel si neslyšně před sebe, že musí zamířit, že jakmile to provede, odejdou ochromující křeče a videniny vod.

„Máš ho tam?“ zeptal se muž ve svetru.

„Ještě ne,“ odpověděl mu po chvíli, kdy teprve pochopil, nač se ho táže. Nemohl to svést. Prsty se mu chvěly. Zbraň v jeho dlani ležela ztěžklá a mrtvá. Zbělal ve tváři; celý se třásl. Průzračné vody se stmívaly hloubkou, do níž klesal; už neviděl ano obrys průrvy v kamenech. Jenom svou zbraň dokázal ustavičně pozorovat, pořád tak temnou. A najednou to před něho vyplulo v tom, co ho zalévalo, jak

ji získal. Zase si připomenul oči vojáka, a když zmizely, přitekly sem jiné zraky, temně fialové, znavené a postrašené oči pěšáka. Třeba ten člověk v pláště je tam naproti.

„Klid,“ opakoval muž ve svetru. A potom: „Miř na toho, který je teď u nosníku támhleté svítily.“ A nakonec: „Vidíš ho?“

15

Spatřil střelce navlečeného do sukna, člověka, který měl vzápětí přijmout smrt z jeho rukou. Tolikrát o tom slyšel a četl, a teď to měl udělat, bože, je to docela jiné. Tvář, na niž zíral, byla tak neznámá, ať si ji pozoroval sebedéle. Nedovedl si ji vštípit do paměti, lišila se neustále od všech tváří, jež doposud viděl. Vypadala již jako nějaká zúžená, do vlásku smrsklá maska, ale byla to ještě živá tvář. Ale nemá jí být, musí ji vtěsnat do mušky. Pocítil opět, jako již mnohokrát v této chvíli, že nevystřelí, ani když muž s rýhami ve tváři vydá povel. Došlo mu poznání, že to člověk vedle něho pozná. Možná že to shledal už nyní. Prostoupila jím vlna studu. A přece pozoroval napjatě koženou masku vojákovy tváře.

„Máš ho v merku?“

„Mám,“ lhal.

„Kolik máš patron?“

Donutil se to říci: „Devět.“ Musil to vyslovit. Aby nějak vyhnal nachový oblak, který se sem dral, protknut zářivou modří.

Voják, na něhož měl zamířit, se plazil těsně při zdi. Byl ověšen granáty u boků a pokaždé, když se vysunul kupředu jako šnek, pohnula se kupředu hlaveň jako samopal, který mu ležel na lokti. Vincent si představil, jak to chrestí a jak to za okamžik zaslechně, až voják doleze tak blízko, aby to mohl zaslechnout.

„Devět není tak moc.“

A potom, když Vincent neodpovídal, řekl muž ve svetru ještě: „Musíme je nechatvlízt až sem. Docela k nám.“ A nakonec: „Kdybys to vyflákal, je to nula.“

Muška mu ustavičně unikala; chvílemi docela zakryla vojákův obličeji. Také on, stejně jako jeho druhové, se neustále plazil kupředu, jako by zkoušeli, zda jsou někde v barikádě lidské oči a zda bude stejně tak tichá i potom, až se doplazí k ní. Nic je však nerušilo. Lezli jako pavouci, ověšení plechem.

„Neboj se.“

„Nebojím se,“ odpověděl mu šeptem.

„Kdyby to začalo páchnout, ustoupíme.“

Chtěl se ho zeptat kam. Ale ani to už nesvedl. Byl by to však rád věděl. Ale styděl se také to říci, i kdyby to byl mohl vyslovit. Cítil zas, že kdyby oblak, uvězněný v hlavní kanonu zůstal ještě okamžik uvnitř, tam vpředu, na zavaleném konci ulice, že by se třeba zbavil pocitu, jako by tonul, jako kdyby ho vody vláčely do makatelné tmy. Vynořil by se na povrch. Mohl by volněji dýchat. Podíval se opět průrvou. Svedl to.

Vojáci měli kropenaté pláště, docela čisté.

„Klid,“ řekl zas muž vedle.

A po chvíli, když už byli vojáci povážlivě nabídízku a stále ještě lezli a ticho začalo houstnout: „Sem se nemůžou dostat.“ A nakonec: „Připravte se.“

Viděl, jak málo se hodí pro chvíli, jež nadcházela. Ale jak nyní sevřel pažbu a řekl si nahlas sám pro sebe, že je to divné, když mají všichni tak čisté kabáty, prohlédl vodami. Už netonul. Vězelo tu pouze ticho, rušené vzdálenými ozvuky města, ale jinak tak zřetelné, jako kdyby se protahovalo pod těly vojáků a sem k nim docházelo jako tykadla i jako ozvěna.

„Tak co je?“ zeptal se šeptem muž ve svetru.

Ti tři kívli. Muž nalevo něco žvýkal. Vincent byl nyní obklopen tičemi. Hučelo a valilo se proti němu. Bylo horké a odnášelo průsvitné vody na povrchu a vhánělo sem spodem spoustu těch kalných.

Vojáci se sunuli rychleji.

„Ted!“ vyjekl muž s rýhami. „Palte!“

Vedle Vincenta štěkla pistole a dvě pušky. Zleva se ozvalo zasklení. Bylo vidět vojáka, jak padl hlavou na dlažbu. Z té nepatrné

vzdálenosti snad dokonce zaslechli tuknutí ocele na kámen, ale možná, že si je pouze představili.

„No tak,“ řekl muž ve svetru.

Vincent se podíval průrvou. Byla to necelá vteřina. Vojáci se ted' podobali hlemýždům, kteří se stahují zpět. Stříleli do barikády nazdařbůh, couvali a kryli se palbou. Dva zadní byli hned u výčnělku, za nějž se mohli skrýt. A střelec, na něhož mířil Vincent, se krčil za tělem svého druhá, který byl zasažen. Viděl jediné, že musí ted' stisknout kohoutek, že zbývá nezměřitelně malý okamžik, aby to nezmeškal. Viděl tu tvář, pozoroval její oči, zúžené do štěrbin mezi čelem a kořenem nosu. Musí ted' zmáčknout, nařizoval si, bože, jen aby vyšla ta rána, alespoň to, aby to prostě třesklo do ohlasu slov muže vedle, do poslední slabiky toho jediného slůvka, v němž toho bylo tolik, a do doznění výstřelů těch tří a do ozvěn palby vojáků, kteří ustoupili. Zvuk něčeho jiného, co by se lišilo od dunění, jež by mohlo přijít znenadání odnaproti. Ale nesvedl ani to, aby přivřel oko a zamířil. Měl stále otevřené obě oči a viděl posléze člověka na konci pohledu, mlhavou kouli, která se rozplývala. Konečně se donutil. Zjevila se mu maska tváře v trojúhelníku, jenž chyběl mezi dvěma kameny a tím nepatrným bodem na hlavni, tou obrovskou horou vojákovy hlavy a tím malým železným bodem hlavně. Spatřil všechno – čelo, nos a lem zelenošedé přilby, vykrojené na předním okraji. Bylo to jako kdyby ocelová čárka na konci pistole byl veliký plochý stůl a na něm se to vše válelo, jednotlivě i dohromady, a jako kdyby špička mušky byla kamenným stropem, jenž to vše rozdrtí, až stiskne spoušť. Bože, nešlo to pořád. Protože věděl, že až to udělá, rozmačká kamenný strop hlavu právě v té skulině, kde je vykrojena přilba. Vyhledal téměř proti své vůli ten kousek lidského těla mezi kořenem nosu a spodním okrajem plechu. Počítal prudký tlak v žaludku, velikou ošklivost, počal tonout a stiskl ještě dříve, než poznal, že se toho už nezbaví. V tom se ozval nový třesk vedle něho.

„Má to,“ řekl muž ve svetru.

„Myslíte, že to má?“

„Určitě,“ řekl muž vedle. „Je v limbu. Udělali jsme si ho společně. Neví, komu za to má bejt vděčnej.“

Náhle to pochopil. Na čtvrtého vojáka vystřelili společně. Když zavřel oči, vláčel ho proud dolů. Neustále klesal.

16

„Není ti něco?“

„Není.“

Znovu se zkusil podívat na masku cizí lidské tváře pod přilbou. Tak málo k tomu stačilo, proběhlo mu hlavou, bože, tak málo. Zdálo se mu dokonce, že spatřil otvor po kuli, i když ho neviděl. A musel do sebe teď hučet, že třeba tenhle voják nebyl z rodu těch pokakánků, jako ten z dopoledne včerejšího dne. Nadělal možná během okupace hromadu ošklivých věcí. Prošel frontami a pálit a loupil. S ním by se nemazlil také.

A tu spatřil, že voják je pouze raněn. Krev náhle vytryskla z jeho rány, prosákla suknem a zbarvila dlažbu. Tíha v žaludku se k němu vrátila. Viděl jeho druhu, skrytého za výklenkem, jak ho chytá za nohu a stahuje k sobě.

„Uhni,“ oslovil vojáka, který ho nemohl slyšet.

A napadlo ho, že třeba to je voják, který nikomu neublížil. Že třeba byl ještě ráno stejně tak vyplášený jako ten včerejší. Ale polévala ho nová dychtivost. Měl by to dokončit. Protože doposud neví, na čí vrub ránu vojáka připsat.

„Dělej!“ ponoukl ho muž vedle.

„Už to je,“ řekl a stiskl kohoutek.

Kulka se hvízdavě sklouzla po dlažbě a svezla se do zdi. Znovu stiskl. Už ho nic neochromovalo. Střílel. Ale nikdy si nebyl jist, zda zasáhl či ne. Jen marně ho napadlo, že nezasáhl nikdy. Takto vystřílel do ležícího těla jště pět ran.

Zbyla mu v hlavní jen jediná.

Stále to nevěděl.

„Pryč!“ vykřikl muž ve svetru.

Ale než se to stalo, a dříve než vůbec mohl promluvit, aby ho slyšeli, vpadlo druhé dunění do ulice s nachovým mrakem prozářeným modravým bleskem. Vír vzduchu je srazil mezi kameny. Barikáda se rozestoupila na levém konci jako průrva mezi skalami.

„Odtud, za mnou!“

Rýhy v jeho tváři se podobaly kolejnicím, po nichž lze přejít.

Muž na levé straně vyplivl, co žvýkal, černý žvanec gumy. Zázra-kem vyvázl z drti kamene, jíž si salvou prostřílel kanon volnou cestu. Proběhl kolem místa, na něž seskočil Vincent. Narazil hlavou o tříšť úlomků zdiva a trosek nábytku. Narovnal se zas a něco v něm pohasínalo, pocit, že je to nějak zvlášť nutné. Všechno mu připadalo pomalé a těžké. Snad to ani nedělal on sám, ale někdo, kdo pohyboval jeho stehny více doprava, dálé od místa, na něž neustále pánil kanon odnapro- ti. Zaslechl matně, jak muž s rýhami volá, aby se koukal uklidit o něco rychleji a pak se za nimi zavřel vchod domu, do něhož vstoupili.

„Na žebřík!“

Potom se šplhali vzhůru a slyšeli dunění děla.

„Rychleji,“ řekl muž s rýhami, „kdyby šli za námi!“

Vincent si neustále představoval, jak kanonáda kryje ty ležící, ale snad ani neleží, protože teď běží za nimi. Ale ten, do něhož vpálil skoro vše co měl, snad ne.

Pak se šplhali dolů, na jiný dvorek, a znova nahoru, po úzké lávce mezi střechami a zase dolů.

Malátnost jím pronikala. Podivná, nasládlá malátnost, touha upadnout a spát, nekonečně měkce a tiše.

Nikdo za nimi nešel.

„Je to v pořádku,“ řekl ten s rýhami.

Přelezli ještě útlou zed' a pak jednu vysokou.

Tíha vyprahlosti ho zastavila.

Posadil se unaveně za půlkruh stříbřitých popelnic, nedovřených přetlakem pachu a odpadků. Opřel se o zed'.

Snad by stačilo, myslel si unaveně, zmáhán novými náپory malátosti, aby měl člověk v sobě alespoň díл toho, co si myslí, že by měl mít.

Ještě se skrčil, aby ho najisto nebylo vidět, kdyby se náhodou objevily nad tlustou zdí dvě hluboké rýhy, jež byly kolejnicemi, po nichž nepřešel.

18

„Je tady někdo?“

Naslouchal drsnému, vyplašenému hlasu. Žena, která zaslechla šramot, jenž způsobil, stála s hrncem na vodu u bílé otlučené mušle.

Přiblížil se k ní natolik těsně, že spatřil její oči, zelené a žhnoucí strachem. Měla uhrovitou, polekanou tvář.

„Nesmí se tu snad být?“

„Je večer,“ řekla, „musím na noc zavřít dům. Kdo jsi?“

Voda do hrnce vtékala pomalu, aby netropila hluk. Doposud slyšel v šeru její slova, zdrsnělá odcházejícím strachem, když ho spatřila.

„Někoho jsem tu hledal,“ řekl. „Co se děje venku?“

Chvíli mlčela. „Rozhlas volá o pomoc ve čtyřech jazycích,“ pronesla do tmy. „Ted' už nevolá. Dvě hodiny už nevolá.“ A nakonec se ho znova zeptala: „Co tady chceš? Nikoho tu nemůžu nechat.“

„Nic,“ řekl.

Žena zavřela vodu.

„Pojďte si teda ten mizernej barák zavřít,“ řekl ještě.

Viděl ji, jak vlekla těžký hrnec na druhý konec dvora. Nenabídlo se jí. Pociťoval zlost a hlad.

Už byli u vrat.

Žena postavila hrnec na zem.

Viděl její strach, ponechat někoho cizího v domě.

„Nikdo nejde dnes na ulici,“ řekla. A pak: „Jestli bys chtěl...“

„Nechtěl,“ odsekla.

Vyšel a stále neslyšel, že by zamýkala.

19

Šero hloustlo rychle, hedvábně modré.

Procházel ztemnělou ulicí. Obnovoval se v něm obraz nachového mraku a dunění, které z něho slétalo. Někdo si myslí, opakoval sám k sobě, že něco dokáže, a topí se ve vodách, které si vymyslil, protože nejsou. Díval se do tmy a viděl otce, jak sedí, místo aby vyšel do ulic. Snad je to tak, uvažoval sklíčen, že to přechází do dětí, krvi nebo prostě něčím. Ale snad je to stejně, dřepět v dřevěné židli jako pochodovat neznámo kam. Třeba, napadlo ho, skončí všechno právě teď, dříve než udělá tenhle krůček, který právě udělá, protože zvedá nohu a musí došlápnout, aby udržel rovnováhu.

Uviděl teď celé město, jak se mění v obrovský oblak z nachu a modravých záblesků. Hrad nahore hořel tou ohňovou září. Představil si, jak jde městem vlna, srážející do prachu a popela bloky domů a čtvrti s vysokými věžemi, spatřil teď hroutit se Karlův most z kamenných nosníků na bariéry proti krám a hlouběji do černých vln řeky. Potom se před ním pokládaly pod neviditelnými ranami jednotlivé ulice do kopečků trosek, jedna za druhou.

Došlápl. Už to zmizelo. Nepěkná, bolavá vidina. Snažil si představit nyní Prahu jinak, pod pláštěm šera, tak kacířsky českou s malými vlajkami na nejnedostupnějších místech. Ale proč tudy vlastně kráčí, napadlo ho, jestliže tu vůbec nebydlí. Měl hlad. A nevěděl, kam jde.

20

Stiskl kliku.

Pak otevřel dveře a s nimi plula dozadu i bílá emailová tabulka, který probleskovala do tmy.

LÉČEBNA

Na konci chodby viděl dřevěnou budku vrátného.

Hranatý vousáč uvnitř odhrnul záclonku.

„Nu?“

„Mohl bych si u vás zdřímnout?“

„Je tu nemocnice.“

„Vím to,“ řekl, „bydlím daleko odtud.“

Zarážela ho karbolová vůně, jíž vousáč čepěl. Pak ztratil chuť vyšetlovat mu příliš mnoho věcí. Ta správcová prve, pomyslel si, ho tam nakonec chtěla nechat. Nikdy nedovede odhadnout tu pravou chvíli. Odhrnul si košili.

„Vidíte tohle?“

„Vidím.“

„Tak poběž do prvního patra, bojovníku,“ řekl vousáč. „Pověz jím, že ti něco chybí. Třeba nervy. To by šlo.“

Ještě se nepohnul. Udělalo to jediné slovo, myslel si, ale necítil uspokojení. Zase jednou něco svedl, ale jen slovy. A nikdo nezkoumá, zda lže či nikoli. Jenom on sám pro sebe to ví.

„S vyčerpáním by to taky šlo.“

„Chtěl jsem jen spát,“ řekl.

A myslel si, že dokáže spoustu věcí, ale pokaždé jen takhle. Tu zbraň získal návnadou chleba a masa. V tomhle má jen jedinou patronu. Na značil vousáčovi něco, co není. Dokázal něco, co vlastně nedokázal.

„Pohni kostrou,“ řekl vousáč dobrácky. A pak: „Nějaká postel se najde. Je tam nakonec ta moje.“

„Díky.“

Ale ještě stál a vousáč se divil, proč neodchází. Vyhnil se teď jeho pohledu. A posléze vykročil a slyšel, jak vrátný se v telefonu domlouvá s vrchní sestrou nahoře.

„Jenom přespát?“ zeptala se.

„Jen to,“ přisvědčil.

„Postačí ti železná postel?“

„Jistě,“ řekl. „Děkuji.“

Zaslechl úlevu v jejím hlase. Porozuměl tomu. Čekala asi, zda bude taky chtít jíst. Bože, strašně rád by se najedl, ale ne takhle. A myslel na to, že tu snad ani nemají jídlo.

„Dobrou noc,“ řekla žena.

Kývl jí na pozdrav, díval se, jak odchází dolů, k vrátnému, protože nedokázal překročit práh prozatímní ložnice pro tuto noc.

Dole klaply dveře. Někdo vyšel do tmy.

21

„Nespíš?“ zeptal se vousáč, když se k němu vrátil.

„Máte tu hodně nemocných?“

„Dost,“ řekl vousáč. „A navíc jednu malou holku z koncentráku.“
A potom: „Nechce se ti spát?“

„Kolik,“ zeptal se, „kromě toho děvčete.“ A teď věděl, které to je, ta černovlasá snědá žába, co na něho prve civěla mezi dveřmi. A byl si jist, že je to zrovna ona.

„Nač to chceš vědět?“

„A rádio tu máte?“

„Nahoře,“ odpověděl vousáč, „vykuchané krátké vlny.“

„Ještě volají?“

„Pořád,“ řekl vousáč zamysleně. „Snad to ještě nemělo začít. Ale asi to už muselo být.“

„Seženu něco k jídlu.“

„Ted?“

„Ted to půjde líp než ve dne. Té z koncentráku to třeba přijde k chuti.“

„Jak víš, že tohle potřebujeme?“

„Vím to,“ řekl krátce.

A myslel si: stačí, že to vím. Protože najednou věděl, že někdo něco dokáže jen někdy a někdo vždycky. Zvenku se vracela vrchní sestra a muž, který vedl nemocnici.

„Je tam klid,“ řekl.

„Zavřete?“ zeptala se vousáče žena.

„Budu tu celou noc, kdyby někdo přišel, je lepší nechat otevřeno.“

Pak si všiml, že primář kouká na Vincenta.

„Chce nám sehnat potravu,“ řekl.

„Ted? A odkud?“

„Mám něco v byte,“ řekla žena. „Chtěla jsem tam skočit sama.“

„Dejte mi klíče,“ řekl Vincent.

Dívali se na něho s pochybami. Domníval se, že mu nedůvěřují.
„Nic se tam neztratí,“ řekl ještě.

„Na konci ulice stojí tank,“ řekl muž.

„Je noc, neuvidí mne.“

„Je to patentní klíč,“ řekla žena. „Manžel snad bude doma. Kdyby nebyl, otočte dvakrát.“

Pak mu ho podala a řekla číslo domu.

„Najdu to,“ řekl polohlasem.

Najednou si vybavil před očima důvěrně známé.

22

Zastavil na rohu Kelejové. Jednou, pomyslel si, až bude po všem, se sem přijde podívat.

Tohle, kam půjde nyní, je Dušní ulice. Sotva před rokem tu potkal židovskou kolonu s metlami a lopatami přes ramena, směšný průvod židovských poloviček smíšených manželství. Vedl je *vlajkař* v lodičce italského střihu. Vpředu, docela v prvním trojstupu, pochodoval tlustoučký žid, zarudlý potem, div nešlapal na paty *vůdci* v teplém kožišinovém pláště. Díval se krátkozrace na svět brýlemi v zlatých obroučkách a vypadal spíš jako bankéř než jako trestanec. Lopata na plecích se mu smekala a ustavičně ji vracel na své místo. Vypadal zkrátka pěkně podělaně, tenhlethen tlustoučký pán s liščím kožichem. A najednou, když si myslel, že je to svrabík první třídy, kterému patří, co má, sňal si tlustoch lopatu z ramene a strčil ji tomu s lodičkou mezi nohy. Udělal to v mžiku, obratně jako kočka, a ten s lodičkou zaškobrtal a upadl. Věděl, že to bylo schválně. Zvedl se a zfackoval tlustého do krve. Kolem šel strážník. Upozornil ho na to, protože

potřeboval svědka a žádný z židů to nechtěl dosvědčit. Strážník se omluvil, že není ve službě, aby pán laskavě prominul. A kráčel dál, s úšklebkem na rtech a ten s lodičkou zuřil. Srovnal si židy do trojstupů a pochodovali dál. A ten tlustoučký žid vypadal stále tak podělaně, pajdal neohrabaně, malý a vypasený, s rozbitými zlatými brýlemi na nose. Bylo to zrovna na tomhle místě. Snad ten žid tehdy taky potřeboval něco udělat, aby viděl, co svede. Někdy to člověk musí udělat. Možná že to byl tatínek té malé žáby z toho koncentráku.

Jak kráčel dále, pocíťoval uspokojení nad tím, že získal v této chvíli svůj úkol, na němž si ověří, co svede, jako tehdy ten žid. Bude to možná jen docela nepatrné kývnutí na prstech veliké ruky povstání, ale bude v tom mít svůj podíl. Bude moci potkat tu domovnici s uhříky ve tváři nebo toho metaře, jestli mu nepatříl osamělý třesk, i třeba tu malou žábu. Tohle je jeho účet, vyrovná si ho sám za sebe. A tu se v jeho nitru vynořila schoulená postava s nafialovělými zraky.

Přitiskl si zbraň k tělu.

Vdechoval zhluboka a s každým douškem vzdachu pocíťoval na jednou vděčnost k této ulici, k této dlažbě, i hustému šeru, které ho skrývalo.

23

Věděl hned, že kulomet, zakutaný do noci, vypálil dávku proti němu. Nikdo jiný tu nebyl. Skrčil se u nároží a zul se. Potom si přehodil boty přes rameno a přidržel je dlaní.

Vějíře střel se rozestíraly po hladině ulice.

„Skopčáku,“ zavrčel.

Téměř se podivil, že mu neodpovědělo nic, toliko další bzučení kulí. Náhle se to v něm zhustilo. To, co od soboty prožil. Pluly v tom těžké fialové oči. A nadto zde byla tišina čekání. Naplnila ho veliká lhostejnost ke všemu, co by mohlo postihnout nadcházející chvíli jen jeho.

Ještě než se narovnal a odtrhl z tohoto stanoviště, srovnal si v hlavě ty věci, pro něž to musí dokázat. A nyní přecházel ulicí, která se

kdysi jmenovala Pařížská a měla se znova tak jmenovat. Kulomet umlkl a opět se rozžavil. Vincent se nezastavoval. Neučinil tak ani když ztichl, protože střelci došel pás, a ani když padající kámen dopadl s narůstajícím hlukem na dno noci. Ale nezastavil se ani poté, co hlaveň kulometu se obrátila s největší možnou přesností k tomu místu, kde již nebyl, a ani tehdy, když vylétla nad chodník malá světelná raketa. Stále ho naplňovala veliká, krásná lhostejnost k tomu, co by se mohlo přihodit pouze jemu. Pobledlá záře se rozprskla mezi čelními stěnami domů a vzápětí začala pohasínat, a druhý kulomet nahoře, doposud tichý, spustil v krátkých trhaných dávkách na místo, po němž Vincent běžel.

To vše se odvíjelo na malém vřetenu času. Svist obou kulometů střídavě krájel ulici. Kule začaly náhle prolétat mezi jeho stehny a koleny, jako by střelci chtěli především zastavit nebo postřelit jeho *běh*. Snad jim ani nezáleželo na člověku, jenž běžel. Je možné, že ho také chtěli zastavit a nechat zahynout strachem. Mohli přece kdykoli vystřelit druhou raketu, ale je také možné, že ji neměli. Pak se hlaveň kulometu nahoře odmlčela a Vincent bezpečně poznal, že ho střelec dole již nemusí hledat. že ho našel a nyní sleduje, každým krokem, kterým přebíhá tuto pekelně širokou třídu. že si ho pouze předali, z ruky do ruky, jako se dává příteli něco kratochvilného, hračka nebo hmyz, který lze kdykoli odstranit. Ale ani toto poznání ho nezastavilo. Řekl si, že poběží tak dlouho, dokud bude moci. Všechno v něm již bylo rozhodnuto. A on to jen vykonával. A viděl to prosté, strašlivě jednoduché, že jenom doběhne anebo ne.

Vyhrl do tmy: „Vyjde mi to snad. Sviňáci!“

Polykal ozvěnu svých slov. Ještě běžel. Určitě, nezdálo se mu to, letěl. Znovu si představoval, že je už na druhé straně. „Ještě metr,“ řekl znovu nahlas. A pomíjel v této pomalé vteřině šero, které do něho vstupovalo, běžel tím posledním metrem, v němž se mu nic nezdálo ani odvážné, ani šílené, ani nesmyslné, tou skulinou času, která ho pohltila, tou nekonečnou chvílkou, která mohla být tím posledním v jeho životě, v níž toho bylo tolik a současně tak málo, a prolétl

s botami v jedné ruce a s pistolí v druhé mezi vějířem střel kulometu dole a mlčením kulometu svrchu, a mimo jeho dostřel a bez dechu dorazil ke stěně na druhé straně třídy.

24

Stál zde opřený čelem o drsnou zed' domu.

Někde za ním prolétaly světelné střely dvou kulometů, modravé a narudlé, snad každá třetí nebo padesátá, a provrtávaly se nocí, zbytečně jako prve.

Kryl se výklenkem. Pak kulomety zmlkly. Slyšel nad sebou otevřat okno jako hru jemných strun.

„Blázne,“ řekla žena.

Měl ztěžklý, oněmělý jazyk.

„Proč to děláš?“ zašeptala žena znovu.

„Jen tak,“ vydechl konečně.

„Blázne,“ řekla opět.

Věděl teď, že se mu už nic nestane. Ale to přece, napadlo ho, věděl po celou dobu, co běžel, pobledlou září i ozvěnou střel. Takhle by teď proběhl také nachovým oblakem, do něhož je vetknut modravý blesk. Musel by se k tomu jen odhodlat.

„Chceš dovnitř?“ zeptala se žena.

A pak: „Podám ti žebřík, jenom buď proboha tiše.“

„Dělej,“ vmísil se tichý hlas muže.

„Nechci,“ řekl.

„Kam chceš teď jít?“

Již neodpověděl. Tichounce, jako kočka, se odlepil. Úporně soustředěn k svému odhodlání, udělat to celé. Snad ho to neopustí, řekl si, musí to dokončit. V ponožkách doběhl na roh. Dlažba ho chladila, příjemná a pevná.

Dostal se k ztemnělému parčíku, k němuž směřoval.

25

Nahmatal očima vysoký dům.

Povstal a splynul s kmenem vysokého smrku. Nechtěl se déle plazit. Malý sad končil. Z útlého kotlíku se vinul neviditelný, pevný drát, který hodlal přeskočit.

Byl to *ten* dům. Ohledával ho očima, vnikal pohledem pod jeho střechu a plul podél balkonů, dokud nenašel ztemnělé okno ve třetím poschodí. K lhostejnosti se nyní přidružilo ještě poznání, které ho naplnilo, zářivé, uklidňující. Najednou věděl, že člověk musí udělat v některé chvíli něco, co se neměří pouze tou chvílí. Že se ptá sám sebe, zda to vůbec udělá a učiní-li to správně. A tato otázka jako by k němu přicházela ze vzdálenosti desíti nebo dvacíti roků, které se k tomu přidruží za strašně dlouhou dobu, za půlku života nebo za celý. Ale udělat se to musí v té chvíli, v tom docela bezprostředním okamžiku, kdy se tím dotazem posune daleko ku předu. Protože člověk chce mít před sebou čisto, a nejenom krátce, nýbrž na dlouho, na celý život. A ted' věděl, že tohle je jeho chvíle. Že na ní záleží všechno, co má přijít a přijde. Že tuhle chvíli bude mít v paměti až do smrti, že se k ní bude otáčet a že se bude muset otáčet, i kdyby to nechtěl udělat. A že na tom strašně záleží, aby to byla čistá chvíle.

Hučely nad ním větve stromu, kterým se kryl. Bylo to v něm, že jestliže to udělá, jak si umiňuje, bude to dobrá cesta. Že se tím dostane jinam než otec.

A tak převtěl své rozhodnutí v čin, a stín smrku se zúžil o jeho tělo. Přelétl chodník.

A když se ocitl na dva kroky před vraty, sevřel kliku o poznání dříve, než tu byl celým tělem. Jen tak se mohlo stát, že silný blesk, jenž prolétl vzniklou skulinou, minul jeho hrdlo, že se polekaně stáhl a upadl. Nezasáhly ho ani další výstřely, tolíko poslední z nich mu prolétl rukávem. Kulomet, který střežil boční ulice, vtékající do Pařížské třídy, se ozval dávkou shora.

Střílející postava v chodbě zavřela vrata.

Odvalil se stranou, jak nejrychleji mohl.
Tma ho pokryla pláštěm, který byl měkký a něžný.
Skryl se v něm i jeho pocit, že to přece jen nedokáže.

26

„Psst!“ ozvalo se ještě dále vlevo, u zdi hřbitova.
Pochyboval jen zlomek vteřiny. Plížil se vzápětí za sykavým hlasem.
„Kdo je to?“
„Můžeš se postavit?“
„Jistě.“
„Tak se postav.“
„Už stojím.“
„Pojdź blíž. Ještě kousek.“
A pak jiný, mladší, skoro dětský hlas řekl:
„Sem nemůže ta krysa u dveří pálit.“
Konečně je spatřil, osmnáctiletého a jeho menšího druhá, který
držel v ruce klacek.
„Co ti udělal?“
„Urval kus rukávu.“
„Ukaž,“ řekl menší.
„Ve tmě to není vidět.“
„Neboj se,“ řekl týž hlas.
„Copak se bojím?“
„To taky není vidět.“
„Jak to?“
„Jak vypadáš.“
„Kolik je ted' hodin?“
„Čekáme, až se ten ve vratech unaví. Nahoře je kulomet. Chceme
ho lupnout po lebce klackem.“
„Mám tady pistoli s jednou patronou.“
„Neříkej!“
„Můžete si sáhnout tady, na břicho.“

„Půjč mi ji,“ řekl najednou ten osmnáctiletý naléhavě.

„Jsou tam dva, v bytě té ženské.“

„Jaké ženské?“

„Z nemocnice v Kelejové. Jejího muže oběsili a zastrčili do světlíku, aby se tam study na ně nemohlo. Ten dole hlídá. Na toho to stačí. Má hromadu zbraní. Půjč mi to, udělám to.“

Neodpověděl. Zarazil se úporností, s jakou to osmnáctiletý říkal.

„Vrátím ti ji hned potom. Dostaneš nové náboje. Bráška tu s tebou zůstane jako zástava. Tam pak půjdeme společně.“

A hned: „Dej mi to, neblázni.“

„Tak na chvíli,“ řekl konečně.

„Bráško,“ ozval se tiše menší, „půjdu s tebou.“

„Ted' ještě ne, a dej mi ten klacek.“

Pak mu ji Vincent podal, odjištěnou.

Osmnáctiletý pohlabil menšího po vlasech a pak mu vzal klacek. Už nic neřekl. Vnořil se do tmy.

27

Délku této chvíle nerozeznali.

Myslel na chlapce, který odešel, aby si ověřil, že dovede udělat rozhodující věc v té nutné chvíli. Vytanulo mu náhle na mysli mnoho věcí, které mu neřekl. Zopakoval si je mnohokrát v tomto záchvěvu času, kdy se ozvalo několik zvuků, mezi nimiž bylo vrznutí kliky a skřípění dveří, hlasitý krok nebo skok a výstřel.

„Možná,“ řekl, „že to byla ta moje.“

„Ta zbraň?“

Pokročil kupředu, takže menší nespátril jeho kývnutí. Pak cítil, jak se blíží tenká postava.

„Bráško, jsi tu?“

„Byla to ta moje,“ řekl Vincent s úlevou.

„Je studenej. Vezmi si tohle.“ A k němu: „Tady máš novej zásobník.“

„Je po něm?“

„Tak pojďte. Dokud nahoře nic nevěděj.“

Na chodbě zakopl menší o tělo.

„Co je tohle?“

„Držte hubu. Správcová. Zujte si boty.“

28

Bylo to mihem oka.

Šedavé dveře, proskakující tmou, blýskavý kroužek zámku, do něhož dlouhý hoch strkal klíč pomalu a jemně, to vyplnilo vše, co v této chvíli bylo. Potom jím otočil, téměř neslyšně, strčil zutou nohou do dveří, a sotva se rozevřely, uchopil rukou dosud zaměstnanou klíčkem samopal. Počínal si tak jistě, jako když prve Vincent běžel pobledlou září. Jakmile dveře opsaly polokruh, který jim dovolil úhel předsíně, ještě než poprvé dovršily tisíckráté opakovánou dráhu, stiskl osmnáctiletý kohoutek. Začal kropit dávkami byt, posel ho kovovými krůpějemi, jež rozbití jely těžké křišťálové vázy a tříštily dřevěnou překližku skříní a neviditelné květináče stojící pod římsou, a vracel se hustým okruhem, jehož středem byl temný čtverec okna a noci za ním. V okně byly složeny matrace a ve škvíře mezi nimi ležela hlaveň kulometu. Pak odjistil granát. Hodil ho pod okno a začal ustupovat zpět, kde na prahu předsíně čekali oni dva. Tu vyšla z druhého kouta rána, ale jiná a cizí, než jakou čekali od vajíčka granátu. A Vincent vyslal na toto místo devět kulí, které v pistoli měl. A střílel je i do třaskavého výbuchu, který otřásl celým domem, shodil matrace a kulomet dolů do ulice, kde rozkrojil zvonivé ticho Pařížské třídy. Vzduchová vlna se jim napřela do břich a prsou jako do plachet. Mrštila jimi dozadu. Osmnáctiletý klesl Vincentovi na hrud', jak letěl ke zdi.

Zůstal tu před ním ležet, dílem ještě uvnitř a zčásti již přes práh do chodby.

Točil vypínačem marně.

Menší se ještě sbíral.

A Vincent, když prošel vše, co se stalo, ještě než se sklonil k ležícímu tělu, věděl, že má již svou cestu za sebou, a že má před sebou docela čisto. Musel na to neustále myslet. Jen na to. A odkašlával si, protože ho dusil plíživý, nehmatajelný, ztracený čmoud. Byl si tím jist, ještě než poklekl a nahmatal na čele chlapce nepatrný vlhký otvor, mezi středem jeho zalepených očí, na něž položil dlaně.

„Máš sirky?“

„Nemám,“ řekl mladší, „bráška je má v kapse.“

Vytáhl mu z ní krabičku, ale nerozsvítíl.

„Je mrtvěj?“ zeptal se tiše menší.

„Nevím,“ odpověděl Vincent. „Možná.“

Neslyšel potom jeho vzlyk, protože vstoupil do bytu.

Plamen zápalky osvětlil kusy potrhaného šatstva, které nebylo jenom jím. Viděl je v duchu, potřísněné podivnou rudou barvou, i pak, když světlo zhaslo. Potom rozškrtl znova a snažil se, aby je neviděl. Cáry hedvábí visely dolů z lustru, skříň byla děravá a raněné dveře se lomeně nahnuly dolů.

Naplnil brašnu, již našel, zbytky nedojedeného jídla. Pak vyšel na chodbu, odtáhl osmnáctiletého přes práh a zavřel.

„Vezmeme ho ven,“ řekl. „Třeba tam někdo bude.“ A pak: „Podrž mi to. Pojd' za mnou.“

Slyšel pak, jak vleče nohy osmnáctiletého po šerém schodišti.

„Víc ho neuzdvíhnu,“ řekl omluvně. A potom: „Je strašně těžkej.“ A nakonec: „Rád bych ho zdvihl výš, ale nejde mi to.“

Dole nikdo nebyl. Nechtěl ho pokládat vedle zastřelené správcové, ani vedle mrtvého střelce u dveří.

„Brzy bude ráno,“ řekl pak.

„Ano,“ zašeptal menší.

„Počkáš tu do svítání,“ řekl, „už to nevadí.“

„Ano,“ opakoval menší poslušně.

„Počkej tu, už se nemusíš bát.“ Pak ho volnou rukou pohladil po vlasech.

„Ano,“ řekl zas menší a znělo to, jako kdyby se sám neposlouchal.

30

„Tady to je,“ řekl potom.

„Proboha!“ podivil se vousáč.

„Ještě klíček od bytu,“ dodal. A pak: „Chtěl bych se umýt.“

Jen to ho napadlo, prostě něco ze sebe spláchnout. Jenže teď se mu na to nechtělo myslet. Byl unaven. Jen jak klepl klíčkem o bílou dřevěnou desku, napadlo ho, že tělo osmnáctiletého položil vedle parčíku, blízko zdi, kde byl hřbitov, že tam mohl ležet i on, nebo jenom on. A byl rád, že mu půjčil pistoli, ne proto, že by tam mohl ležet teď místo něho, ale jen tak, že mu umožnil něco udělat.

„Kde tu je voda?“ zeptal se.

„Měli jsme strach, trvalo ti to tak dlouho.“

Namáhalo ho mluvit. „Rád bych si zdřímnul,“ řekl.

„Musíš se vyspat. Slyšeli jsme sem střelbu.“

„Oddechnout,“ opakoval, „to stačí.“

Svezl se zvolna podél zdi naproti bílé budce vrátného a pocitoval malátnou únavu jako bezbolestnou, konející tíži. Dosedl na dlaždice z pálené hlíny, bílé a černé uprostřed, jako vše, co ho v tomto okamžiku obklopilo. Viděl ještě, jak prochází tmou, jak menší zůstává za ním, u těla svého bratra, a luštil, proč se dva SS dole nehli od kulometu, když téměř těsně vedle nich dopadl arzenál svrchu. Nevěděl, že váhali, ale nakonec se rozhodli setrvat na tomto místě podle rozkazu, protože byla noc a neznali, jaká je síla, jež zničila hnázdo nahoře. Čekali, kdy dojde na ně, a měli strach. Rozhodli se zůstat, než vzejdě den, protože za světla mohl zasáhnout tank, který jim kryl záda. Neodvážili se vystřelit novou raketu, aby neodhalili sami sebe, a tak

prošel Vincent až sem, protože oba se třásli o svůj krk a venkoncem kašlali na krky těch ostatních. Temno ho obestřelo nadobro.

Skrčil se ještě, sklonil hlavu a dotkl se čelem kolen. V té chvíli usnul. I nyní v něm ještě kolotalo malátné uspokojení, že to osmnáctiletému umožnil udělat a to nehotově, že něco udělal sám.

Už nevěděl, že ho vousáč odnesl nahoru a uložil do svého železného lůžka. Nezaslechl ani hlas primáře a nespatřil ženu, která mu přicházela upravit pokrývku, kdykoli se odkopal. Jen jednou se lekl a procitl na okamžik, než znova upadl do hlubin spánku. Ale nepoznal v ní ženu, jejíž jméno bylo ve vrypu mosazného rámečku. Nedošlo mu k vědomí, že je to žena muže, jehož tělo je doposud zatemněním ve světlíku jejího bytu.

31

Ted' bylo už dlouho jitro, a jak tu ležel, myslel více než na tamto na malou dívku, kterou tu pátý den schovávají. A tu se mu chtělo čím dále silněji povědět to všechno nějak zblízka zrovna téhle žábě.

Pak tam vstoupil.

Seděla na posteli, v kropenatém koupacím plášti, černá ve vlasech jako noc, s velikýma vyplášenýma očima mandlové hnědi. Věděla o něm kdo je, protože jí to pověděl vousáč.

„Hele,“ řekl hned ve dveřích se snahou o pevný a drsný hlas, „přišel jsem se na tebe podívat.“

„Jenže to asi nesmíš.“

„Mám to tu dost dobrý.“

„Když přijde doktor,“ řekla pak smířlivěji a neustále si ho pozorně prohlížela, „schovám tě pod postel.“

Viděl na ní prve, jak se bála, ale ted' už se asi nebála. Ale nevěděl, jak se s ní bavit. Začalo to být jiné než počítal, bylo zde něco, čemu neporozuměl. Měl za sebou tamtu věc, říkal si, jenže tohle bylo jiné, než když na ni myslel v posteli, protože tam to bylo všechno tak strašně jednoduché, a nevěděl prostě, jak dál. Pojednou se začal stydět, že

sem přišel, ale zároveň tomu byl rád, protože mu začalo ohromně záležet na tom, co si tahle holka o něm bude myslet, pro to, co provedl, i jaký je vůbec.

„Už ses zotavila?“ zeptal se potom.

„Dávno,“ odpověděla.

„Jak dlouho jsi *tam* byla?“

„Tři roky,“ řekla po chvíli, „od čtrnácti.“

A pak, když se díval na její útlou ruku a ona viděla, že by ji chtěl pohludit, protože to vycítila z jeho očí: „Už nechci ležet. Jenže doktor tvrdí, že mám pod váhu.“

„Tak jez,“ řekl. Ale stále myslel na to, co by si o něm mohla myslit, kdyby provedl něco ošklivého.

„To dělám,“ odpověděla dotčeně. „Podívej.“ A potom, když odhrnula kus podušky a polštář a Vincent spatřil schované tvrdé rohlíky a jablko: „Vem si.“

„Díky,“ řekl zadruhnutě. „Nemám hlad.“

Pak se podíval, jak tu seděl na bílé židli vedle ní, na její malá snědáňadra, ještě holčičí, a na strašně hubený kousek jejího stehna, jak jí sklouzl koupací plášť, posetý tečkami černi a šedi.

„Hele,“ řekl chrapativě a sklopil oči, „chtěl bych sem za tebou přijít večer.“ A teď se zase bál, protože to přešlo do jeho nitra z jejích vyvalených a nedůvěřivých očí, co by si mohla myslet, protože ho to neopouštělo.

„Tak přijd,“ odpověděla udiveně. Viděla, jak v něm povolilo nějaké napětí.

„Máš ještě mámu?“ zeptal se.

Ale kromě toho si pomyslel, že tohle je vlastně první děvče na světě, které mu dovolilo, aby za ní přišel, a za kterou by se docela nestyděl přijít, ani kdyby to měl vědět celý dům, a s kterou by se strašně rád procházel i na ulici, aby si toho kdekdo všiml. Protože ona byla tři roky v nějakém táboře a je tu sama, a on to udělal, a je vlastně taky sám.

Podívala se na něho mandlovým údivem svých poplašených očí:
„Ani tatínka,“ řekl.

A teď nechtěl vstát ani zůstat sedět, a nevěděl, jak se stalo, že jí přikryl cípem kropenatého koupacího pláště ten hubený kousek stehna a podržel její dlaň.

32

Už byla docela tma.

„Jsi to ty?“ zeptala se.

Sedl si rovnou na lůžko. „Strašně se to vleklo.“ řekl.

„Myslela jsem,“ pronesla do šera, „že to jen tak říkal.“

„Nemusela ses bát,“ řekl.

Ale zase, jako odpoledne, si vzpomněl na fialové oči, a zdálo se mu, že tady odněkud probleskují ze tmy.

„Vyprávěj mi něco,“ zašeptal.

„Co?“

„Jaké to bylo *tam*?“

„To ne,“ řekla. A potom: „To bych nerada.“ A nakonec: „Teď bych to nerada.“

„Vím to stejně,“ pronesl tiše do tmy, „jenže teď je to už jedno. Všechno je teď jedno.“ A mysl nyní znova na toho malého, co mu tam zůstal bratr u té zdi a na ten průvod tehdy u Dušní ulice, protože zrovna ten tlust'och mohl být její tatínek.

Aniž věděl, že to učinil, držel teď zase její dlaň ve své ruce a hladil ji. Byla křehká a zároveň hrubá, ale docela malá, taková divná dlaň. Dovedl si představit, jak je snědá.

A teď si dovezl v podivuhodném víření, které v sobě pocítil, když to druhé odešlo, představit najednou ještě mnoho věcí, a cítil, jak se mu vlévá krev do hrdla a do spánků a jak se tato dívka převtěluje do každé z těchto představ, jak s nimi splývá, a říkal si, že to smí udělat, ale zároveň, že ne, aby si nemyslela, že je to ošklivé, protože ho napadlo bleskem, že toho má strašně moc za sebou, a třeba i tohodle, nač myslel, a pak už se jenom bál, že ho odtud vyžene, nebo začne křičet, a slyšel strašlivý tlukot vlastního srdce, chvěl se nejistotou, že

se tato chvíle přerve a se zatajeným dechem jí políbil dlaň utopenou v temnu, pak rameno a šíji a vlasy a čelo, jak o tom slyšel, že se to má dělat a jak se bál, že to nesvede, ale svedl to a konečně našel její ústa.

„To nesmíš,“ řekla.

„Smím,“ zašeptal.

A pak šeptal ještě něco, čemu sám nerozuměl, vysoká vlna se vzdula a vymrštila ho do nesmírné výše, pak padala pod něj, ale tak prudce, že zůstával v té bleskotné výši a ztratil pocit pádu, jen někde pod ním i nad ním vířilo snědě světlo téhle malé dívky, pak jenom zářivé, vše hltající světlo.

33

„Zůstaneš u mne?“ zeptala se.

„Jsem u tebe strašně rád,“ řekl.

Myslel však už na to, že se nazítrí vrátí do domu s houpací židlí. Ale věděl, že si to může myslet pro tohle, co se teď stalo, protože mu to vlévalo do žil jiné sebevědomí, jaké ještě také neznal. A pak ho napadlo, že později vezme domů i tuhle malou snědou žábu a ukáže ji nafialovělým očím. Protože už teď je to vlastně jeho děvče, pomyslel si, se vším, co k tomu patří.

„Počkej,“ řekla.

„Co je?“

„Lékař,“ zašeptala, „někdy sem chodí.“

„Vlezu si pod postel.“

„Ne,“ řekla rychle a tiše, „to bys nestačil, zalez sem pod podušku.“

Schoval se tam a pokrčil kolena, aby ho nebylo vidět. Cítil znova její útlé tílko s prostupujícími kostmi.

Neviděl již svít kapesní svítilny.

„Spíš?“ zeptal se dívky hlas muže v bílém plášti.

„Ano,“ řekla rozespalé.

Pak viděla, jak se lékař shýbl a zvedl ze země jupku, která jí nepatřila. Ale neřekl nic, a přehodil ji přes židli.

„Kdybys něco potřebovala,“ dodal potom, „zazvoň.“

„Dobре,“ odpověděla vděčně. Ale zazněl z toho stín netrpělivosti.

Pak se dveře zavřely a Vincent se strašně styděl. Cítil v temnu údiv, zahanbení a zlost, obsažené v kousku mlčení.

„Dobrou noc,“ řekl.

Venku si vzpomněl, že tam nechal jupku, ale už se styděl vracet. Už prve, když jí na rozloučenou pohlabil ruku, myslel na to, že musí najít fialové oči. Že to vlastně je ze všeho nejpřednější.

Tiše seběhl do svého pokoje.

34

Břichatý muž byl opásán dvojitým řemenem a fackoval otce.

„Tumáš,“ syčel, „pacholku.“

„Nikomu jsem neublížil,“ bránil se muž a přivíral temně fialové oči. „Vlajku jsem vyvěsil dobrovolně.“

„I za tu fangli z tvejch umazanejch pracek,“ sykl břichatý.

„Nech ho už,“ poznamenal druhý z obou, rovněž oblečen do khaki s rudou páskou na rukávu.

„Ještě dostane přes držku,“ řekl břichatý; a k muži: „Jsi jenom malá myš a vyřídíme to takhle.“

„To stačí,“ řekl druhý rozhodněji, „nebudeme se tu s ním párat.“

„Nic jsem neudělal,“ opakoval muž s fialovými zraky.

Pak ho břichatý uhodil oběma rukama najednou a spokojeně se zazubil, když konečně muži spadla hučka, nasazená pevně do čela.

A Vincent, který tu stál a viděl a slyšel všechno, od prvního slova otce, kdy řekl, že vyvěsil vlajku, až po tento poslední úder, ustrnul a nepohnul se z místa. Stál na ocelové mříži nad sklepem, který byl jejich bytem. Už se nepokoušel zdvihnout mříž a skočit oknem dovnitř, rovnou vedle houpací židle, kde otec stál.

„Stačí,“ řekl zas druhý.

„Nic a nikomu,“ pronesl s úlevou otec.

„Ještě za to, že lžeš,“ řekl břicháč a znova ho zfackoval. Přestal, až když se mu svezla z rukávu pánska. Jak si ji narovnal, zavadil pohledem o okno a druhý to postřehl.

„Je to jeho kluk,“ řekl břichatý.

Vincent je sledoval, jak odcházeli. A bylo to nyní ještě horší, když tu otec stál docela sám, se sraženým kloboukem a modřinami kolem nafialovělých očí. Mastné noviny se válely po zemi.

Věděli o sobě. Cítili to.

Muž s fialovými zraky se nedokázal podívat vzhůru.

Konečně se jejich zraky střetly.

Vincent odstoupil od okna.

35

„Je tam?“

„Ta plechárna?“ odpověděla mu hlídka, blondýn s modrým šátkem u krku. „Tu necháme vyhladovět.“

„Dejte mi ten pás s granátama,“ vydechl. „Nechci to jen tak.“

„Jestli máš u rajchsbanky prachy, spěchej si je vybrat.“

„Dám vám tohle.“

„Pěkná,“ připustil blondýn a přestal se posmívat.

„Z ručky do ručky.“

Pak to provedli, a blondýn si několik granátů strčil do kapes.

„Trhneš tímhle drátěným očkem,“ řekl, „a počítáš do pěti, nejvýš do osmi. Kdybys počítal pro kontrolu náhodou znova, anebo si myslel, že je to vajíčko na tvrdo, nepoznáš ani, že ses mejlil.“

Odešel a věděl jen, že nenávidí otce.

Po chvíli spatřil čenich „hackelu“, obrněnce, kterého tu zanechal maršál Schörner.

„Mizero,“ zakříčel za ním blondýn, „není tam ani slepá. Pojd' sem!“

Ale volal ho proto, aby ho zadržel, než vstoupí do lůna přilehlé ulice, kde vězelo tělo vozu.

„Vrať se!“ zvolal jiný hlas.

Pak přestali volat, aby na něho neupozornili. Ale i kdyby vykřikli znovu a hlasitěji, věděl, že by jím jejich hlas prošel jako něco, co se ho v nejmenším nedotýká.

36

Stačilo nyní udělat ještě krok.

Neviděl, jak mávali tiše a pobouřeně. Už se nehodlal vrátit. Chtěl se ocitnout pod hebrejskými hodinami s číselníkem, který ukazoval proti směru času.

Pancér byl sešílý, jak zde zůstal, poslední kulisa ústupu, dílem zavrzlostí maršála, který soptil, že opouští otevřené město Prahu, a dílem aby vycenil na město poslední tesák.

Na rohu, právě půlkrok, jenž stačil, aby byl spatřen z vozu, stála plynová svítílna. Kdyby se obrátil, viděl by rozbité okno, kde byl té noci.

Ale Vincent se neobrátil.

Skočil na nosník lucerny a podržel se pevně rukama, než nabyl jistoty, že nespadne. Mohli ho spatřit z vozu, když to dělal, a bylo dílem náhody, že si řidič v tom zlomku okamžiku uvolnil kolena, aby zahnal hrozící křeč.

Odjistil oba granáty najednou.

Počítal do pěti a připadalo mu to nesmírně dlouhé, potom do osmi, ještě vteřinu čekal a pak je odhodil od sebe, opatrně, jako kdyby to byla veliká křehká jablka s navoskovanou slupkou, trochu mastnou, a jako kdyby je házel do neviditelného košíku dole, na špatně přivařené střeše vozu, a strašně mu záleželo na tom, aby se neotloukla. A teď čekal, dokud jedno z nich nevklouzlo dovnitř, rozptylem mezery pro vzduch, a pozoroval druhé, jak se koulelo po povrchu pancéře a skulilo se pod něj.

Pak teprve seskočil.

Byly to dva nebo tři velké skoky a nebyl si jist, že spěchá.

Zaslechl za sebou obrovský výbuch a sérii menších, rachot a škvárení plechu, a tu ho dostihla tlaková vlna, která jím smýkla kupředu, a dalo mu práci, aby neupadl.

Poté se otočil.

Vytahoval si z pásu granáty, a to bolestné, co jím projízdělo jako ostřé jehlice, obraz muže s nafialovělým zrakem, vtěloval do svých pohybů.

Popošel několik kroků. Dostal se znova k nároží a házel je odjíštěné odtud, aniž by počítal, zcela obnažen před ohněm a práskáním vybuchujících min uvnitř vozu, jenž se po kusech rozlamoval a vylétal do povětrí. Snažil se myslet si, že je hází na břichatého s rudou páskou, který bil muže s fialovýma očima, i na něj, aby zarazil jeho basový hlas, sevřený strachem, i na slova, jež slyšel, že je jen malá myš. A zdálo se mu, že to ta žába pozoruje. A že je u toho jeden z těch dvou bratří, ten menší. A pak si myslel, že je hází i za otce, aby to nemusel říkat, že nic neudělal. Že za něj čistí tuhle cestu dopředu, když to nesvedl on sám. Ale nemohl se zbavit nenávisti k tomuto člověku. Viděl v ohni jeho fialové oči. Bylo to nesnesitelné. Odcházel to s posledním šedavým vajíčkem, s jeho drsně čtverečkovaným povrchem, kdy tu stál s prázdnýma rukama.

Už nedržel nic než holý pás. Strhl si jej z beder a hodil ho do ohně. Pak svěsil ruce zmrtvěle podél těla. Už neměl, co by učinil. Cítil jen narůstající žár. Nevěděl však, je-li způsoben ohněm, anebo vychází odněkud z něho. Vzpomněl si na tu malou snědou žábu.

Mezitím ho někdo odzadu uchopil kolem krku.

„Ty kluku mizerná,“ řekl pak nahlas ten člověk, který tam měl hlídku.

Černý lev

Z průčelí na nároží vlál rudý prapor, trochu děravý a hodně krátký.

Černému lvu stačil jediný pohled na rozstřílený dům, aby věděl, že tady *byli*. Ale jakmile se jeho oči svezly z kousků odloupnuté omítky dolů, a spatřil oba muže z „er“ gardy, jak za sebou přibouchli dveře, věděl bezpečně, že tu ještě *jsou*.

Povytáhl si kalhoty.

„Za mnou!“ zahučel stručně. Ukázal těm dvěma, kteří kráčeli vedle něho, svou chundelatou hlavou, aby šli za ním.

„Co tam je?“ zeptal se jeden z nich.

Ale vklouzli tam s sebou.

Z chodby vanulo chladno, protože stěny byly vyloženy hnědým a lesklým mramorem. Ještě než došli ke schodům, chodba se lomila a tady stáli oba z „er“ gardy v dohovoru s domovnicí.

Pak žena zalezla a menší z mužů je spatřil.

„Koukejte zmizet!“ řekl zostra.

„Tihle dva jsou z koncentráku,“ namítl ten s chundelatou hlavou a do široka rozpláclem nosem; mrskl očima na své společníky, Drobečka a Kudrnáče. „Chtěli by taky něco vidět.“

„Mažte!“ křikl stroze vysoký s páskou na rukávě. A tišeji pak: „Pro mlíčný děti to není.“

Poté se otočil a menší také. Spěchali vzhůru po schodech.

„Já bych se na to vykašlal,“ podotkl Drobeček.

„Co z toho kouká?“ ozval se Kudrnáč.

„Tohlecto,“ hučel Černý lev pohrdavě, „bude náramná podívaná.“

„Jaká podívaná?“ ptal se Drobeček. Trochu kulhal, poněvadž ho tlačily boty a paty měl plné puchýřů.

„Co se tolík ptáš?“ odsekł Kudrnáč. „Budou tam asi nějaký krysy.“

„Právě to,“ řekl Černý lev.

Na schodech pak šeptl: „Třeba to bude opravdu báječná podívaná.“

Menší ho zase spatřil. „Zmizte, smradi!“ houkl za sebe.

„Budeme vám tu na chodbě hlídat,“ řekl Černý lev vemlouvavě.

Drobeček a Kudrnáč trochu zpomalili.

„Tak půjdete nebo ne?“ zahučel vysoký s rudou páskou. Už byli skoro pod půdou, nejméně v pátém patře.

„Něco chceme vidět,“ řekl Černý lev.

Oba muži se zastavili před rohovými, šedozelenými dveřmi, které byly plny spletí ozdob; dva hadi se tu kroutili v nekonečné délce a vyplazovali rozeklané nalakované jazýčky.

U zvonku bylo nějaké jméno. Ale Černý lev ho nemohl rozluštit, protože vysoký z gardy vztáhl dlouhou zarostlou ruku k bílému puntíku a dvakrát za sebou dlouze zazvonil.

„Začínám bejt zvědavej,“ zašeptal Drobeček.

„Bude to podívaná,“ odpověděl nazpátek Černý lev potěšeně. „Určitě.“ Zase postoupil o schod kupředu.

„Co tu ještě děláš, prku?“ křikl menší. „Zmiz, nebo...“ a plácl se dlaní přes pouzdro s pistolí.

„Tihle dva jsou z koncentráku,“ zahučel zase Černý lev. „A chtěli by to taky vidět. At' je to spravedlivý.“

Posedla ho ta věc s tou spravedlností. Chtěl jim to oběma ukázat; Drobečkovi, který měl modrá očka trochu do šíšata, i Kudrnáčovi, vychrtlému skoro hroznivě; protože si myslel, že toho hodně prodělali a že by si to zasloužili.

„Jsou tam Němci?“ zeptal se menšího „er“ gardisty.

„Jako poleno,“ odpověděl menší z obou mužů v pestrých khaki uniformách. Ukořistili je ze skladů Afrika-korpsu.

Odplivl si do kouta chodby. Pak zvonil on.

„Co tam budem dělat?“ šeptl Drobeček.

„Třeba si do nich kopneš,“ řekl Černý lev.

„Na to jsem zrovna žhavej,“ odpověděl pohrdavě Drobeček. Ale myslel si, že by se to snad dalo zkoušit.

„Třeba jim otočíme nějaký žrádýlko,“ ozval se polohlasně Kudrnáč. Menší z mužů ho zaslechl.

„Máš hlad?“

„Vždyť vám povídám, že jsou z koncentráku,“ řekl znova se zadostiučiněním Černý lev. „Náš fotr je skrejval v prádelně. Přes měsíc. Oni frnklí, rozumíte...“

„Hlad ne,“ zašklebil se Kudrnáč. „Ale děsnou chut.“

„Nejdřív přijde spravedlnost,“ řekl Černý lev.

Vysoký kopl do dveří. „No tak!“ zařval. „Bude to?“

Černý lev se polekal. Ale hned viděl, že to patří někam za to zelenošedé dřevo. Měl podivné svědění, probíhalo mu po zádech a po celém těle – nikdy neviděl spravedlnost, tady bude. A dobré, říkal si, že u toho budou i ti dva.

„No tak, bude to?“ opakoval po vysokém. A díval se po očku za sebe, na Drobečka a Kudrnáče, jak to na ně působí.

„Mohli by otevřít,“ hučel Drobeček. „My jsme nikdy neměli tolík času.“

„Tak jim ještě jednou do toho ventilátoru kopněte,“ ozval se Kudrnáč.

„Já to obstarám,“ řekl Černý lev. A vystoupil na poslední schod a pak šel a kopl do dveří.

Vysoký ho odsunul pravicí. V levé držel pistoli, černou a velikou. V tom se dveře otevřely a Drobeček na posledním schodu bezděčně vypískl. Mezi veřejemi se objevila menší žena v zástěře a do tváře měla vepsán strach.

„Co si přejete?“ zeptala se tiše, špatnou češtinou.

„Grelllová?“ zeptal se stroze vysoký.

Žena kývla.

Oba mužové s páskami „er“ gardy vstoupili neomaleně dovnitř. Vysoký ukazoval ženě pistolí, aby ustoupila stranou.

Menší chtěl za sebou zabouchnout, ale dveře se odrazily od veřaje a zůstaly pootevřeny.

Černý lev sykl na Drobečka: „Jdeme!“ A hned: „Kudrnáči, pojď sem!“

Všech třech se teď zmocnila zvědavost, ale bylo v tom ještě něco, špatný vzduch tady v předsíni a očekávání něčeho, co bylo záležitostí jen těch starých, a přece docela ne.

„Kde je manžel?“ zeptal se vysoký ženy.

„V posteli,“ odpověděla uctivě.

Drobeček se držel u dveří a Černý lev dal mezi ně nohu, aby mohli snadněji ustoupit, kdyby to bylo třeba.

Vysoký udělal dva kroky a rozrazil dveře do pokoje.

V lůžku ležel muž v pyžamu.

Menší postrčil ženu před sebe pistolí a tak sem vkročil za ní.

„Proč jste neotevřeli hned?“ vyštěkl vysoký.

„Nu tak!“ přidal se menší.

„Nevěděla jsem...“ odpověděla neurčitě žena.

Černý lev odsunul nohu a zavřel. Stáli teď všichni tři v předsíni, dost tmavé a zanešené spoustou harampádí, žebříkem, neckami a několika stočenými koberci, opřenými o zástěnu s věšáky. Odtud pozorovali všechno, co se dělo. A Černý lev cítil, že to první, hlavně se sem dostat, už mají za sebou. A věděl jistě, že přijde ta podívaná. A vůbec nepochyboval, že tahle ženská, která div nedělá na zem strachy, *heilovala* ještě před týdnem anebo až do včerejška, kdy to všechno skončilo, až jí bolela pracka a nebylo mu vůbec líto její vystrašené tváře a shrbených zad a děravé, zaplatované zástěry, kterou měla na sobě.

Vysoký strhl z muže v lůžku peřinu. Stále měl zbraň v levé ruce a bylo na něm vidět, že by neváhal spustit.

Menší odsunul opět ženu pistolí k hlavám lůžka. Ale muž na posteli nebyl ozbrojen.

Levička vysokého poněkud poklesla.

Černý lev se obrátil k maličkému: „Náckové,“ řekl. „Dostanou svý. Teď jsou podělaný a včera stříleli.“

„To já vím,“ odpověděl Drobeček. Myslel si, že by ta ženská měla mít pevnější hlas a že by se ten chlap v posteli neměl tak třást. Ne-mohl to srovnat s těmi, které znal, i když věděl, že už válku prohráli.

„Jsou teda dost posraný,“ usoudil Kudrnáč.

Menší ohmatal peřinu.

„Je studená, lumpe!“ řekl. „Ven!“

Muž v pyžamu rychle vylezl. Měl pichlavé šedé oči a zarostlou bradu. Postavil se vedle ženy skoro do pozoru a nepřestával se chvět.

„Máte zbraň?“ zeptal se vysoký.

„Nelhat!“ sykl menší.

„Nemáme,“ odpověděla žena po chvíli, protože muži se třásala brada a nemohl promluvit. „My...“

Černý lev se jí nepřestával dívat do tváře. Ta ženská musí být strašně unavená, myslel si, protože se pořád o něco opírá. A ten chlap je úplně vedle. Ale třeba ještě předevčírem nebyl, poněvadž z téhoto oken tady v tomto domě, v této ulici, na téhle straně se střílelo na Staroměstský rynk. Dopadla na ně spravedlnost, myslel si, proto tedy. A byl rád, že Drobeček a Kudrnáč jsou zrovna u toho, a že jim to vlastně zařídil a že si proto mohou myslet zrovna to, co si myslí on. Svědčení, které provázelo každou myšlenku na to, že tohle bude pořádná podívaná, na celý život, ho neopouštělo.

„Legitimace!“ štěkl zas vysoký.

Žena odběhla k šatníku. Měla tvář potaženu popelavou barvou.

„Co máte támhle?“ zeptal se vysoký a ukázal na bílé vnitřní dveře.

„Kuchyň,“ odpověděla žena. Ale zase to znělo, jako by říkala něco docela jiného, třeba nějakou prosbu.

„Hodně se bojej,“ zašeptal Drobeček. „To já znám.“

„Hm,“ zahučel Kudrnáč.

Menší kopl do bílého dřeva. Otevřely se snadno. Vyvalilo se odtud vedro a pach pálené vlny.

„Něco se tam škvaří,“ zvolal Černý lev.

„Podívejte se tam,“ řekl vysoký.

Černý lev skočil k plotně. Byl šťasten, protože nyní vysoký vlastně uznal užitečnost toho, že tu jsou. Dobrá, myslel si zase, teď se na tom

podělím všichni. Sklonil se a vypadal ze strany jako člověk s malou, chundelatou lví hlavou; hořel nedočkavostí.

Drobeček a Kudrnáč šli za ním, ale daleko pomaleji a lhostejněji.

Černý lev otevřel dvířka plotny. Kuchyň byla hned plná čmoudů.“

„Tumáš pohrabáč,“ ozval se Drobeček.

„Uniforma,“ procedl v zubech Černý lev.

„Esesácká?“ zeptal se Kudrnáč zvědavě. A: „No jo...“ A couvl.

„Nějaký velký zvíře to bylo,“ prohodil Drobeček. „Třeba generál.“

A najednou si nemohl představit, že by generál mohl vypadat jako ten chlap v proužkovaném pyžamu.

„Krys!“ sykl Černý lev. A teď si byl jist, jak zavíral plotnu, že tohle na Drobečka a Kudrnáče musí působit, protože tady vidí spravedlnost. A pomyslel na toho chlapa vedle. Chtěli to spálit a nespálili.

Dopravil zbytky šatstva pohrabáčem do pokoje. Hned se tu zakouřilo.

„Jste důstojník?“ zeptal se vysoký.

„Ne...ano...“ zakoktal muž v pyžamu.

„Musel,“ zašeptala žena.

„Mlčte!“ zasyčel menší.

A k muži: „Byl jste členem NSDAP?“

„Museli jsme,“ řekl muž s roztřesenou bradou.

„Je to vaše žena?“ zeptal se menší.

„Je,“ přisvědčil muž. Stále nevěděl, kam oba z „er“ gardy míří a pořád se mu chvěla brada. „Musela taky...“

„Z tohoto okna se střílelo,“ řekl najednou temně vysoký.

„Ne,“ odpověděl rychle muž.

„Z tohoto okna,“ opakoval vysoký a díval se na okno a na ně, jako by tím vším prohlédal.

„My ne,“ řekl kvapně muž.

„My ne,“ opakovala žena.

„Ne, my ne,“ řekl zase muž.

„Kdo?“ zeptal se menší.

„Osobní strážce pana generála,“ vydechl muž v pyžamu.

„Patříte k nim?“ zeptal se vysoký.

„Ne,“ řekl muž kvapně. „Oni už odjeli. Včera.“

Černý lev byl unesen strohostí tohoto rozhovoru. Tak tedy vypadá spravedlnost, říkal si stále znova a ti dva, Drobeček a Kudrnáč mohou být u toho, protože si to zasloužili, zrovna tak jako v opačném smyslu ten chlap v pyžamu a jeho ženská. Dobře, říkal si opět, že je sem vzal! Někde bylo něco, co mělo přijít a i když přesně neznal co, věděl, že to bude hrozivá spravedlnost. Protože tady z toho okna se střílelo a zde v pokoji byly osobní stráže nějakého generála. A asi také matrace v okenicích jako střílna, poněvadž tak to bylo do včerejška ve všech německých bytech na téhle straně ulice. A ve škvírách mezi matracemi vězely hlavně pušek, kulometů nebo pancéřových pěstí. Ať to tedy přijde, opakoval si. A byl si jist, že se to dostaví.

„Ke zdi!“ štěkl najednou vysoký.

Černý lev se obrátil k Drobečkovi: „Měli byste si na nich ještě smlsnout...“

„To nemá cenu,“ šeptal maličký. Myslel si, že to asi bude správné, co přijde, ale že by u toho ani nemusel být.

„Obrat'te se k oknu!“ řekl opět vysoký temně.

„Chlapci,“ pohodil vlídně menší muž. „Jděte do kuchyně.“

A Černý lev tušil, jak zahlédla na odchodu obě postavy odvrácené k oknu, co bude. A tak odcházeli všichni tři do kuchyně; zanechal tu pouze malou mezeru mezi dveřmi, které nedovřel, aby to viděl. Přál si, aby se to stalo ihned, aby nemusel čekat. Sevřel ho strach, aby se nestrhalo něco, kvůli čemu by z toho snad sešlo. A pocitoval vzrušení, jaké ještě neznal. Protože včera vlastně teprve skončila válka – a tohle byli *náckové*, kteří možná předevčírem a snad ještě dnes ráno, kdy se vyvěšovala z okna pod nimi ta vlajka, stříleli z tohoto okna do Pařížské třídy a je nikdo nemohl trefit. Až teď. Byli tu v nejvyšším poschodi. Vrhal v duchu pohled do strmé hlubiny dlažby. Zase si představoval ulici s rozkopanými dlažebními kostkami. Kousek od chodníku se válel tank, docela rozbity; vedle něho se přestaly roztékat zaschlé skvrny, jaké zůstanou po člověku, když to dostane do hlavy nebo do prsou skoro v poslední chvíli války. Znovu myslel na modrou oblohu

a na to, že ještě nepršelo a že tam ty fleky zůstaly a ještě ztmavnou. Tak to bude i u tohoto okna, z kterého to létalo a kvůli kterému tam dole, na chodníku, ležela hromada mrtvých.

„Drobečku,“ šeptal.

„Co je?“

„Kudrnáči,“ pokračoval.

„Co?“

„Vedle bude teď soud.“

„No a?“ řekl Drobeček. „Našli jsme tu zatím nějaký žrádýlko.“

A Kudrnáč: „Nechceš?“ A: „Meruňkovej kompot.“

Černý lev pocítil směs údivu. Cpou se zrovna teď, pomyslel si. A pak ho polilo trochu zklamání a skoro zas obdiv. A hned ho napadlo, že to snad oba dělají naschvál, aby necítili rozrušení jako on, ale že doopravdy vědí, že tohle je chvíle největší spravedlnosti.

Obrátil se znova k mezeře u dveří a díval se, jak se to vedle chystá. Oba muži s páskami „er“ gardy na rukávech stáli teď těsně vedle sebe, docela vzpřímení, s pistolemi v rukou a před nimi, čelem k oknu tam ti dva. Uprostřed pokoje ležela pohozena doutnající uniforma a oknem byly vidět círy barev na praporu.

„Co vidíte z tohodle okna?“ zeptal se vysoký.

„Nic,“ odpověděl muž v pyžamu krotce.

„Co vám udělal támhle ten člověk, jak tam stojí s ovázanou hlavou?“

„Neznám ho vůbec,“ šeptal muž.

„Stříleli jste po něm!“

„A vy?“ zařval vysoký na ženu. „Vy nevidíte nic?“

„Lidi...“ zakotkala.

„Kolik dní jste odtud stříleli?“

„My jsme vůbec nestříleli,“ odpověděl muž. „Přísahám. Má vojenská čest... Nestřílí na civilní obyvatelstvo.“

„Nestříleli jsme vůbec,“ řekla žena.

„Měli jste zavřené okno?“ zeptal se menší.

„Ne...“ vyhrkla žena.

„Měli...“ řekl muž.

Z hlasů obou zněl teď strach a nesmírná únava.

Najednou chytil Černý lev maličkého za rameno: „Budou muset skočit,“ řekl horečně. Byl nesmírně vzrušen. Tak takováhle je tedy spravedlnost.

„To já nemusím vidět,“ vydechl maličký.

„Mě to taky moc nezajímá,“ dodal Kudrnáč. „Když skočej, tak jím to možná patří.“

„Budou muset,“ hučel Černý lev. „To je spravedlnost.“

Černý lev visel očima na zádech obou a na rámu okna, který byl teď jako veliké bílé a modré světlo v temné místnosti. A čmoud, který odcházel a odrážel se ve skle okenic, to byla cesta.

„Žádám soud,“ zašeptal muž. Ale bylo vidět, že nevěří ve svou žádost.

„Ano...“ opakovala žena, shrbená a znavená. „To...“

„Předáme vás,“ pronesl tiše vysoký.

„Nic jsme neudělali,“ vydechla žena. „Nestříleli jsme.“ Znělo v tom ulehčení.

„Našli jsme tady uniformu SS,“ sykl vysoký. „Z tohoto okna se střílelo. Tamhle na rohu, kde stojí ten ovázaný, je uschlá louže. Dvanáct mrtvých. Stačí to na provaz. Pro oba.“

„Dívjte se dolů!“ řekl zas dusně vysoký. „Z okna!“

Žena zavřela oči.

„Udělejte to!“ sykl na ni vysoký.

„Prokrista,“ zaúpěla žena.

„Ne,“ šeptal muž, „to ne.“

„Nic jsme neudělali,“ opakovala žena. Stále neotevírala oči.

„Nestříleli jsme,“ vyhrkla pak, když muž mlčel. V jejích slovech byl pláč, který vyschl.

A pak, když se odmlčela, bylo v tichu slyšet, že to nebyl pláč, ale hrdelní křeč.

Černý lev zavíral oči. Spravedlnost teď pracovala. Byl si jist, že je to ono, co si myslí.

„Vypijou si to,“ opakoval tvrdošijně. A zase po chvíli: „Vypijou si to.“ A nakonec znova: „Vypijou si to, protože odtud stříleli na naše lidi.“

„Až budou dole,“ řekl najednou hodně potichu, „budeme muset vyučít.“ A stále, i když zavřel oči, viděl tu tmavou louži dole na dlažbě.

Vedle něco ždúchlo na zem. Žena omdlela.

Muž v pyžamu se k ní vrhl.

„Nehнете se odtud ani na krok!“ řekl vysoký.

Žena pootevřela oči.

„Za chvíli,“ začal menší, „vás odvedou! Dejte mi klíče. Všechny!“

Vysoký „er“ gardista otevřel šatník.

„Kde jsou ti z koncentráku?“ zeptal se.

Černý lev vylezl z kuchyně. „Tady,“ řekl.

„Vemte si, co potřebujete,“ zahučel vysoký.

Na dřevěné tyči skříně se houpaly obleky, načichlé naftalinem.

Drobeček se opatrně sehnul, protože dole, na dně šatníku zahledl bílý, lněný pytlík s hranatými obrysami.

„Co to je?“ zahučel mu do týla Kudrnáč.

„Cukr,“ ozval se malíčký. „Kostky.“

„Co potřebujete,“ opakoval vysoký. „A potom zmizte!“

Drobeček uchopil cukr, narovnal se.

„Tohle,“ broukl.

„Žrádýlko,“ zašklebil se Kudrnáč.

Vysoký s páskou „er“ gardy se najednou zasmál.

„Vypadněte!“ řekl pak docela klidným hlasem.

Nato opustili byt a šli dřív a rychleji než Černý lev. A dole, na dlažbě, mohli podle libosti kopat do střepů a úlomků zdiva, kterých tu byla pořád spousta. A potom nevšímavě přešli i tu tmavou skvrnu těsně u nároží. A Černý lev si s pýchou, kterou pocitoval celou tu dobu, vedl domů Drobečka a Kudrnáče, protože měl nesmazatelný dojem, že tohle byla konečná spravedlnost. A náhle pocitil i uspokojení z toho, že ta ženská a ten chlap tam nahoře neskočili.

„Pojď sem,“ řekl uznale malíčkému. „Já ti s tím cukrem pomůžu.“

Obsah

Sousto	7
Druhé kolo	22
Bílý	35
Starci a smrt	45
Začátek a konec	55
Michael a druhý s dýkou	66
Tma nemá stín	83
Chlapec u okna	135
Černý lev	177

Knihy Arnošta Lustiga
vydané v divizi Knihy vydavatelství Mladá fronta

Romány

Colette: Dívka z Antverp, *Mladá fronta*, 2006

Tanga: Dívka z Hamburku, *Mladá fronta*, 2006

Lea: Dívka z Leeuwardenu, *Mladá fronta*, 2006

Deštivé poledne, *Mladá fronta*, 2006

Propast, *Mladá fronta*, 2006

Můj známý Vili Feld, *Mladá fronta*, 2008

Bílé břízy, *Mladá fronta*, 2008

Kamarádi, *Mladá fronta*, 2009

Krásné zelené oči, *Mladá fronta*, 2009

Dita Saxová, *Mladá fronta*, 2009

Zasvěcení, *Mladá fronta*, 2009

Dívka s jizvou, *Mladá fronta*, 2010

(kniha je od poloviny března k dispozici také v elektronické podobě v prostředí Apple iPad)

Láska a tělo, *Mladá fronta*, 2010

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou, *Mladá fronta*, 2011

Další tvorba

3x18 (portréty a postřehy), *Mladá fronta*, 2007

(spoluautor František Cinger)

Eseje: Vybrané texty z let 1965–2000, *Mladá fronta*, 2009

František Cinger: **Arnošt Lustig zadním vchodem**,
Mladá fronta, 2009

Okamžiky s Otou Pavlem, *Mladá fronta*, 2010

Karel Hvižďala: **Tachles Lustig**, *Mladá fronta*, 2010

Arnošt Lustig

DÉMANTY NOCI

Jazyková redakce Irena Zítková

Odpovědný redaktor Antonín Kočí

Technický redaktor Pavel Kolín

Obálka René Decastelo a Jana Vysoká

Sazba Jana Vysoká

Vydala Mladá fronta a.s. jako svou 7 480. publikaci.

Tisk EUROPRINT a.s.

192 stran, 8. vydání, Praha 2011

ISBN 978-80-204-2393-1 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-204-5026-5 (ePDF)

ISBN 978-80-204-5025-8 (ePUB)

ISBN 978-80-204-5027-2 (Mobi)

Knihy Mladé fronty si můžete objednat na adresu:

Mladá fronta a.s. divize Knihy

Pod Kotlářkou 3, 150 00 Praha 5-Košíře

e-mail: prodej mf.cz, tel. 225 347 313

na internetu:

www.mf.cz

www.kniha.cz

MLADÁ FRONTA

kniha.cz